

מה טובו אהליך יעקב

אהל יעקב

והוא פירוש וביאור לספר עקרי האלכו ישי עמ'הן:

חברו החכם השלם הפילוסוף אלהי כבוד
יעקב בר שמואל הנקרא קאפלמן
מבריסק דקוויא יו"א:

דפוס על ידי הויתרוכי ונו אל המקום אשר הוא אונח שם:
חדש שבט שנת ה'תש"א לז'ק נב"ד:

כי יעקב בחר לויה ישראל לסגלתו / רוח אלהים דבר בו ועל לשוני
 סלתו / ויעירני כנבר הנעור משנתו / ויורני ויאמר ליתמך
 נא דברי אותך / קום אזור כנבר חלציך / וכתוב על ספר דברתך / כי
 באישגבורתך / ואומר אהה ה' אלהים לא איש דברים אנכי / ולא בינת
 אדם לי / כי מכל החסדים קטנת אותי / ומי יקום יעקב כי קטן אני / הכי
 קרא שמי יעקב רוחי יעקבני / ויען הרוח הדובר בי ויאמר / אתה בן אדם מה
 אתה רואה ואומר / הנני רואה הארץ וכל אשר עליה / והעם ההולכים
 לרגליה / ומשם ימרד והיה לארבע ראשים / כדונמת ארבע אחים / האחד
 חכם והם כת החכמים הגדולים / זהשני רשע והם כת עס הארצים / אשר
 בתורת ה' מואסים / והשלישיתם זהם אשר נאמר עליהם עם ה' אלהיך תהיה
 תמים / והם העוסקים בתורת ה' כדונמת יעקב איש תם יושב אהלים / ובין
 שני הכתות הראשונים הם סמוצעים / והרביעי הוא שאינו יודע לשאל /
 זהם התלמידים הקטנים שאינם יודעים בין ימין ושמאל / ויען הרוח הדובר
 בי ויאמר למי אני משיאך / לעשות זאת פרישתך / לא לחכמים הגדולים
 כי קטנם עכה ממתנך / ואין להם תלונה עליך / כי עליהם נאמר חוצה
 ברחובות פלני מים יפוצו מעינותיך / והנה חכם מה הוא אומר מה זאת
 העבודה (לכם) וכאמת לכם ולא לי / לפי שגדול אור אבוקתו / סבא
 בסדקין ובחורין / ולכך אין בלבו על אודות זאת הפרישה שום קנטור
 והרהורין / ואין אנו בודקין כי אם לאור הנר שאינו מטיף וזהו של שעה /
 לכך יקבלו סמך זאת הפרישה מי שיקבל סמנה תועלת באהבה / כי היא
 אינה מטפת זאין בה לחלוחית יותר מדאי / לכך יבינו אותה בלי טורח
 בודאי / ונגד כת השני זהם הרשעים אומר לך / אל תירא עבדי יעקב אותך /
 כי רשע מה הוא אומר מה העבודה הזאת לכם לכם ולא לי / כי הוא מוציא
 מן הכלל את עצמו / ויכל בהבל ימיו ושנותיו בבבלה / לא ידע ולא יבין
 יתהלך בחשכה / ונגד כת השלישי הוה מתחיל ונומר / כי תם מה הוא
 אומר / מה העבודה הזאת / ר'ל וחרי אין בה חרש אפילו אות / ואמרת לו
 בחוק יד הוציאנו / ר'ל כן הוא כדברך אבל עשיתי כאשר חז'ל צונו /
 באסרם המוך בה והפוך בה דכולה בה / ר'ל ע' חוקת היר שהמכתי מרף
 לרף בתורה / ובספרים אחרים / ישנים וגם חדשים / ומשם הוצאתי זה
 חבורי / וגם לך לבב כמוני / והוא כמאמר גליאנוס אם תתמיד בהתמדתי /
 תשיג בהשגתי / ויודע אני גם כן ששום דבר לא חדשתי / ולא עשיתי זה לך
 כי אתה אנוש כערכי / אבל נגד הכת הרביעי והם שאינם יודעים בין ימין

הקדמה

לשמאל, והם שאינם יודעים לשאל, את פתח לו שנאמר והגדת, כי
ממנו בטוח ותקבל שכר אתה; ויהי בהיותי לעת ההיא מה קק וראנקפורט
בהיות שתחל הנגף בעם ואמרתי אם נבוא העיר ומתני ואם אצא מן העיר
מן יפגעני האסון בדרך כי אין יוצא ואין בא לסבת הדבר, אמרתי אני בלבי
אפלה נא ביד ה' כירבים רחמיו ואחכר חבוריו ואם אמות יהיה שמי עליו
לזכרון לפני ה' תמיד כי נתכוונתי לזכות בו את הרבים ולרוות צמאון
תלמידי וחברי אשר בקשו ממני לפרש להם דברי הרב ר' יוסף אלכו ז"ל
כי דבריו נכוחים למבין ומום אין בהם אבל הם סתומים וחתומים עד שנתקיים
עליו ותהי להם חזות הכל כדברי הספר החתום, ע"כ באתי לפרש דבריו
מ' מספיק בכל זמן ובכל מקום וקראתי חבוריו על שמי אחל יעקב
להיותו כאהל המגין לחוסים בצילו מורם וממסר ואל יכם שרבושמש,
כן יהיה דברי אשר יצא מפי לאהל היינו לימוד אשר הונח להורות לכל
הבאים לחסות בצל קריאתו; ויען בחפשי באמתחות ספרי העקרים
מצאתי ראיתי בכמה מקומות טעויות ואותן הנוסחאות הבאתים בספרי
מונות ומתוקנות כהונן וכשורה דברי הרב לחוד בלי פירוש כנא ומגיה
את הספר;

אלה דברי הקטן בחכמה יעקב בר שמואל הנקרא קאפלמן בר בונם איש
בריסק דקויא, השי' ושלח לנו משיחנו במהרה בימנו אמן
וכ"ר הללויה, נגמר חבורי זה ערב פסח
שמג' לפק בהיותי בן כ"ח
שנח' כ"ח

פירוש להקדמה ראשונה

ב

מח סתיתה הקוללם האנושית. פי' לפי שחלק ע"ה של אדם נחלת בעיניו ובמעשה. פירוש תולה בשכל האדם שהוא כחלק לשני חלקים שהם שכל העיוני ושכל המעשי ושכל המעשי הוא שהאדם עושה בו המצוות וכל דבר. ושכל העיוני הוא שהאדם אינו עושה על ידו שום מעשה רק מעיין בדברים העיוניים ומאמין על ידו אמונה שלמה כגון אחדות השם וכדומה לזה כמו באר ברוח חן פנ: להיות שכל האדם לואה. פי' מפני ששכל האדם קצר מאד מלהשיג רגון הש' כמו שאלו לאיוב עדעת שדי המנא: כמו שיבא. פירוש כמו שיבאר: אלא בהישרה האלהית. ר"ל עיון התורה הכתבת מאלהיכו ית' המישרת האדם: מוולתו מן הדמות. ר"ל יותר מדות אחרות כגון טבעיות וכימוסית כמו שיתבאר בערך ו' ממאמר א': וולתם. פי' בלי העקרים: ההכרחיים. פי' הממיינים להיות:

פירוש להקדמה שנייה

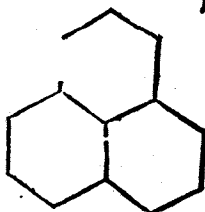
יריעת העקרים וכו'. פי' לידע העקר ולהבין ההתחלה שעליהם יסודי הדמות בכלל קובעים פי' שעליהן הדת עומד: יקשה מנד וכו'. פירוש מנד אחד הוא דבר קשה מאד ומנד אחר קל מאד: אם קלותו פי' שהוא קל מנד אחד לפי שכל האנשים וכו': ולא ינייר. כמו ואי אפשר: או יניירם הכנה ניורית. ר"ל או ידעם לכל הפשוט דבר מועט: כדי שיאמין בהן. פי' כדי שיוכל להאמין בהן: מהלדים. כגון פאורר: שהוא מתיחס אליה. פי' שהוא מתיחס ענמו אחרים: כפי מה שיגורר טבע הענין. פי' כפי הראוי לאותו ענין: בתחלת הענין. בתחלת המחשבה: ואם קשיה. פי' ושהיא קשה: וביסוד. פירוש בפרט: ששם שהכל וכו'. ר"ל אעפי שהכל מודים שהשי' כתבם: אשר לא ידומה. ר"ל שאף לעלות במחשבה: וולתם. בלי העקרים הם: ואם הדת האלהית וכו'. ר"ל וגם זה היה להם לבאר אם ראוי שיהיה דת אלהית רק אחת או יותר: ואם הם רבות. כך הגרסא ואם הם רבות אם ראוי שיהיה לכל אחד עקרים כוללים מאשר היא אלהית לעקרים מיוחדים מאשר היא פרטית. ופירוש כך הוא אם תל שהוא ראוי שיהיו רק הדמות כיבר שהיא אלהית כגון מציאת הש' עלמ אפילו יחיו מאה דמות כולם נרביין לעיקר מציאת השם שאלכ לא תהיה אלהית ואלכ יהיה לכל אחת בפני עצמה עקרים מיוחדים פרטיים שעל ידם יהיה כיבר ההבדל וההפרש שבין אחת לאחרת כגון אנו עלמ עושין עיקר פרטי לתורת מלצה נכואת משה וחרבה שאר אומות לא יעשו ממנה עיקר: ממה שאין לספק בו תוא. ר"ל והכי הדבר שאין לספק בו הוא זה שראוי וכו': אם יבועל אחד מהן. ר"ל מן העקרים: תצול הדת תהיה בכלל. פי' אם יבועל אחד מהן מן העקרים הפרטיים יבועל אותה הדת שהעיקר ממנה לאעוקי אפ' יבועל עיקר כולל יבועלו כל הדתות השלוש: הכינעי המכיע הראשון. הקבא קראי פך כי הוא מכיע הכל ור"ל הקבא הכיאי לכך גודל. כמו על גודל: מציאות השם. ר"ל שהקבא בכמנא: ומורה מן השמים. כלומר שהיא כתבת מן הש' ולא משה בעצמו: ושכר ועונש. שהקבא נותן שכר לאדם ומענישו: ואי אילו. כמו ואיוה: ומאשר וכו'. כמו ולפי: שהוא מתיחס לדבר המושג. כונה לומר דבר מעט הראוי לאותו ענין שדונה להשיגו: כדי לעשות מחשבותיו. כדי לעשות מחשבותיו וכו': והיא הדרוש. כמו ולפי שהדרוש: בעלי דמות

פירוש להקדמה שנייה ולמאמרא פרקא

מת זלעות לידע עיקרי דתס הוא. פ' אעפי שהם בעלי דתות מתחלפות אעפ"כ כל אחד רונה לידע עיקרי דתו: פ' אעפי שהם בעלי דתות. ר' אעפי שהן בעלי דת א' מתחלפות לידע עיקרי דתס ר' אעפ"כ הם מחולקים בעקרים כי זה אומר בכה וזה אומר בכה וזה אומר וזה עיקר וזה אומר על דבר אחר שהוא עיקר: אם מכד הפעולה וכו'. כמו שמפרש והולך: שיגזור טבע חמרה. פ' לפי מה שאפשר להיות מזה החומר: מנד סיוות. רונה

לומר רק מנד היותו וכו': והשניות כמורה הזאת הרשומה לפיכך: להיות הפועל כמו דק: מפני שהפועל וכו'. כמו רק מפני שהפועל שהוא מבחר הפועלים וכו': התמונה הטבעית ר' שטבע העולם הוא עגול שהרי הארץ והיסודות והגלגלים כל אחד מקיף את חבירו מכל צד בעגול כגלגלי הבגלי שמקיפין זה את זה בעגול: ויש לה יתרון עליהם. פ' ולכך נבאה מנושה ולא מעגולים שהיא התמונה הטבעית ענמה: מחשבים וסמכים זה לזה כוס

אנטוכה דבר עגול וכלא שייבא: יסאר מקום פכו. באמצע כזה כומר בנידוק אליכו. ר' תן פעימותיך בפעולתכו למען ישבחו מעשה ידיכו ולכך באחר באן עליכו ר' תן שפע שלך עליכו למען נשכיל לעשות: כוננהו. ר' הפעולה בענמה מנד חמרה ולכך לא אחר בכאן עליכו רק כוננהו ר' הפעולה מנד ענמה מנד חמרה:

פירוש למאמר ראשון פרק ראשון

בדי שיתכארו. ר' כדי שיתיה מבואר היטב: בזמן אחד. כגון אינו שיש לנו חזרת מרעה וחזרת אברהם ג' שהרי אינו מקיימין כל מה שנכונה לאברהם אינו צה: ולזה יתחייב בהכרח. ר' לפי שהם שנים בכוללים יתחייב א' כשיהיה להם חלקיים כמו שמפרש והולך: צבאות משה. ר' שאין גדול כמותו: ושלמותו. ר' שהקנה שלמו: שאין עיקר. ר' שהרי אין זה עיקר רק למורת מרעה לאפוקי לחזרת נח והכרתם שעדיין לא היה משה בכמה: להשיב עליהן. ר' לשאל עליהן: ויש משיבין בזה. ויש מתרנים: מהכרת הפסוקים וכו'. ממשמעות הפסוקים. מה שיש לדקדק בבאן על הרב עם אברהם במאמר זה סוף פרק כ' צעה: כשק. כמו עושק: ובסיבת התפרסם. כלומר ואחר שכתפרסם: המשך. ר' פרושו: הפשטים. ר' שפרשו פשט הפסוק: מנד הקבלה. שכן קבלו מאבותם ואבותם מאבותם עד הכנאים: אבל אין זה במשמע. אבל הם בנמרא אינו משמע כך: כי בכר ינוויר. ר' כי בכר אפשר: שלא ינוויר מניאותה וולתו. פ' בלי ביאת המשיח כי הם אומרים שיטו סיה משיח: והיא אמונה. ר' אינו עיקר אבל הוא אמונה ראוי וכו': מידע העולם יש מאין. ר' שהקנה לא ברא את העולם מדבר מה רק בראו מהאפס המוחלט: מומר ראשון קדום. ר' שאיזה דבר היה כמנא עולמית ומאיות סדבר כבדא העולם: איפה מה הם. כלומר מה הם:

פרק שני

חמרבירים בזה: דל מאמר שהיה חקירה מסוכנת אם כן למת מדברים בזה: הוא: כמו הוא זה וכן לרוב פעמים שתמנאלו בזה הקסר: עם היותו יודע: לל והוא יודע באמת שזהו דעת התורה וכו': הטוה העיון: שטעה בעיונו: אינו דעת בדיו תכרית התורה להאמינו: שהוא סובר שהתורה ענמה איכה רונה שיאמין זה: כשאר אמונת: לל כמו פתיחת פי הארץ לקורח וכדומה אבל אינו מאמין שזה עיקר מעיקרי התורה: אינו אמונה בכס מכסי התורה: שהוא מאמין בנשים אמונה אחרת ולא בפשטות כמו עלמ שהוא אומר פתיחת פי האתון דבלעם לא היה בפשטות רק היה בדרך אחר כמו שמביא בפרק זה: סדר ומכיס: פי הגלגל שעל ידו כיכר הזמן של יום ושל לילה וכן כל זמן כיכר על ידו: ואף: פי אף כמו ואעפי: אין תפיסה וכו': לל אין להקשות עליו: אפשר שיפוש: כל מקרא אפשר לפרש על כמה פנים: וקל הוא לפרשו שיפכים אל הקדמות כמו אל החדוש כמו שאנו מפרשים יד ה' הכתוב בתורה שהוא מורה על הנשמות לפי פשוטו ואנו מפרשים אותו על דבר אחר וכן יהיה כאן אפשר לפרש הכתובים על הקדמות אף על פי שכתוב בראשית ברא אף על פי כן היה לנו אפשר להוויא מפשוטו כמו שאנו מוויאין יד ה' מפשוטו וכדומה לזה: שלא ינוייר מניאיתו וכו': כך היה הנראש שלא ינוייר מניאיתו אבל השכל אבל כל דבר שינוייר מניאיתו אבל תשכל אף על פי שלא ינוייר אבל הטבע בתחית המינס וכו': לשכך: כמו וחמת המלך שככה: שהיכוהו הם לל על הדרך שהם פרושו: המאמין היותו גוף מנד תפישתו לאזכות הפוקים וכו': לל אבל המאמין היותו גוף מפני שמבין הפסוק שאמר יד ה' בפשטות: היעוררים: פירוש הדברים שהבטיחנו קשם ית' שיהיו עוד:

פרק שלישי

שם: מלה: הוכח: ידבר: שהאמנתו של מניאית השל: קדמון: שהיה עולמית ולא היה לעביו שום דבר: והנבואת: לל שהשל מדבר עם האדם כמו שמינו שמדבר עם הכביאים: וכנאות משה רבינו ע"ה: שהוא היה הגדול שבכביאים: ושלל תשכנה התורה: לל שמורת מרפת תהיה עולמית ולא תורה אחרת: וידועת: לל שהקבה יודע כל דבר: וזה: וזמלת באש הרבה פעמים ופירושה וכך יש לשאל: וההשגחה: לל שהשל משגיח על האדם כדי ליתן לו שכר ועונשו: ואינו רחוק וכו': וגב אינו רחוק: וכנחיות התורה: שלא תשכנה התורה אף על פי שהיו הרבה גליות וחית אפשר לומר שחל תשכח או תשכח בזמן הגליות כמו שמעורש במאמר ג' פרק כב: וחל: כמו ואלל חל: בכללה: שאף אם באמין הנשמות או לא תפול התורה בכללה לאפוקי אם לא באמין מניאות השל תפול התורה בכללה כי אם אין להים מחל אין שייך לומר תורת ה': אמנעי: שהוא אומר שהקבה מוכרח לנשמות הכל ע"י איות אמנעי: האמנת האמניות: לל הדברים שאנו מסוייבין להאמינם אלמפי שאינן בתוכן בתורה בפירוש: באמנעית התורה: לל מפני תורה: כפשוטן: לל על דרך אחר שרבים הם אומרים שהרבה נסים היו בדרך הטבע או מפרשים הנם על אופן אחר ולפי דבריהם לא יתיה הנם כס כלל: שמנה עקרים בלבד:

פרק ג ד ה

ל' דברים גדולים שהתורה נתלת בהן דבר מה: קבלת האבות: ל' שכל אדם מחויב להאמין לאבותיו: שלא ינוייר: שהרי אנו לא קבלנו אותה מסיני: הבחירה: שביד האדם ועצמותו הן להטיב הן להרע: כי לא נתן כזה כלום: שהרי עוד יש להקשות למה מנה וכו': בנחיות: ל' שהקבה עולמו: והחכמה: שהשימכס: והיכולת: שיש לו יכולת וכן רכון: התארים: כל עניין שאתה אומר על דבר אחר נקרא אותו העניין תואר באמרוך ראובן הוא לכן לכן הוא התואר וראובן הוא המתואר וכן ראובן הוא גבור גבור הוא התואר וראובן הוא המתואר כי ע' גבור ולכן כותב תואר לראובן ויבין מהותו של ראובן: יסול: ידבר: והתכלית: ל' שכר ועונש: שבהמנא הכוון והמרגיש: ל' בהמנא דבר שנריך לו מוון ויש לו הרגש: אינו גודק: אינו אמת: והם הכרחיים למניאות האדם: שאם ימנא האד לא שלא יהיו הם כמנאים שהרי אין לך אדם שאינו כיוון שאין לו הרגש: ימנא האדם: שהרי שבהמנא נכ כוונת ויש לה הרגש: היה ראוי שימנא עמקן: היא וולת: התורה אי אפשר להמנא וולתם: במה שהיא אלקית: כמו מנכי שהיא אלקית כמו שיבאר בפסוק ט' מזה המאמר: תכלית בשלוח: ל' קתם תכלית כי כל מה שהאדם עושה עושה אותו מפני דבר מה כגון על דרך משל אדם בוכה בית תכליתו לדור בחוכו: תכלית מיוחד: ל' שכר ועונש של ע' קנני למלין: ל' סוף דבר: נוקי אדם: כגון המובל בחיבורו וכדומה לזה: הקיבוצ המדיני: כדי שיהיו בני אדם יכולין לדור יחד במדינה אסת בחבורה:

פרק רביעי

חולת זה מן הדמות האלקית אם אפשר: היומו קדמון וכו': הכל יתבאר לקמן צ' ע' מזה המאמר: מה זה שורש לזה העיקר וזה שורש לעיקר זה: והמורק: והמורק: בוולת שופר: שהקול שהיו שומעין לא היה על ידי שופר רק הקול היה חולך וחזק מעצמו בלי שום שופר: היה ראוי לזכר בהעקידת יצחק: לא התקיע בשילוח: ל' לא הקול עצמו פי' מה שלוקחין קרן אצל הוא באמת רמו לזה אבל הקול אינו לזה רמו ולא רמיוה: על חסד המונח לו מאמר: שהשופר אי אפשר לו לעבור על החקים העונכין וככתבין כבר מומן קודם: ביחודי פערט: כי אף אם ואף אם תל מנד וכו': ידיעת השם והשגחה לשכר ועונש: הכל ענין אחד ל' שידוע הש' להשגיח כדי ליתן שכר ועונש כמו שהוא מבואר בפסוק ע' מזה המאמר למי דעת הרמב"ם ותמנא גם כן דעתו שם מה שהוא קובר בזה:

פרק חמישי

לדקוהו ושווי מונו: האדם מורכב מארבע יסודות וינירתו היא הדקה והכבדה שבה העולם לכן יתפעל מן הקור ומן הסוס וכו': ל' שהחוש והקור מוסיקין אותו בקלות: שיתו: הראוי: בקבוצ והתמכרות: שידורו סרבה בני אדם במקום אחד: כהרבה מן החיות הרעות: על נד הנאות: על נד הסברותה כדרך שמכרים חולכים ביחד: ובכלל: כמו זה הכלל והרבה פעמים תמנא וס הלשון: מסכס או מבביל:

מנביל כל שזת הסדר תקנו כנביל או חכם אינו רק טבעית : ועדיין : כל ואכל עדיין איך
דקו וכו' : יחוקקו : מלאן חק : החסכמים : כל מה שזכרנו כי יחס כללי חסכמיות :
ומחסיסיה הקמת המלך : כל מכאן כל המקור שסמימן מלך או עקביו וכו' :

פרק ששי

באשר עיינו בנינו בזה : באשר דקדקנו : לקיום המין או האיש : כל כלי שהיה
קיום לאותו המין כגון מין אדם או מין בהמה וקיום האיש הוא שהיה קיום
לכל אחד ואחד בזמנו כגון ראובן שמעון עדלם : על כד היותר טוב : כל שאינו לו
לכורך רק שהוא כך יותר באה : בנעלי חיים השמות : כל הבהמות : היותר ככד : מין
אדם : באופן שיסדרו להשגת שלימותו בלי שיזכר עזאז להשיג כל מה שאפשר לו
כדי שיבא לידי סייעולם הכא שאין לאדם שלימות גדול מזה : ומי פייטיב העיון בזה וכו' :
מי שידקדק בזה העב : ימנא : כל דבר זה ימנא ויראה עז דקדק עיונו : בי המנא :
כל שהוא ראוי שימנא : שפע אלקי : כבואה או כבהמה שהיא נותן ככן אדם : באמעינות
יתקנו : כדי שבאמנעות אותו השע יחוקקו וכו' : סמנערכים לזיקון וכו' : הוא יותר
שכרתי : הוא יותר ראוי : אף אם לא : כל אעפי : כאיש מיוחד : כאיש אחד : הנה הוא
פולך מהלך השלימות למין האדם : כל אורו האיש המיוחד יכול לעשות ב : מין האדם
לנדיקים כגון הנביא אעפי שאין שחר העש גבי אים אעפי עזאותה כבואה שקכל הוא מאת
שזמלמד העש ומדריבם ומוליכם לדרך טובה וישרה : וזה כי אף אם המינים : מי אעפי
שהמינים : אשר תחת השונים וכו' : מונ קקרא מה שכולל מינים שרבה כגון מלת מי
שכוללת מין אדם שהוא מי וכן הבהמות וכל דבר שהוא מי ונקרא מלת מי מונ והאדם
והבהמות הן המינים שתחת זה הסוג וכל אעפי שבמינים אשר תחת הסוגים אין העניין
כך שאין מין אחד הולך מהלך השלימות לשאר המינים שהם גב תחת זה הסוג כגון אף
אם תל שתי אדם הוא שוב מאד לא מזניח : יהיה מין הבהמות גב שוב מאד ויפא
מה שיש להם לעשות אעפי ששני אלו המינים תחת סוג אחד : ותכלית הסוג שהוא :
כל לא מפני מין אחד שהוא טוב כראי הפנה כל הסוג שהוא במס מינים : ולא שימנא
סוגו וכו' : כי ככל מין ומין וכו' : כל כי ככל מין ומין בדרך להיות שלימות המיוחד לו
כגון שלימות האדם ללמוד תורה בדבתי : כי היא סייד ואורך ומין וגו' שלימות האדם
לרכוב עליו למלחמה בדבתי : מוס מוכן ליום מלחמה שלימות האדם למרישה עד ורב
תכונות כבש מור : א"כ הא כמו שבמינים אין מין אחד יכול להועיל למיניו ש : לא לירי
שלימותו זה מין כן אדם גב כך אין כנביל או חכם אחד : יכול להולך מהלך השלימות וכו'
כי מין האדם ענינו הוא גב כחלק לבחש גתת ומתקן חמכלל מין ומין כל מין אחד
אעפי שימנא בו בדתות מתחלפות וכו' : בת הרהאונה : כל כד שזכרנו : איש או אישים :
איש אחד או שרבה אנשים : תכלית המנא המין הוא : כל לא מפני אותו האדם
שאשר כראי הטי כל מין האדם : ואלום האיש שהוא או אישים : האות בכל המין :
כי כל אחד מנביל אדם יכול להיות נדיק אים יגב שחרי שרשו : ווס : כמו שמשל כזה :

פרק ו

זעם כל זה. לל ואף על פי כן: יגיע מן המוח החוש: פירוש כי חמשת החושים כגון
 חוש הראות וחוש השמיע וחוש הדיוח וחוש הטעם וחוש המשוש כלם שרשם מן המוח ושם
 מקור נבעם כמפורש ברוק מן פרק ב': והתנועה: כדי שיכול להתנועע כגון לילך או
 לעשות וכדומה: אם באמנעי: הן שיהיה על ידי אמנעות אבר אחר או בזולת וכו':
 ולפי שאמרו וכו': עתה חוזר למעלה ואומר מצינו שאמרו למעלה שהשגחה אלהית
 יותר ראוי שתשגיח וכו' ממה שתשגיח בענייני קטני הערך: לל כגון כפיל החושים הכה
 הוא מחוייב וכו': על יד אמנעי: כמו שפירש והולך: הכמשכים אחריו: ההולכים
 אחריו ולומדים הימנו: בכל זמן ובכל מקום: לל שפע הזה ראוי שימנא עולמית ובכל
 העולם: כי אין ראוי וכו': לל כי היאך שייך שתקצר יד אלהית לשער התועלת הזה:
 המצטרך לבעלי חיים הפחוחים: כמו כפילת החושים ולל כמו שהוא נותן כפילת החוש
 עולמי כש שזה מחוייב שיהיה עולמית: ומדגותיה משאר התורה והנימוסים: פירוש
 מדרגת התור האלהית כגד שאר התור' כגון עבדית וכימוסית מדרגת המלאך הראשי
 כגד שאר מלאכות המשרתו לה לל הוא כמו מדרגת מלאכה חשובה כגד מלאכו' השפלו
 המשרתות לה על דרך משל כגון עשיית כגד המלאכו' המשרתות לה הן העויות והאריגס
 והשאר וגמר המלאכה הוא הראש פי בלי גמר מלאכה אין המלאכות הראשונות כחשבו
 לבלום כך כל התורות והנימוסים אינם כחשבים לבלום כגד הגמר שהיא התורה האלהית
 שנוביאה האדם לחיי עולם הבא:

פרק שביעי

שם דת יפול: פי' מלת דת ידבר: על כל הישרה וכו' שתכלול קבוצ דכו'.
 על כל מנהג שתקנו ביניהם אנשים רבים: הן שיהיה כוללת נזוים רבים.
 לל הן שתקנו ביניהן דברים רבים כגון כל יודעי דת ודין: והדת על ג' פנים: והדת
 כחלק לג' חלקים: היא שזה בכל אדם וכו': לפי שמה שהעבד נותן היא שזה בכל אדם
 כי כל הכריוז הן שווין באנושית: לפי המקום ולפי הזמן וכו': על דמקום שהעבד
 בזול תקנו ארבע סאין בסלע ובמקום שהוא ביוקר רק ג' וכן לפי הזמן כותן הזול ובזמן
 ביוקר או במקום וב' מן שהדור פרוץ תקנו עונש חמור וכל הדומה לזה כל אלו יקראו
 נימוסות: אשר יחייבוהו השכל: כלומר השכל כותן שהוא ראוי: מבלי העדר אלהית.
 פי' מבלי נזויה ששם ית לא נזהר הכלל רק הם מנד ענמן מנד השכל לאו שזה ראוי
 לעשות: וכוחות הדת הטבעית להרחיק: כלות ודת הטבעית כדי להרחיק וכו':
 להרחיק המנוגד ולקרוב הנאה ומוגד אינו מנד הטבע ולכן אינו שזה בכל העול' ובכל
 מקום ובכל זמן כמו שמביא בפרק שאמר זה: הננות המפורסם: לל שבאיות זמן דבר
 מה מפורסם שהוא נכות גמור וזמן אחר אינו כחשב לגנו' כגון כשיאח האחר' שבזמן הזה
 הוא נכות גמור וזמן הקדום לא היה נכות: וזוה תעדיף: כלות וכזה הדת הנימוסית
 יותר טוב מן הטבעית: אל שיתקן: כל' כדי שיתקן: והשאריות הפכתי: כלות כדי
 שתשאר הפשטה ככה נכסים: שילבו בהשגחה לל איזו דרך ילכו למען יגיעו לעצמ'
 ענינת

עוֹבֵת הַנִּלְחָמוֹת הַדְּרוֹמוֹת קִבִּיּוֹת הַמִּמּוֹן וְחֻמְדַּת סַעֲוֹלָם הַזֶּה כִּקְדָּא כִּךְ כִּי אִיכָם הַנִּלְחָמוֹת
אֲמִיתוֹ דְּרַק דְּמִיּוֹן כִּי לֹא יוֹעִיל הוֹן כִּיּוֹם עֲבָרָה וְלִי הַכֶּסֶף וְלִי הַזֶּהֱבָה אֲמַר ה' וְגו' וְלִכְךָ הוּא
מִרְגִּיל הַזִּכְּרִים שִׁיעֻזּוֹ הַנִּלְחָמוֹת הַדְּרוֹמוֹת וְלֹא יִלְכוּ אַחֲרֵי חַיִּי שִׁגָּה וְיִלְכוּ וְיַעֲקֹב בְּחַיִּי
עוֹלָם הַבָּא : וְלֹא יִנְטַעְרוּ בְּהַצָּקָה אִף אִם לֹא הִיָּה לְאָדָם עוֹשֶׁר אֲלֵינִי עֲנֹמוֹ לַעֲנִי
שֶׁאֵין עוֹשֶׁר תְּכִלִּית שְׁלִימוֹת הָאָדָם וְהוּא מִלְּשׁוֹן וְלֹא כִּצְקָד מִמֶּנּוּ אִישׁ : תְּנִיב : כְּמוֹת מַסְדֵּר :
עַד שֶׁלֹּא יַעֲרִידֻכּוּ : כִּדִּי שֶׁלֹּא יַעֲרִידֻם מִי שֶׁאִם לֹא הִיָּה בִּינִיָּה דְּרַךְ וְקִדֵּר וּמִכּוּחָה לֹא
סִיָּה אֲשֶׁר לְלִמּוּד כִּדִּי שִׁיכֵל לִבָּא לְהַנְלִחְתָּה : יַעֲקֹב : בְּרַח מִלְּשׁוֹן תְּרִנוֹס דְּמִנִּילָהּ בִּד
סִיָּה עֲקֹא אֲמִיתוֹ וְכו' : וְהַתְּכִלִּית הָאֲחֵרֹן : הוּא חֶלֶק עָה : אֲשֶׁר אֵל וְה' : כְּמוֹלָה :
מִנְמַת : מַשְׁכֵּת לֵב כָּל מַשְׁכֵּתָה שֶׁל תּוֹרָה אִיכּוֹ בֹא אֵלָּא לְהַכִּיָּא הָאָדָם לְחַיִּי עָה :

פרק שמיני

תקצר מִן הָאֱלֹהִית : כְּלוּמַר שֶׁהִיא שְׁלֵמָה מִדַּת הָאֱלֹהִית : וְלוֹס לֹא תוּכַל לִשׁוֹב :
רַל אַשְׁמַת : לֹא תִקֵּף : רַל אִיכָה מַעֲיִכָת וּמַתְקַנָּה כִּי־יֵאֵל תִּקֵּף בְּכֹאס
וּבִמְנוּכָה שֶׁהֵן הַמִּדּוֹת : הָאֲמִיתוֹת הַקָּדְשׁ שֶׁהֵן הַדְּעוֹ : רַל הַדְּבָרִים שֶׁאֵינָן תְּלוּיִין רַק בִּידִיעָה
וְלֹא בְּזֶס מַעֲשֶׂה כְּמוֹ אֲמוּנָת הַשֵּׁם יֵאֵל וְכִיּוֹנָא כּוֹה שִׁיךְ לְשׁוֹן אֲמִיתוֹת וְשֶׁקֶר כְּמִבּוֹאֵר בְּרוּחַ סָן
פֶּרֶק נ' : וְלוֹס מַה שֶׁתֵּאֵר : וְלִכְךָ תֵּאֵר : בְּכָל הַמִּלְאכּוֹת הַמַּעֲשִׂיּוֹת רַל שֶׁאֵל שִׁיכֵל אָדָם
בְּטַעַם שֶׁהִיָּה אֲמוּנָה כִּכְעַד שִׁדְעָה בְּכָל הַמִּלְאכּוֹת שֶׁנַּעֲלָם : אִף אִם יִסְיָה וְכו' : אִף אִם תֵּל
שֶׁהוּא מוֹכֵן בְּטַעַם לֹאחַת הַמִּלְאכּוֹת אֵל שִׁדְעָה מִמִּלְאכּוֹת : וְלֹא חֶסֶד בְּכָל הַפְּחִיתוֹת
וְהַחֲסִידוֹת : מִי וְשֶׁלֹּא יִסְיָה לֹא יִסְיָה פְּחִיתוֹת אוֹ חֲסִידוֹן : וְיִתְבָּאֵר : רַל וְאֵל מִבּוֹאֵר מוֹה :
לִנְד אִיּוֹה פְּחִיתוֹת לְצִי שֶׁאֵל שִׁיסִיָּה לְאָדָם אֶחָד בְּכָל הַמַּעֲלָוֹ וְלֹא שׁוֹ פְּחִיתוֹ מִנְד טַעַם וְאִם
כֵּן הִיאֵךְ שִׁיךְ שֶׁלֹּא יַעֲוֹכּוּ : וְיִשְׁפּוֹעַ : רַל וְיִנְזוֹר אוֹ יִאֲמַר : וְהוּא הַתְּנַגֵּל בְּשֶׁלֹּא יִדַּע :
וְאֵין לֹמַר שֶׁלִּכְךָ הַתְּנַגֵּל כִּי הוּא הִיָּה מִלְּךְ וְאֵל לֹא סִיָּה הוּא וְאִבְרָהָם מַכַּת אֶחָד שֶׁהִי
אִבְרָהָם סִיָּה נִכְ מִלְּךְ וְאֵלֶּפֶיכֵן הוֹנֵךְ לְהַתְּנַגֵּל בְּשֶׁלֹּא סִיָּה יוֹדַע : מַסְדֵּר : כְּכֹדָא :
קִדְמוֹן : עוֹלָמִית : סַמְתַּנְהָגִים עַל פִּיָּה : כְּלוּמַר הַהוֹלָכִים אֶחָד הַכִּימוֹס : אִם הוּא
מַשְׁפִּיק וְכו' : כְּנוֹן עֲלִמָּה הַחוּסֵר אֶחָד מַסְדֵּר מַסְדֵּר אִם הוּא בֹא לִכְךָ אִם לֹא וְאִם כֵּן
אִיכּוֹ שֶׁמֶח בְּמִלְאכּוֹתוֹ : אִם הוּא יוֹשֵׁר בְּאֲמִיתוֹתוֹ : מִי לְפִי שֶׁהַכִּימוֹס כֵּן אִדָּם סִדְרוּ וְאֵל לִשׁוֹ
כֵּן אִדָּם לְהִיָּת שֶׁלֵּם בְּכָל הַשְׁלָמָה וְאֵל שֶׁמֶח טַעַם עֲנֹמוֹ מַסְדֵּר הַכִּימוֹס : פֶּרֶק הַשְּׁעוֹלוֹת
וְכו' וְכוּלָּל : יִפְרַשׁ בּוֹה הַפֶּרֶק : כְּמוֹ שֶׁסִּגְדֵּרְוֹ אִיכָם אֵלָּא לְדַבְּרֵי הַבּוֹלָלִים וְכו' : רַל עַל
דָּמ גִּדֵּר הָאָדָם הוּא חִי מִדְּבַר רַל שֶׁהוּא חִי מִדְּבַר כִּי זֶה הוּא עֲנֹמוֹתוֹ שֶׁל אִדָּם וְכָל גִּדֵּר הוּא
עֲנֹמוֹת שֶׁל דְּבַר וְהוּא גִּדֵּר שֶׁל בִּלְאָדָם שֶׁאֵין לָךְ לֹמַר עַל אִדָּם אֶחָד שֶׁגִּדְּרוּ הוּא חִי מִדְּבַר
זֶה אִיכּוֹ בּוֹדֵק שֶׁהִיָּה זֶה לֹא דוֹקָא גִּדְּרוּ שֶׁהִיָּה זֶה גִּדֵּר שֶׁל בִּלְאָדָם וְלֹא דוֹקָא שֶׁל אִדָּם
אֶחָד : וְהַשְּׁעֵרָה הוּא אֲמִית : רַל לִשְׁעֵר סַעֲתָה אֲחֵרֹת וְסוּמָן וְסַמְקוֹס : אִיכָה מַסְדֵּר : רוֹנָה
לֹמַר אִיכָה בִּיד הָאָדָם רַק בִּידִי סַסִּים יִתְבָּרֵךְ : לְוֹלְתוֹ : רַק לְהַקְטִים : מִן הָאָדָם
מִנְד שֶׁהוּא אִדָּם : רוֹנָה לֹמַר בִּיד הָאָדָם מִאֲחֵר שֶׁהוּא כֵּן אִדָּם : מִדְּבַר בְּהַבֵּל
קֶסֶף כִּי הִיָּה סַסִּים : בְּמַעַם מַלְאָכֵי־שָׁמַיִם : B ii נ ב

פרק ח ט

תיין הפרישות יותר מדאי כל המורס ענמו מתעבנו העולם הזה יותר ממח שגריך
 להיות יאמרו שיעל בפי מה שראוי ולהעיר ולהורות לתפוס הדרך האחד בלבד
 כל או מתנת חכם או הלואה אי זה אלו קן כמו אי זה עוד הדת הכימוסית תקנה מן
 טאסית להיות וכו' המפורסם בעת מה לל שדבר אחד היה מפורסם באיזה זמן שהוא
 באה וכו' מן אחד מנוכס שם מנוכס שהרי לנו הוא אסור היראה הנקנת מן המנוכה
 לל הצא מן המנוכה כלומר שאדם ירא לעשות אותו הדבר לפי שהוא מנוכה בעיניו
 בהשכחותיו כגון כשאי האסיות שהיה בזמן קדום מותר ועכשיו הוא באסר ולזה
 מאר כלומר ולכך תאר במקום מנוכה כלומר במקום שהוא מנוכה שאין עוד בו ויוף
 עוד הדת הכימוסית תקנה מן האלהית בשהיא לא תוכל וכו' ואף אם כמא בנראה לל
 ואף על פי שלפי הנראה כשיבחנו העוכשים בבחינת ההעזה בלבד לל אם תלך ותבחנו
 בעולם הזה לבד שני חלקי הסותר לל האיסור והיתר שהן שותרין זה את זה אמר
 שמשפטי לל ולכך אמר הכתוב שמשפטי וכן לשון יסדיו אינו מתפרש יפה לזה הפי
 כלומר דבשלמא אם כל אחד בפני ענמו כגד האמת ויחד דוקא הם נודקים נריך לומר
 נדקו יסדיו כגון רשע וטוב לו נדיק ורע לו אם תבחנו אותם לפי העולם הזה לבד הם נגד
 האמת כי היאך שייך שהיה טוב לרשע ורע לנדיק אכל אם תבחנו גם כן עוכשי העה עם
 טובת עה של כשע וכן להפך אכל הנדיק יסיה הכל נדיק נמור ולכך יפה כאמר נדקו
 יסדיו כי דוקא יסדיו הם נודקים ולא כל אחד בפני ענמו אכל אי הוה קאי האסור והיתר
 לשון יסדיו לא מתפרש יפה על זה כי כל אחד בפני ענמו הן האיסור הן ההיתר נב אינו
 רע וגב אינו כגד האמת דבשלמא אי הוה כל חד בפני ענמו כגד האמת ודוקא יסדיו
 סיו נדקים הוה לל לשון נדקו יסדיו אכל עתה שכל אחד בפני ענמו נב טוב לא שייך
 לשון נדקו יסדיו ומכללם כמו זה הכלל אכל גם תתן שלימות וכו' הוא המועיל
 והערכ כמו שמתרש והולך לרמוז על המועיל כי אין לך דבר שמועיל לאדם נעה
 יותר מן הזהב וכו' המושג באמצעות המנות השכר שמקבל עז המנות עקב רבי
 שכל דב תחת המנות

פרק תשיעי

התחלות רונה לומר היסודות ואף המכחישים לל ואפילו המכחישים מעיק
 מבריות אלת תכלית מה לאיזה תכלית על ידו על ידי הכימוס
 שהמושכלות הראשונות מה שהמושכל הראשון נותן להיותן קודמות לל ואף על פי כן
 אין לנו אותרים שהן קודמות אליה והוה מפני שהן קודמות לכל למדה וכו' ולל דוקא
 לדת הכימוסית לחור בן וכו' לכל הפעולות האנושיות כמו שמתרש והולך טוב בענמו
 רונה לומר טוב באמת שידומה אליו שהוא סובר שהוא טוב כגון על דרך משל אדם
 עובר בים לעשות משא ומתן וסכה בדעתו להרויט והוא סובר שהוא טוב מאד וכשחור
 לאחוריו נעבע מפניו וסמורתי בים ויותר הוא לבדו ולל אחד שאין שהוא הקיים
 המכחישים כדי שיוכל לבא על ידי זה לדי הקיים הנקיים ולפי שאין שישכח וכו'
 עתה

עמך קשה ליה על מה שאמר למעלה שאף על פי שאין בחכמה ובהכרח החכמה לדת
אלהית אעפ"כ מאמר שאין קודמת אלהי בהכרח דמו הכתוב עליהן באחריו ראוי נתי
לשניך וכו' וא"ל למח לא דמו זב על המושכלות הראשונות שהרי הם גב קודמות לדת
שהיא בהכרח ומתוך ולפי שאין מי וכו' : הוכרי שמי' : חווי בכבים מלשון יעמדו בא הוכרי
שמים ויושיעך : מוסיף על בעול הדתות בכללן : ר"ל לא זה בלבד שכל התורה יהיה בעולה
לפי זה אם אין בחירה ותכלית אלא אף זו שאפילו כל הפעולות שהאדם פועל יהיו בעולות
לפי זה אם אין אדם ברשות ענינו על דרך משל אדם רוצה לילך ממקום למקום אם אין
הבחירה והיכולת בידו אי אפשר לילך לו שכבר נזכר עליו שלא ילך : וזהו לשון מוסיף :
כלומר לא זו אלא אף זו :

פרק עשירי

לראיה עליו : פי' מאמר שהקנה נותן שכר לנדיק בעולם הזה על עשיית המצוה
יורה שיהיו לו שכרו לעולם הבא גב מאמר שנותן לו שכר בעולם הזה :
בכלל : כולו : ר"ל הן נשמי הן רושמי הן בעה"ה הן בעולם הבא : שם כאמר : מלה הנאמרת :
בכללות ויחוד : בכלל ובפרט : משם אסיקורוס : מספיק לדעת : ר"ל יכול לדעת : על נד
הקננה : ר"ל שכן קבלנו ממלצה : במה שקודיענו : במה שהיה יכול לידע :

פרק אחר עשר

שילקח ממנה ראיה עליהן : ממנה לומר כל תורה שתאמר שהיא להיות ראוי שילקח
ממנה ראיה עליהן ויבחנו על ידה : בידיעת הדברים שהם ענמיים
והכרחיים לקיום מציאותו ר"ל הדברים שתרע : שכן ענמות האדם כגון מי מדבר והם
הכרחיים למציאותו : פי' שאי אפשר לך למנא אדם מבלתי חיות ודיבור ואם כן בשתיכיר
איש אחד בעצמותו מוכל להכיר כל האכשים כי מן האחד ילקח ראיה על האחר :
ההכרחיים למציאותו וקיום מציאותה : ר"ל הדברים שהנאמרים בתורה מלמעלה ותורה א"ל
להיות ולהמנא ולהתקיים מבלתי אותן הדברים ואותן הדברים הן העקריות : על הדברי'
ר"ל מאותן הדברים ילקח ראיה גב על שאר הדתות המתדמות באלהיות : (תורת משם
בתחלתה שלשה הסתמלות :) שעליהן תסוב הסכמת : ר"ל שעליהן תעמוד הסכמתה היא :
והם שרשים ר"ל אותן הדברים שעליהן תעמוד הן השרשים : סנה פועלת : ר"ל פועל
הפועל כל הדברים : סובב כל הספור : ר"ל עליו כנוי ועומד ומדבר כל הספור : כומים
מתחלשים : שוק נברא ביום ראשון וזה ביום שני : (כל זה מה שידר) על מציאות פועל
ברבון : שאילו לא היה ברבון היה בלתי אפשר שיבא בסדר ותחלה ודבר אחר אחר כך
ומאחר שהיה הכל בסדר בתחילת הנומק ואחר כך חסי אי אפשר בלי כוונה וכוונן : בעולם
השפל : בעולם הזה : הולך מתוך הנדוק והשלמות הוא לבדו מוליך השלמות ותכלית לכל
אשר נברא : והיא כמו נורה עליהן : ר"ל תמלאכה הראשית בדבר שתי לעיל פרק ו' : ולום
בתאקל' וינרתו : ר"ל שהאדם נברא בקוף כמו שגמר מלאכה בקוף : וכתיב וינרתו אלהים את
בני אדם וינרתו

פרק יא

ויזכר ה' אלוקי את האדם ובשום בריאה אחרת לא כתיב ה' לנבזה : מזבין שאר היצירות
 וכו' פירוש אין לך בין כל הכמנאות השפלות שמכיר מניאת השם יתברך ושהוא פעל
 כל הדברים שבעולם רק האדם לבד : וכמנאת בעבורה : בעבור המלאכה
 הראשית : מניאת הכבואה ותורה מן השמים : שהקדוש ברוך הוא מדבר
 עם האדם ומנוה אותו תורה ומנוה חקים ומשפטים נדיקים : בגדרי בעלי חיים :
 רונה לומר ענמות הבעלי חיים וגדר פרשתי כבר בפרק שמיני : ועל זה : כמו
 ולזה : הכרמו בגן עדן : רונה לומר הגן עדן הנזכר בתורה הוא רמו לעולם
 הזה : כדי שיאכל מעץ החיים וכו' : ולא מעץ הדעת שהוא רמו לעביוני עולם
 הזה כמו שתמנא בתורה חלק ראשון פרק שני : אבל הוא לא כן עשה ואכל מעץ
 הדעת : באמנעות האשה : רונה לומר על ידי המומר שאילו היתה הנשמה
 לבדה בלתי הנוף לא היתה חוטאת ועבשו שהיא כתובה בחומר חסוך ומלוכלך ממנה
 תסתח הרעה לחטאת : כי אין דיאל השגת וכו' : כלומר לא די להשגת האדם
 במה שהוא משיג שיש אחד כמנא שהוא פועל כל הדברים שזה יוכל להשיג מזה שהוא
 רואה שהוא מהווה הדברים הטבעיים כל דבר הכבדא כקרא דבר טבעי לאפוקי מה
 שהאדם עושה בדיו כקרא דבר מלאכותי ורונה לומר שהאדם רואה בעיניו שהקדוש
 ברוך הוא בורא כל הדברים שהם בעולם דבר זה נבנא היום ודבר זה למחר כגון
 על דרך משל היום כולד ראובן למחר כולד שמעון או היום נומסין אילכות ומחר דשאים
 ומוה יוכל להשיג שבהכרח יש אחד כמנא שעושה כל זה : ומוה סנד שהנווי
 וכו' : רונה לומר על ידי השגת ראשונה לא יוכל לבא לחיי עולם הבא אבל מזה
 התורה שהקדוש ברוך הוא מנוה לאדם אפשר שיאכל וכו' : הנדנים : מה שהשם
 יתברך רונה : אף על פי שלא יגדלו ההקש : רונה לומר אף על פי שאין השכל
 בותן זה על דרך משל כגון אכילת חויר ולבישת שעטנו ומרישת בשור ובחומר יחדו וכדו
 לזה שמנד השכל לא היו אסורין : וכדי שלא ידומה : לא יחסו : שום שמות : רונה
 לומר שני דמויות מדכתי' בתחלה אלוקי בלבד ומאלת תולדות ואילך כמנא ה' אלוקי :
 השם הנכבד ברוך הוא היה עדבר : הוא ענמו היה מדבר וסכל אחד הוא : להורות על
 העיקר הזה שהרי במתן תורה נזכרים ג' אלו ה' שמות שהרי כתיב וידבר אלוקי את
 כל הדברים האלה ומתח נאנכי ה' וגו' א"כ דכתי' אנכי ה' אל היך ולא כתי' ה' אדוניך
 כי אלוקיך הוא לשון אלוקי : היו כוללים למין האדם : ר"ל היות רמו על כל העולם
 לעמי' כמו שפי' לעיל כדי שיהיה לו רמו על מה שיקרה לו : על העונש : כמו מן
 העונש : כוללים כל המין : שהרי כל העולם נענש במיתה ונער החריון ובכל
 העונשים הנזכרים שם : לא מנד עברו מנוות הש' לבד : שהרי השם יתברך לא
 הזהירו שלא יחרנו להבדל : שהמניאו המלאכות : שמהם באו המלאכות לעולם :
 הקיום האיש : שכל איש ואיש בפני עצמו קיים לעד אם יזכה במעשיו : הקיום
 המיני : רונה לומר על דרך משל אף על פי שראובן מת כולד בנו תחתיו ויש קיום
 למין

לחין האדם : צ' יצירות : דונה לומר המלאכים והנחמות : ראוי שימנא :
 דונה לומר בעולם : הוא הנזכר : שיש בו טוב יותר מן הרע : (המניע מזה
 הלשון) אף אם בלי ספק : אף אם חמנא לומר : שעם זה : אף על פי שזה :
 שיש בו ויכולת וכו' : כמו שאלו קיימין וכו' : פירוש שיש בו בידו לברוא כנראים
 שהם קיימין תמיד כי אילו לא היה אומן הבח בידו לא היו אלו גם כן כמלאים :
 המינים בלבד ולא האישים : פירוש כי אילו היה בידו לשמור האישים היה בורא
 אותם ולא היה בורא הנחמות שהרי אינם קיימין כי אם במין אלא ודאי מאחר שברא
 הנחמות כנראה שאין בו בידו רק לברא הנחמות שהם קיימין רק במין ולא כמלאכי
 שהם קיימים באיש : ולחשוב שהם שני דשויות : פירוש שהם אומרים אילו לא היה
 רק אל אחד והוא ברא המלאכים עם הנחמות למה ברא בהמות כלל לא היה לו
 לברא רק המלאכים שהרי המלאך הוא יותר טוב מן הנחמה שזה קיים רק במין מה באיש
 אלא ודאי ב' דשויות הן וזה שברא המלאכים הוא אחד וזה שברא הנחמות הוא אחד
 ומה שברא בהמות ולא ברא מלאכים לצי/שאין בידו לברוא כי אם בהמות ואילו היש
 בידו לברא דבר שהוא יותר טוב היה בורא אותו ולא היה בורא בהמות הא ראיה שזה
 שיכול לברא המלאכים בורא אותם ולא ברא דבר שכל מהם והו מקור טעות
 האומרים שהן ב' דשויות ואותן הב' דשויות בראו האדם יחד זה שברא המלאכים נתן
 בו הנשמה וזה שברא הנחמות נתן בו הנפח ולקסן לראיה הכתוב האומר נעשה אדם
 וגו' : לכך נאמר נעשה אדם בנלכמו : פירוש לכך היה אי אפשר לבעל סברתם זאת
 המקולקלת כי אם בשינוי להם סברתם זאת וממזעזעיהם יפלו כי בעל כרחם עליו
 סברתם זאת יפלו ויודו האמת ועתה אבאר לך הטעם ותראה שאי אפשר לבעל זאת
 הסברא כי אם כשיכתוב נעשה פירוש כי אף אילו לא היה ככתב כלום לא נעשה ולא אעש
 אף על פי כן היו טועין מטעם הנזכר למעלה שהרי היו רואין יצירות מתחלפות ומת
 שלא ככתב שהרי עוד היום ב' יצירות הם דהיינו המלאכים והנחמות צמנא ואי הו
 ככתב אעשה הוה הטעות יותר גדול כי היו אומרים שג' דשויות הן שהרי האדם בברא
 באחרונה והמלאכים והנחמות בבראו כברואם כן היו אומרים שג' דשויות הן וזה שברא
 האדם אמר לשני הראשונים אעשה אדם אתה בראת מלאך ואתה בראת בהמות ואם
 כן איך אברא המנוגע שהוא האדם שחניו מנד בשמחו דומה למלאך וחניו מנד חמרו
 דומה לבהמה ואין לומר שאם היה כתוב אעשה הוה משמע שאמר ברא הכל ולא
 הוה טעות סמיכים כי זה אינו שהרי סדרה קשיא לדוכתא שאם הוא אחד למה ברא
 כלל הנחמות לא היה לו לברא רק המלאכים שהם קיימין צמין לכך כתב הקדוש ברוך
 הוא נעשה כדי שיהיה משמע ששני דשויות הן וביחד בראו האדם ועל ידי זה שכתוב
 נעשה ידו בעל כרחם פירוש דתקשה להם גופא לפי סברתם שהם אמרו שאי אפשר
 לחיות אחד מטעם הנזכר לכך אי אפשר לחיות כי אם שנים וביחד בראו האדם
 אם כן תקשה להם גם כן זה שיכול לברא B iiiii ב ד המלאכים

פרק יא יב

המלאכים למת מסייע לזה שאינו יכול לבדו כי אם בהמות לעשות האדם ולמה לא ברא
במקום האדם מלאכים שהם קיימין באיש דבש למאז זה שאינו יכול לבדו כי אם בהמות
מרויח בזה שברא האדם שהרי האדם הוא יותר טוב מן הבהמה אבל זה שיכול לבדו
המלאכים מתסיד בזה שהיא מסייע לברא האדם שטוב לו לברא המלאכים במקום
האדם שהמלאך הוא טוב מן האדם שזה קיים באיש וזה רק במין שהרי מטעם זה נבנו
אמרו שאי אפשר להיות אחד דאם בן למה ברא בהמות וכו' אלא עב' ח' להם לתרץ זאת
הקושיא כ'א כשיאמרו ח' שהמלאך טוב מן האדם אטעב' ח' לעשות האדם כי הוא
רובה שיהיו לו מלאכים ואדם נ' זה לדידן נמי מתחלה הכל אחד ומה שברא הבהמות
וכ' כך רנונו ברוך הוא שיהיה לו מלאכים ואדם ובהמה מושיעה' וקרא ברא הכל וא' לא
היה אפשר לבעל זאת הסבר' המקולקלת כ'א כשיכתוב נעשה' כדפירשתי ואין לתקשו'
לא לכתוב כלל לא נעשה ולא אעשה ויהיה נ' בראה בע' שהוא אחד שאם יאמרו שהם
שנים וכיחד בראו האדם א' תקשה להם למה זה מסייע לעשות האדם מאשר שהוא יכול
לברא מלאכים כבוכר ואם כן בע' יבואו לדי רנון ומאחר שהם מוכרחים לבא לדי רנון
יודו שהכל אחד כבוכר דול' שאל היו אומרים שהם שלשה כבוכר ולא היה שום שותפות רק
ב' אחד ברא אחד מהג' מינים וא' לא יבאו לדי רנון וח' לא יבאו לדי האחדות אבל
ע'ה מאשר שכתוב בתורה נעשה לשון שותפות בע' יבא לדי שותפות ושניות ויאמרו
שהם שנים וכו' ויבאו בעל בדמם לדי רנון כבוכר' ע'ה שכתוב לא בא למה טעם רק למה
כתוב נעשה ולא כתוב אעשה ולא בא למה טעם למה לא כתוב כלום ואכל ח' אם היה בא
למה טעם למה לא כתוב כלום הוא מחורץ נ' ע'ד פירשתי: בעל הכחות כלם ר' הכלל
והפירוש: מקפת יודע: (מה טעם שיהיו הדונס וכי ההורג אדם אחד וכו')
(והידיעה הפירשית דבקה בהם מגד הכח השכלי שבהם ע'ב' היה קודם ראוי וכו')

פרק שנים עשר

למי שאף המחמין וכו'. ר' אהל המחמין בקדמות וכו': לא יתואר. לא תוכל לומר
שיש להשי' זה היכולת: ולא לברא נמלה בעלת ארבע רגלים לבד. ר' רק בעלת
ארבע רגלים והנה אודיעך הטעם והמקור דע' כי ארכעו ואמין שהעולם היה עולמית
כמו שהקנה עולמי' ולא היה אחד קודם השני אפי' במלא כימא וטעמו בזה כמו שאודיעך
דע' כי הוא אומר: כי אילו היה הקנה קודם לעולם ובראו אהל: היה תחדשות רנון לגבי
ש' שהיה נשתנה רנונו כי יש להקשות למה בראו קודם חמשת אלפים שנה על דרך משל
ולא קודם לעשרת אלפים ע'ה ואין לתרץ כ'א כשתאמר קודם לכן היה רנונו שלא יברא
ואל' בתחדש רנונו שיברא העולם ותחדשות רנון אינו שייך כי אם גבי אדם שהוא בעל
גוף ומחשבה אבל הקנה יתעלה שאינו מ' אין שייך לגביה מידוש רנון: כי במקום שאין
גוף אין התפעלות ולכן ואחר שהעולם והקנה לא היה אחד קודם לגבי וכו'. שהעולם
פתח עם כל אשר בו כך היה עולמית דק שהקנה הסבה לעולם כדרך שהשמש סבה לאור
שמיד שהשמש ורשת על האופק ב' האור: לרגל' ואעפ' שאין אחד קודם לשני שהרי
השמש והאור באים ביחד אעפ' השמש סבה לאור כך יאמר ארסעו שהקנה סבה לעולם
אבל

אכל לא היה קודם לו ואם כן לצי זה לא יכול הקנה להאריך ככה הוצות כי הוא שנוי ממה שהיה ולפי דעתו אי אפשר לו לשנות שום דבר כדי שלא יבא לידי שנוי ראשון כדפירשית עיין בחלק ב' פרק יד בספר המורה : וממנה דבריו מבוארים יותר וכבר הכה הרב טורה נדק על קדקדו ועקר הסברה הזאת והפכה על פניה פרק יח חלק שני עיין עליו : כל שכן שהמאמין זה וכו' כי כל אלוהן בהיפוך הטבע ובשנוי הטבע של עולם : לפי שהאיש שלא ימנא וכו' איא וכו' לפי שהנבנת וכו' : הודיעך הפירוש לפי כוונת המחבר אף שהוא כנגד האמת אלא בהמנא קודם לו אישי' : בלתי פירוש אי הוה העולם קדמון כמו הקנה לא היה אפשר שימנא שום אדם כי קודם כל אדם ע"מ קודם ראובן מחוייב גם כן להיות בני אדם לפניו שהרי לפי דעתו היה העולם עולמית ולפני אותו גם כן : אחר עד נ"ל סוף כי כמו שאין סוף להקנה כך אין סוף והתחלה לעולם שהרי הוא אחר גשניהם ביחד ולא אחד קודם לבדו ואם כן לפי זה מחוייב למנא בני אדם עד אין תכלית והנבנת אי אפשר שימנא שלבך נקרא נבנת שאין לו התחלה וסוף ואם אין לעולם התחלה היאך תבא לקוף אם עדיין לא התחיל שיאך תבא לשופו וא"כ לפי זה איא שימנא שום אדם והמופת על שהנבנת איא שימנא כך הוא חלוק סבבת לשנים והנה אשאלך על כל חלק וחלק לבד אם הוא נבנת אם מאמר הן איא דא"כ יהיה החלק כמו הכל וזה כנגד האמת שהרי כשהיה שלם היה נבנת ועתה כחלק והוא נבנת בלתי בעל תכלית ואם תמנא לומר שהוא נבנת איא הוא נבנת ולא נבנת ואין להקשות היאך שיך שהקנה בהמנא שהרי גם כן אין תכלית לו כי כבר נעשו מופתים על שהוא מחוייב שימנא ולא דבר אחר יותר שהוא נבנת הניאו הרב מורה בראש חלק ב' ובהקדמותיו והיא דמיתתי משה ומשיח אע"פ ששום אדם איא להמנא לפי זה לפי שאנו מקיימין תורת משה ואמונת המשיח משתרגת מתוך תורת משה ואילו אלו השניים לא ימנאו אין אמונתו כלום הו' אכל ה' ששום אדם אי אפשר להמנא לפי זה לכוונת הרב כנגד האמת הודיעך נב דע הנבנת איא שימנא בתנאי זה שימנא הנבנת בבת אחת אבל בזה אחר זה ע"מ היום בולד ראובן ומתוקם שמעון בכו תחתיו וכן לעולם זה אפשר שימנא ואם כן לא יהיה אישים נבנת שהרי אין כולם נמנאים ביחד בזמן אחד וחלוק זה תמנא בספר המורה בהקדמותיו איא ובאיא פרק ע"ב בהקדמת איא להקדמת המדברים עיין בפירוש רבינו שטות וממנה דבר זה מבואר היטב ותדע לך שכן הוא שזה דעת בעל דהיאך שיך שהמאמין זה יבטיח מניית משה ומשיח לפי שאיא שימנא כבוכר דתקשי ליה גופיה להחשב זה היאך הוא ענמו בהמנא איא דעת זה בעל בעל ומבועל וכבר הספלינו עליו דברים סתוה שלום פרק ששה עשר מהמאמר הראשון ואני קבלתי ממורי הרר מרדכי יפה ין שכן היה דעת הרב ז"ל שלפי זה יחוייב להכחיש שמה היה רבן של כביאים וא"כ ממילא תבטל ביאת המשיח כבוכר ופירושו דבשלמא אם אנו יודעין התחלת העולם מדעין אנו בכל דור ודור מי היו סבביאים ויודעים שמה היה רבן אכל אם אין אנו יודעין התחלתו שמה מומן קודם היה אחד שהיה גדול ממשה ואם כן אין אנו מחוייבים להאמין תורת מרעה פי טוב לנו לשמוע לכביא שהוא גדול ממנו כך קבלתי ממורי אבל אינו כך במשמע מתוך משמעות דכריסרוב ועליך לבחור איזה משני פירושים שתרצה כי שניהם כאחד לא טובים שהראשון אף שהוא לפי דעת הרב הכל הוא

פרק יג יד טו יז

בהפך האמת והשני אף שהוא לצי האמת אבל אינו לפי כוונת הרב : חומר ראשון קודם : ר"ל שאיזה חומר היה כמבא עולמית : ככלתי זמן : ור"ל ברבע אחת : פזעים : יסוד פשוט : כי לזה לא יווכו המים כדאמרינן פרק בכל יערבין במשנה ראשונה הכותר מן המזון מותר מן המים ופי' בגמרא כי המים לא מקרי מזון כי לא מקעד לב האדם מהם עכל הגמרא והוא כראה לעינים שהרי אם תשתה מים כל היום לא תשתכר מהן : וטרפס : ר"ל ומגס : שהיו בענמיו : כגון המטה שבעשה בענמו כחש ולא כשאר המטה : במקריים בזה הפך כו' : שהרי היד נשארת רך שניתוסף עליה הנדעת :

פרק יג

יוצאין : ען העקר הזה וכו' : יבאר בפרק טו מזה המאמר : שיש שם נחמא : כלום שיש אחד כנחמא : נריך אל מרכיב ופועל אחר וחיוב חבור חלקיו : ר"ל נריך ל מרכיב שירפיהו ויחבר חלקיו : בענמו : פי' לא יהיה חולס בענמו רק באל : בגזרה : שכל דבר הוא מחויב לקיות הן בדיק הן רשע הכל כחיוב כי כך נגזר עליו :

פרק יד

אם בהכניסו אמעני : פרשתי בפרק ג' : הקבלה : פרשתי בפרק ג' : אם שהוא אחד וכו' הנה הוא אלקיבו ר"ל סבת כל הרבוי : פי' אע"פ שהוא אחד באחדות הפשיטות וי"ל היאך שייך שיבא כל הרבוי ממנו שהרי מאחד לא יהיה כי אם אחד על דמ' מאמה נגד אחת לא תוכל לעשות כ' אמות נגד אף על פי כן אנו מחויבים להאמין שהוא אלקיבו ר"ל סבת כל הרבוי לכך אמר הוא אלהיכו ר"ל סבת כל הרבוי שהוא לשון רבים להורות שהוא אלהיכו של כל הרבוי ודבר זה האפשרות באר הרב במאמר פ' פרק ח' וי"ל וי"ז וגם ונס' אפי' אודיעך דעתי במאמר כ' פרק ח' כי דעתי בזה יותר אמת ונכון ונבאית לעין כל : (המקבל ראוי לכך כמו)

פרק טו

בזמן זולתי זמן : בזמן אחד ולא בזמן אחר כלומר שלא היה לעולם אחד לא יהיה לעולם : אם לא יתאמת היותו שליח האל וכו' : אם לא ידעו באמת שהקב"ה שלם זה האיש וכתן תורתו על ידו כמו שאנו יודעים שהקב"ה שלם משה רבינו ע"ה : ואם הוא שימכה : פירוש ואתל שימכה : וכפי חווק ההתאמתו : וכפי רוצ הראיות שיש לזה השליח תהיה האמונה באותה הדת גם כן חזקה : ותכבואה שורש פמשך אלהי : פי' כי אדרבא לספק היה למנות כבואה עקר ותורה שורש שא"ל להכתן התורה אם לא ידבר השם ית' תמלה עם האדם : הקודם לו והמתקייב אליו : ר"ל השורש תמלה זו : משולת ונעזב : כלום לא כפקד על מעשיו : אלא מנד היותו חלק מן הכלל : פי' דוקא כשהאדם עוש' עול לסבירו כמבא שהוא עוש' עול לאד' אחר שהוא חלק מכלל האד' אבל דברי' שנין אדם למקו' ה"א שלא יענש עליה ולא יחא כשגמ' עליה : הכולל : פי' הקתמים :

פרק יז

וזה מפני : ר"ל מנ' העעמי' : אלא מידיע' קודמ' : פי' כשתרנ' לידע' איו' דבר א"ל לך לדע' שא' אם תביא ראי' מדב' אחר שהו' ידוע ככה : ואות' הידיע' הקודמ' : ר"ל אותה

פרק יז

אוחה הידיעה' שהבאת ראיה ממנה היתה דרושה והניע זכור' : ר"ל היא ענמה
 גב כודעת עי' ידיעה אחר' וכן לעולם : וישתלשל העכיון וכו' : וילך העכיון : ואם בעבור
 ר"ל או בעבור וכו' וזה הטעם הב' : שידוע בהקט' : כלומר שידוע על ידי מופת :
 לא ימלט מחלוקה : ר"ל לא ימלט מאחד משני דברים : שידוע אותו עי' הקט' : כלומר היאך
 יודע האד' שזה ההקט' הוא אמת שמהא' הוא שקר מהיכן יכול להביא ראיה על זה מאת' שלא
 ידענו עולמית : כי הראשונה : כלומר הטעם הראשון : אלא שקודם ההקט' וכו' : פיראין
 להקשות מאת' שלא היה כודע מעול' היאך יודע עתה שה' אמת שזה אינו קשיא כלל שקוד'
 ההקט' היה גב ידוע אלא שקודם ההקט' ר"ל קודם שכתן האד' אל לבו לעשות ההקט' היה זה
 הדבר ידוע בכח כדרך כל דבר שהוא בכח קודם שינאל לפועל וכשינאל או הוא בפועל (עי'
 ההקט' שב ידוע בפועל וכו') : שהשכל יגזור : ר"ל השכל כותן : תגר' שה' חולק על דרכי
 הש' : לפי דעתו ר"ל של איוב : למסוס : לחלק : שורש' : ר"ל שורש של המלה ולא פעולם :
 בדבר השמו' עי' ההקט' : כלמוד ע' עי' : כלומר שנריך למוד להו ואינו ככ בעצמ'
 גשוא' : למסס נתנו בו מאחר שאינו משתמש בהן (או מומה תשמוד וגומר) :

פרק יז

והנחות		יסודות כתבארוכה' : בחכמה אחרת : כמו שקבל
עומץ	אורז	ההכנס מביאת הקו והנקודה מהטבעיים : פי' בעל
ס	ד	חכמת המהכנס שידוע בהם מדו יין בחכית עי' הקו שצידו ואותה חכמ'
ז		כולה בנויה על יסוד הקו והנקודה והקו והנקודה מכוון בחכמת הטב'
ו	ג	והבה אלאך קנת זאת החכמה האש' קנחו תראה וכלן' לא תראה כי זאת
ה		החכמה ארוכה מארץ מדה ורחבה מניי' הכה על'מ קו המדה בזה
ד	ב	בתחלה יש לו קו המדה והדבר רבינו אכן עזרא קראו בספרו קנה המדה
ג		ועל כד אחד של אותו הקו כרשם עומק של חכמיות ועל כד הב' אורז
ב	א	החכיו' והנה כותן הסקס דרך פי הטנופה של חכית והכה אם ד'מ מגיע
א		עומק החכית עד בקודת' מרמו על שיש בחכית מדה אח' יין ואם מגיע
		עד בקודת' ב' מרמו על ד' מדות ובקודת' ג' ט' מדות ובכנ' ד' טו' מידו'
		וטע' זה מכוון בחכמ' הטבע ומה שיוכל מן האורז אין לי להאריך בבאן
		ומי שרוב' ללמ' כח' זו יעיון בספריה' כי שם ינעמי ומנאמי כי מעט
		מוער כשארה בכינו בו מכנו זה כי באורז זמן הגלות כאברה' במעט כל
		החכמה הזאת עם שאר החכמות ממנו : והמספרי' מניאו' האסדות
		פי' כל בחמת המספר הוא בנוי על אחד וטעם הדבר מכוון בחכמת
		הפילוסופיא הראשונה וכן הטבעי מקבל גב מניא' עכס ומק' מעט
		פלוסופי' הראשונה : מניאות מביע ראשון : פי' שהקנה בחכמא :
		שהכל גדול מן החלק' : פי' על'מ שאמה שלמה היא גדולה מחכמת :

ושהדבר' שוי וכו' אל דבר אחר וכו' : ר"ל על'מ עם ראובן ושמעון שוי ללוי וכמנא' שראובן
 ושמעון גב שוים : ושהחיווב והשליה ר"ל הקולא על'מ אם ישאך ראובן אם ראובן שחור
 ומשיבין ואחר כך ישאלך שני ותאמר לאו אי אפשר שיהיו שני דברין אלו אמת :
 וסמומתי' : מה שאדם משיג בקו' : שהאופיאיו' מן סס מהסמים המקדדים :
 ג C ii קלאמיע

פרק י"ח

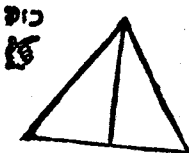
קאלאמיטא וכו' אכן שואכת המושכת הכרזל אלה. ושלשול האשקמוניא וכו' שאם
ת. תה האשקמוניא יביא חיד השלשול לבטן: והכמזכות: ל' דבר הכמזן ותתפשט
בכל העולם ל' דבר שכל העולם חסכים ומעיד עליו שכן הוא: שווית המושלש ל' שג'
זויות מהשולש איכן שוות לשני כנכות בתמי שהרי שוות הן
כהרי כשהחלוק השולש לשנים יהיו כ כניכות מחזו והרר רבי
יחזק ישראל בספר יסוד עולם שלו שמבר להרר רבינו אשר במאל
א' בלמוד כף פירש בעניין אחר וזה יותר מכוזר וכראה לעין
כל: והמושכלת: ל' כלתי ידועה והרבה פעמים תמצא לשון
זה: שהקדמותיו וכו' פ' עדמ אס תאמר כל אדם חי והוא
הקדמה אמת ואלא תאמר כל סי מרגיש והוא ההקדמה שכיית
וינא לך התולדה מזה שכל אדם מרגיש מאמר שכל אדם חי וכל
סי מרגיש א"כ שם שהאדם הוא מרגיש ועיין בהניחות ותמצא
הרבה דברים כזה עד שיכיר די נמאך: ורמז ראשונה בלומר
ולכך התחל לתחלה בעקר תורה מן השמים וכו': (מנד הידיעה
סמק. רית) ומשם באה הקבלה ל' אלהי הנידול לכניהם וכניהם
לבני בנייהם עד שכלנו אנו מהם וכו':

משולש כזה

שוות לשתי כנכות

כזה
כזה

פרק שמנה עשר

והקבלה

במשכת בכל אחת מהן: כל אחד קבל מאבותיו
סמורתו אמיתית: כשיתאמת הגעת הכבואה וכו'. שיביא אדם
אמת שהקבה שלחו: אמות ענני אליו ל' שזהו בקרא אמות ענני מאמר שנסה כל סם
נפס ופעל כל אחד פעולתו שיש לו לפעול: לפי מה שספר מחזו: ל' כמו שספר כל וס
סתלמוד: עם דכויים: טענה מופתים הרבה: והפלת מביאם טענה מופתים
גדולים: ושינו לאעלת הכבואה: כמו שחפרש אחר זה: בהוראת שעת בלומר
לפי שעה: בבחירת ענמו: מדעת ענמו: כי לא יקיים אליו השם ית' וכו'. כי לא
יעשהו השם ית' לשליח וכולי: דוסי: הקדור: שיחתם כרעה: שהאסופו דע
ושייך לשון יחזק בזה כי החזק כמין בסוף: אמר שם וכו'. כשבא מנשה להורגו את
סס וככלע באלו: אויבות וכו'. פירוש כשתראה אחד שמתחמם בשמות הקודש ומת
באנימיו ידוע תדע כי לא לכבודו של מקום שמת בהן רק לכבוד ענמו: הקטן: הסק:

פרק תשעה עשר

חצטייר

בנפש וכו'. עד שלא תשטר וכו': שיאמין כ' אמונה חזקה עד שלא
יקה אס גיור של סמק באותו הדבר: ל' שלא יהא תאמין ואינו מאמין
ומוסס על שתי הטעמים: אף אס לא נודע דרך האמונה כו'. פ' א' אס אינו יודע
למה הוא כך: (כמו שלא תשטר הנפש סתירת המושכלות ראשונות) לאיש מה רמז
ומקובל.

ומקובל. לאיזה איש שהוא מרובה ומקובל אכלו: גדולי הצדקושים. כלומר כעמי
אנשי רבי: כומן מה: כלומר באיזה זמן: שירמיקהו השכל. אע"פ שהוא כנגד השכלו

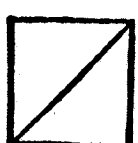
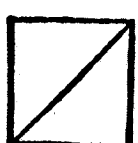
פרק כ

לאיש מה ופ' יותר מוולתו. ר"ל שהוא מרובה ומקובל אכל הדברות יותר מאיש
אחר: שלמי החצונה. ש"ל להם שכל זך וכן תוכל לומר על החושים אכל
הראשון עיקר: שלצי דעת חכמי הקבלה וכו'. ר"ל שכולן הן קצוות מעלת ומטת
ימין ושמאל פנים ואחור כנגד שזה קצוות עליונים ר"ל שש הסצירות המציעות על
המלאכות שכל אחת ככללת מ' לו עד ריבוי כאמרו רבב אלקים ריבויים כמנא שבו
סצירות ששים ריבוי ד"א אע"פ שזמנא הרכה שרבושים נעול שזה יש לו פתנוק כך וזה כך
אע"פ אי אפשר לך למנא יותר מצ"ס ריבוי: (לצי שגזה הקבה שהיה וכו') להיות
המקובל וידיד: כמו אברהם או יצחק או יעקב שבומן ההוא לא היה ורע ישראל כמנא הרב:

פרק בא

ואל דבין הכפז בדבר הרוחני. ר"ל שישיג לתעלת הכבואה ושחזור הכשמה למעלה
ותדבק במקום קדוש וטהור: אחת אותו הכסיון. כתאמת עי' כסיון:
הפך טבעי. כי טבע האש לעלות למעלה בדרך הכר שהגלהבת מזהב למעלה:
מתעלית. כלומר עולה: הידועה המסקרית. ר"ל הצילוטושים:

פרק כב

כי אין אמונה בכחניות וכו'. ר"ל שאם תאמין דבר כחכע על"מ שאם תאמין שחאין
קורא בלי לה כדרך שהרננו"ל עי' אמו" ו לא תבא לידי החכלת: במ' שאינו כמנ'
שהוא כמנא. אם תאמין ד"מ ששזיכה פורחת באויר שדבר זה ידוע שאינו כמנא ואח"כ
תאמין שהוא כמנא: וכמה שהוא כמנא וכו'. כגון ע"מ ידוע שסוס כמנא ואח"כ
תאמין שאינו כמנא כל אלו הם עשה שלא ישיבו האדם מכלים: מה שהוכח למעלה.
ר"ל בערך שבער לשני זה: כחכעות קיימות בענמן. ר"ל שהכחכע קיים בכחכעותו
וא"ל לשנותו: לא יתואר השם וכו'. אפי' הקבה לא יכול לשנותו: קוטר המרובע
שזה לנלעו פ' שיהיה אלכסונו של מרובע שזה לכדו כזה
שחרי האלכסו גדול מכדו שכל אחת כדכוע אחת ותריסות
באלכסונה: כשהוא יכול וכו'. דומה לו וכו': ר"ל שא"ל
להקבה לכדאו עוד אל אחר שהוא שזה לו שיהיה שזה לו מכלל כד
שכתבה יהיה אחד עולה ואחד עלול שחרי אחד כרא השני
כמנא שהראשון הוא הכורא והשני סככרא ואין דומ' לו מכלל כד:

כמנא וס בעבר שסיה כבר בעתיד שיהיה עדיין: קו א"ל אלכסון או קוטר
C iii א ג

פרק כג

פרק שלשה ועשרים

שואין לומר שלא יפול וכו' לכדורא יש מאין. פי' שמה תאמר לעולם אין זה חסרון
בחוקו כי הדבר שהוא מן הנמנעות שלא יתואר השם ית' על חלוטין אין
זה חסרון בחוקו. כמו לע"מ אין חסרון בחקו שאינו יכול לכדורא מדובע שאלכסוכו שזה
לגלעו מאח' שה' מן הנמנעו' ה' ה' אין זה חסרון בחקו: שהרי אף למאמיני הקדמות
פי' שהרי אפילו לפי מאמיני הקדמות שאינם מאמיני' מדוש יש מאין הכה הם מודי' וכו':
עם היותו שכל פשוט ר"ל אע"פ שהוא שכל פשוט הוא עלת הכל שהרי הם אומרי' שהוא
כמו השמש שהוא סבה לאור כך הש' סבה לעולם וא"כ מאחר שהוא סבת הכל גם החומר
הראשון עלול ר"ל כדרא ממנו באמנעו' השכל הכבדל שהוא עלול ממנו ר"ל על ידי מלאך
שהקבה כמותי פי' הקבה סבה למלאך והמלאך סבה לחומר כמבואר במאמר ב' פרק ז'
והכל בבת אחת לא הקבה תחלה ואחר כך המלאך ואחר כך החומר רק הכל בבת אחת
בדמיון השמש עם האור כך היא דעתם כמבואר במורה נבוכים כן אין לך יש מאין גדול
מזה שהרי זה בתי שאומר שמחיתוכת בנד יעשה קייף הטורף ודובע אף קדקוד בבת אחת
שזה לא ה' הכ' היאך שייך שכן השכל הפשוט בתכלית הפשיטות שאין בו חמירות כלל
יבא החומר הראשון שכולו חומר: ואם תאמר שלא יגייר וכו'. פי' שמה לעולם אע"פ
שזה חסרון בחקו אם אינו יכול לכדורא יש מאין אף על פי כן אי אפשר להאמין שבדרא יש
מאין מבס' עעם אחר והוא שהרי אינו שייך שיפעול הקבה עת בלתי עת שאם העולם
כדרא ולא קדמו' יש להקשות למה לא ברא קודם לכן כגון על דרך משל קודם לה' אלפים
שנה ומאחר שלא פעלו קודם לעת ההיא כנא' שיש בו מ' שנוי רגון וזה אינו שייך לגביה
בדפרישות לעיל פרק יב: כי זה הספק. ר"ל של שנוי רגון שיפעל בעת בלתי עת:
לפעול על נד החיוב. כגון על דרך משל האש הוא שורף אם יש לו מה לשרוף ואם היה
פעם שורף ופעם אינו שורף היה דבר זה דבר תמא מאד: כי טבע פרנן כן חייב. ר"ל
שעניין הרגון אינו כי אם כך שיעשה פעם אחד ולא פעם אחר, שאילו יעשה כן
לעולם לא יקרא זה רגון על דרך משל אי אפשר לומר שהמים יורדים ממקום גבוה
למקום נמוך ולא להסך ברגון האדם שהרי הם כן עולמי' דבשלמא אי להו קודם ואחר
כך נעשה ברגון האדם מקרי ברגון זה' הכ' כך כי טבע הרגון הוא שיהיה פעם
ופעם לא יתק' והקדוש ברוך הוא פועל ברגון ולא בחיוב לכך הונדך לכדורא העולם
בעת בלתי עת: בהשלמות האנושי יושג וכולי. על ידי מזה אחת יכול
האדם לזכות לחיי עולם הבא: כוללת. שכל העולם יחיו: והכושר
בהן יקרא מין ואן לו חלק לעולם הבא. תמיהא גדולה בעיני על הרב זכרונ
לברכה לפי דבריו אלו שאמר פאן שמי שאינו מאמין אמונת אלו' הוא מין ואין לו
חלק לעולם הבא וביאת המשיח גם כן הוא אחד מן הששה אמונות ולעיל במדק
ראשון אמר שרבי הלל לא היה מאמין בביאת המשיח כלל ואף על פי כן היה לו חלק
לעולם הבא ויש דוברים לפיכך הוא פירושו של דברי הרב והכושר בהן יקרא מין

פרק כג

ואף על פי שאינן כופר בתורה ואין לו חלק לעולם הבא פירוש והכופר בהן יקרא מין מכל מקום אף על פי שאינו כופר בתורה ואינו מאמתן שאין להם חלק לעולם הבא מכל מקום יקרא מין אבל אין הלשון כך במשמע ועוד דמדי מרויחין ביה דאם הוא מין ממילא אין לו חלק לעולם הבא כדאמרינן במוסכת ראש השנה פרק שבעה עשר המינין והמסורות וכו' שכפרו בתחיית המתים וכו' יורדין לגהינם ונידונין לדורי דורות וכו' שאמר ויבאו בפגרי האנשים הפושעים כי כי תולעתם לא תמות ואשם לא תכבה וגו' ועוד שהרי שם בגמרא ובמשנה ראשונה של חלק חשיב במי תחיית המתים הכופר בו אין לו חלק לעולם הבא ואין לומר שהרב פירש למעלה פ' שתחיית המתים הוא רמוז לדבר אחר ואינו בפשוטו והוא רמוז לשכר ועונש שיש להשיב שהרי פירש שם גם כן שהוא באמר בכלל ופרט אם על תחיית המתים בפרט ואם על עולם הכשמות ויום הדין בכלל ועוד שאמר שם הרב עוד וגם שם ביארו ענין המשיח שהוא שכר גופי לרמוז על כל מיני שכר אם כן מאחר שהוא תולה אותו בשכר ועונש שהוא עקר אם כן שמע מיכא שדעת ענינו שאין לו חלק לעולם הבא לכן כל שכן האמת שאין לו חלק לעולם הבא הפוסר במשיח לפי אמונתו המאמינים דת משה רבינו עליו השלום והא דהוא ליה חלק עולם הבא להלל הוא לפי שהאמין מנד הקבלה ולא כפר דת מהכרח הפסוקים ומה שהשיב הרב על זה ואמר אם כן למה אמרו שריה ליה מריה לרבי להלל אם תיה מאמין על פי הקבלה שאף על פי שהיה מאמין על פי הקבלה אף על פי כן היה חוטא מאחר שלא האמין מהכרח הפסוקים וחדע לך שכן הוא שהרי אנו בגמרא חלק במשנה ראשונה מכלל אותן שאין להם חלק לעולם הבא האומר אין תחיית המתים מן התורה ופירש רש"י ואפילו יהא מודה ומאמין שיחיו המתים אלא דלא רמיזא באורייתא כופר הוא הואיל וכופר הוא שיש תחיית המתים מן התורה ואם כן שמע מיכא שאפילו המודה על פי הקבלה אין לו חלק לעולם הבא ה"ה הלל במי חוטא הוא ואין להקשות אם כן למה לא היה הלל רק חוטא ואם פירש רש"י שאף המאמין על פי הקבלה אין לו חלק לעולם הבא כדפירש שם רש"י דמה לנו ולגאמנותיה וכי מהיכן הוא יודע שכן הוא הלכך אין לו חלק לעולם הבא: כונת רש"י וכוונתו לברכה דתחיית המתים הוא דבר שכנגד הטבע ואם אינו מאמין מנד התורה מהיכן הוא יודע כמנא שאין אמונתו לבנויה על יסוד קיים ואכל משיח שאינו כנגד הטבע שהרי נבא לו ישראל כמה פעמים הכופר מנד הפסוקים ומאמין על פי הקבלה אינו כי אם חוטא ואין לו חלק לעולם הבא ולכך היה חלק לעולם הבא להלל ולכך אמרו שרי ליה מריה להלל:

אכל דעת הרב

אינו יודע

לחרץ

בתירון מספיק:

פרק ארבעה ועשרים

חיוב

פרק כד

חיוב ושלילה וכו'. אפרש במאמר ב' פרק לא נעץ : בשלוש הסיבות שאנו מאמינים היסוד והם השלוש עם שאין רשות ביד המאמין וכו'. פי' אחר שאין רשות ביד המאמין וכו' : וכל הדעות הנודעות בעולם זה מבואר מאל' בהן : פירוש מי שהוא מדת שהיא חולקת על דת אלהי' מבואר הוא מאד שיכול לחקור כי אין ראוי וכו' : אם היא זמנית : פי' מאחר שהם מודים שהיא אלקית רק אומרים שהיא זמנית וכבר עבר זמנה עכ' מותר לו לחקור אם היא זמנית : בכל המניאות : בכל העולם : או הם מאמרים לקחם מוולגות : פי' שלא נוח אומרו השם ית' רק מנא דברים אלו שאינה בן אדם אומרו' ואמר הוא שהש' ית' שלחו והקצת אמרם : המישוש : ר"ל תשמיש : תורף דבריו : כלל דבריו : ואמנם אמר עתה מפרש הרב דברי הרמבם ז"ל : ואכל אין וסמסין וכו' : והוא בענינו וכו' : פי' בשלמא אם אינה בן אדם בעל מדות רעות ומכניס עקרים ופרשים שאינם אמיתיים יש להכיר שזו הדת מוויפת ואינה אלקית אבל אם יעמוד בן אדם שהיא בעל מדות טובות ויניח שרשים אמיתיים ויאמר שהש' ית' שלחו במה יודע שאינו כן :

פרק כה

יחס מתחלק אל קצת אנשים מקצת : פי' שהרי אין לו לאנשים אלו זה היחס ולאנשים אחרים זה יחס אחר כי הקצת אחד מכל כד אשר באנושית שכל בני אדם הן שוין בטבע האנושי שהרי כולם הורכבו מארבע יסודות ואכל כולם שוין : (עד שכבר יגיע) עד שיחמול על חריגת) והיה התחלפות בפי התחלפות הארנות : פי' והיה התחלפות בעניינים הפרטיים כפי התחלפות וכו' : אמות הדת האחת לאמות הדת האחרת : שזה בפני אנשים הרבה ולזה לא :

פרק כו

חגורה ושיכולת : פי' שהם אומרים שהכל נגזרה וניכלת סכוכים : אבל מנד שהיא : ר"ל אבל רק היא קודמת וכו' : אנושי הים או אלהי' : יונק : לומר קן שיסיה אנושית או אלקית :

מאמר ב

הערה היא : ר"ל הוא זה : לפי דעת האומר על כוונת מפי' על איזה טעם : וסעיר על זה וכו' כי אמתת מניאמו וכו' : פי' שהוא ענינו ביאר בפרק כל שהאמת הוא שאמתת מניאמו לא חושב לוולתו שמה שאמר בפרק ג' מן החלק הראשון שאמתת השם וישן רק לפי האומר ולא לפי האמת : או כוונת ממנה להסתר העניין : ר"ל שהשמיט ההקדמת' כדי שלא יבינו דבריו והוא משום חשיבו' העניין שלא יבינו מי שאינו הנון לאותו העניין : ההקדמת הקטנה : ר"ל כל אדם בעל שכל ר"ל שכן היה לו לומר כל אדם בעל שכל וכל בעל שכל ראוי שיכיר : וזרואו וכל אדם בעל שכל שהיא ההקדמת הראשונה :

הראשון בקד' הקדמה קטנה והקדמה שני' שהיא כל בעל שכל ראוי שיכיר את בוראו
בקראת הקדמה גדולה והטעם שהראשונה בקראת קטנה לפי שהקש עוד קטן והשני'
בקראת גדולה לפי שעתה בתאריך ההקש ונעשה ההקש גדול : וזה אמת : פי' ודאי
האמת כן הוא שכל עוד שלא כתבאר ההקדמה הקטנה לא כתבאר הדיוט שאין נדון
לכאור לפי שכבר ידועה לבעלי ההגיון וכו' : שהיא כל אדם חיי' : לל שכך היה לו
לומר כל אדם חיי' וכל חיי' מרגיש א"כ כל אדם מרגיש : אבל לא מפני זה וכו' : פירושו
לפי שדרך בעלי הגיון להשמיע ההקד' הקטנה : שלא השיג בעומק עיונו מה שיעלה
וכו' לל היאך שיך שהמחבר שהיה לו עיון עמוק מאד ולא הרגש בהקושיה והבא לעיון
בה בתחלת' המהשבה : (ומדלת מעובד לו והמכשלה וכו')

פרק א

נחלקו בו הפילוסופים אם הוא מקרה וכו' או הוא עניין עצמותו לו עניין במורה קא
פרק ע"ה אמרם ז"ל ידוע כי המציאות מקרה קרה לכמנא ופירש רבינו שט
סמשל בזה הכית כמנא בשכל הנכאי הוא סבת מציאת הכית כוונתו ז"ל שהכית הוא מנוי
בשכל האומין קודם שנכנה ואמר שט בפירושו ולמה שכל הדברים כמנאים בסבה
הראשונה והוא יודע אותם א"כ מהות הדברים ימנא ראשונה קודם מציאתם ולכן היה
המציאות מקרה למציאותו כו' כוונתו ז"ל לומר שהרי כל הדברים הכמנאים בעולם היו
כמנאים בשכל הקנה קודם שנבראו שהרי הקנה ידעם שאלו לא היה יודע לא היה יכול
לברא אותם כמו שהוא מובאר במשל הכית א"כ אחר שנבראו אין מציאתם בא מקרה
שהרי היו כמנאים במהשבה קודם שינאו לפועל א"כ שט שהמציאות מקרה קרה לכמנא
שהרי קוד' שכתב ר"ל קוד' שנברא היה כמנא כבר במהשב' הקנה וה"ה בכל דבר מציאתו
מקרה לו כי כל אומן העושה דבר מה היה איתו הדבר מנוייר במהשבתו קודם שנעשה
וא"כ ה"ה דל"כ במדון דידן : אמר הרב שהוא מחלוקת בין הפילוסופים אף
שהרב המורה פסק דמין ואמר שהוא מקרה חמיש' מן הפילוסופים האומרים שהמציאות
הוא עצמותו וטענתם בזה הוא לפי שקודם שכמנא ויבא לפועל אינו כי אם בכח ר"ל שאינו
רק במהשב' ואחר שהוא כמנא אז הוא במלואו ולכך אין עצמותו עד שיבא לפועל ולפיכך
אומרים שהמציאות הוא עצמותו ולא מקרה : שט המציאות הכמנא עליו יתברך : שהרי
הוכח מציאות השם לאחד מן העקרים : אינו מקבל למקריים : כמו שיבא ובמורה בפר'
הכובר מובאר בעניין שאספר שהרי הוכח למעל' שכל דבר המנוייר בתחלה בלב האומין
ואחר כך הוא כמנא או הוא המציאות עניין מקרה לו שהרי היה מנוייר כבר בלב האומין
אבל הש"ה שהוא המחוייב המציאו' והיה בעלמי' ולא היה קוד' לו שום דבר שיניירוהו שהרי
הוא יתברך הקדמון שאין לפניו דבר א"כ אלא לומר שמציאותו היא מקרה ואף שלא
הציאו הרב המורה בזה הלשון אבל כך הוא כוונתו : שהיה דבר עצמותו לו וכוסף על
מהותו : פי' מאחר שא"ל להיות מקר' לו שהוא הוא עצמותו וכדע' השני מן הפילוסופים
ורק שהוא כוסף על מהותו ר"ל שהוא מחובר משני דברים וכל אחד הוא עצמותו שאם כן
וכו' : וזאת המהות : ר"ל שמציאותו הוא מהותו ומהותו הוא מציאותו והכל דבר אחד ולא

מאמר ב פרק א

שני ענמיות: לזולתו. ר"ל לאחר רק הוא ענמו ית' יודע ענמותו. ולא שום דל יותר: מושפעות ממנו: שהכל כבדו ממנו ועל ידו: שאלו הכלים בלי-הפק יורו על גודל מעלות העושה אותם. ר"ל שאלו לא היה אומן גדול לא היו נותנים לו כלים חשובים כאלו לעשות: שהוא חומר רחוק משיקבל חנינו. פי' שהרי חומר הגדול אינו ראוי כ"ל לשמותי חותם וזה האומן עושה בו ניורים כלים: בהיותו מופסדו. לו והב-הוא ראוי ועוב לכך שהיה עושה בו ניורים כלים: בהיותו מופסדו. בהיותו חולק: הכוללים מן העפוש התולעים הגדולים מן הדברים העפושים לא רנו כחמים לדבר מהך ומינידתן מאחר שכלדו מן העפוש אי"כ הם פחותים ושפלים ולא רנו לדבר רק מבעלי קיים הכוללים עי' חכור וזכר לכבד: ולא מדד ענמן. ר"ל ולא מפני חשיבותם שהרי הם פחותים: אבל בבחינת הכח האלהי. פי' מפני שמעלת השם ית' תוכר יותר על ידיהם ולכך יותר ראוי לדבר מהם: שיכבדו אותם הכתוב בשם אור. שהכתוב קורא אותם אור בהרבה מקומות: בשמות אור. ר"ל במקום שיבאר מלתאור: כדי שיסווי ויתקיימו. ר"ל כדי שיהיה להם קיום עי' זה: שזהו סבת קיום המציאות השפל שני זהו קיום לוח העולם כמבואר בהרבה מקומות והגלות הארץ. שני זה הארץ כראת ובמורה אל פל אומר שני סמה ולככה נתייחס הארץ וכעשת על מחכמות: והמנא שאר היצירות. ר"ל שהכל בא וכברא עי' הגלגלי' המשיעיים ושופעים נורות לכל החמרים כמבואר בכמה מקומות וכן במורה פרק הכו' למעלה אחר שם וכבר ידעת אתה המעיין כי ראש סבת ההוי' וההפסד אחר הכחות הגלגליים האור והחושך למה שימשך אחריהם מן החום ומן הקור ובתנועת הגלגל יתערבו וכו' ובאור וחושך ישתנו מוניהם וכו': להאיר מניסם. שהרי בוין החורף אין התולעים בכחא' שם שאין קיום למין התולעים: אחר ששבו אל עפרם. שהרי בשתן מתים אינן כבדאים עוד עי' רוח הקיץ אבל התולעים בכלקין וקיץ הם כבדאים וכחורף הם מתים: מכד ההעברה הלשונית. פי' שאינו כאמר לפי האמת רק על נד ההעברה: כבודו במקומו מוכח. ר"ל שאין זה כאמר לפי האמת שיטמא בכחא' באלו שאין זה כבודו שיטמא בכחא' שתן גרועי' מניאו' לכך אחר הרב כבודו במקומו מוכח כלומר שאינו לפי האמת שאם היה לפי האמת היה כבודו לו כפנס עי' זה: על הדרך שגברו. ר"ל שהוא ע"ד ההעברה ומד שסכמתו נוכרת וכו':

פרק ב

בעצם זראשונה. פי' דבר הבא מענמות הדבר בקדרא בעצם' ולא שוכה וסבא מן המקרה בקדרא מקרה ושכייה או שכייה סתם כגון כאן שהאש הוא מחמם בקדרא פעולת החום בעצם' זראשונה כי ענמות האש אינו רק חום: הפועל בבחינה. ר"ל האדם שבחור לעשות מה שירצה: (שלא יפריד מן החמש) בדיעה וסכרה. ר"ל שאינו יודע דבר מה ממה שהוא עושה: שאין בו כח לעמוד העושה הוא ולא לעושה ההפך. על דרך משל אין כח באש שיעמוד כועל השרפה שאף אם תורוק בגד איש חסיד באש ישרוף בהכרח: ופועל בדבר מה בנית מה שלא היה רוצה אותו קודם זה. פירוש שפועל איזה דבר באיזה עת ואיזה דבר לא רצה לפעול קודם

קודם העת ההיא שאם היה כך עולמית לא היה זה כרנון כדפרישית בפרק יב ממאמר
א: מלא רונה אל רונה: שקודם לעת ההוא לא רנה לזכות אותו הדבר וא"כ
מזכה רנונו ופועל אזהר הדבר: מתפעל: משתנה: ומקבל שבו מוולחו שעל
אחר נשתנה: פועל ומתפעל יחד: המעל בזה מן הנמר נעשה כגד נעשה השנוי
לנמר על אחר והוא האדם שהרי לא נעשת וכשתכת עי' ענימה כי א"ל לשום דבר שיעש'
אז ענינו וכן לעולם כל שנוי יעשה עי' אחר: ולא מענינו זכ' רל שאין לומר שיש
בו איזה כח שיסבה אותו: מדבר בו יפעל שיהיה בו איזה כח שיפעל השנוי:
ומדבר יתפעל: ודבר אשר מקבל השנוי: הנה הוא חסר וכו'. מאמר שהוא רונ' אותו
הדבר ש' שאין לו אותו הדבר כבר שאלו היה לו כבר לא היה רונה: וכן הבוחר וכו'
פי' ואין לומר שאינו חסר וממנו רק יש לו כבר ב' דברים עלמ ועמה הוא בוחר הטוב
שבהם ולא היה חסר ממנו לגמרי זה זכ' א"ל להיות שכל הבוחר אחד מב' דברים בוחר
זכ' הטוב שבהם מזכי שאין לו כבר שאלו היה לו כבר לא היה נדון לבחור עתה שהרי
הוא כבר בידוכבר הוא שלו: כמו שהם בכו: רל שבו ומתחדש הרנון אבל גבי הקב"ה
היה כך רנונו עולמית עלמ מ'עולם היה רנונו לבדא העולם קודם לה אלפי שנה עלמ
ולא קודם לכן ולא אצרי כן כמנא שאין הרנון מתחדש בו והוא אומרו אבל הם בו קדומי:
כדי שלא ליחס לאל רנון מחדש: כדי שלא יהא כדאיה כאילו מתחדש להקב"ה רנון
חדש: ולזה יאמרו כי מתחדש הכס בעת התחדש ברנון קודם גור להיות הכס בעת
שכמנא רל לכך הם אומרים שהתחדש הכס בעת התחדש באותו רנון שהיה משע' ראשון
כך שיתחדש הכס דוקא באותו הזמן ולא קודם לכן ולא אחרי כן ויתור' על החיוב ולא על
הרנון: פי' כשדקדק זה הדעת תמנא שיסבה פירושו של מלת רנון חיוב ולא רנון:
היה בידו לאמרו מאותו הכס או לא: עלמ רנונו של השסית היה שיקרע הים קודם לג'
אלפי שנה הנה כשבא אותו הזמן שלג' אלפי שנה כשאלך אס היה ביד הקב"ה לאמר הכס
מאותו הזמן או לא היה זה הכס בידו: לא היה זה מפני הרנון הקודם פי' שהרי אמר
שאם רונ' יכול לאמרו א"כ כמנ' שאינו לא מעלה ולא מוריד ברנון הקד' שהרנון הקדום
גור שיסבה ואם רונ' עתה יכול לעכב ולעשו' שלא יהיה: הגזור מן הרנון הקדום:
עלמ שאם הרנון שיהיה שחור א"ל לו לשנות וכן ההפך ואומר אישי שהדין עם שכמנא זל
שהכל הוא ברנון הקד' ועל הקושיא שהקש' הרב על זה אישי בפס' מזה המאמר בעת:

פרק ג

התחדש עניין הפועל מבוא אותו לעוול: פי' שאיזה רנון מתחדש באדם ועי'
אותו הרנון החדש פועל עתה מה שלא היה פועל קוד' לכן: עם שהוא
עוקר כל שרשיוכו'. רונה לומר לא זו בלבד שהוא עוקר כל שרשי התורה וכו' אלא
שגם הוא סותר למתשיגוריהו העיון השכלי שגם הוא כגד השכל: לפי שראיה
וכו'. רונה לומר שהכביא השיג שזה הדבר שיביע השם יתברך אל עמל הוא
חסרון בחוקו יתברך ופירושו של ויביע אל עמל הוא שיהיה בו חסרון:
אבל היא עין ענימותו: רונה לומר שהחכמה ומדע והמקוה הכל דבר

מאמר ב פרק ג

אחד ואינם ג' עניינים : בעלם תכלית ההצלח' שאין לך דבר שיועד ומצין אותם :
אלא לטלף מחנו הסכלות' ר"ל שאין לנו אומרים עליו שהוא חכם ר"ן כדי שיונן מזה
שאינו סכל אבל לא שדעו ובנין חכמתו היאך ומה הוא : שהם ידיעות מתחלשות בלי
ספק' ר"ל שקודם שכבר האדם יודע ה' שיכרא בעדיות אשר שכבר יודע שהוא כברא
ועומד ואח' שמתוידע שכבר בריאתו עבר מכל וכל והנה בבאן ג' מיני ידיעות וזה אינו
שייך לגבי הקנה כי הוא אחד מכל נד ולא שייך בו שום ריבוי וכאן יג' רבוי ידיעות :
אלא בכללם' ר"ל שאינו יודע רק ידיעה אחת כמו שמפרש והולך ואומר איני אחר שלא
פירש הרב בבאן דבר של קיימא ולא דבר שי' לסמוך עליו רק ביאר הכעלם בדבר שהוא
יותר בעלם ממנו ששכוי רנן' לא ביאר ותלה אותו בשכוי רבוי ידיעות שהוא ג' אינו
מבואר והנה הוא בורח מן הדמיון לתוך האש איש כפשי בכפשי ואיני ניוכ' כיד ה' הטוב'
עלי ואודיעך הכל על ידי משלים בפרק ח' מזה המאמר שאין בה' שום שכוי ידיעות
ולא רבוי ידיעות ולא שכוי רנן' ולא שום רבוי כלל רק הכל אחד באחדות הפשיטות וכולו
ית' משכל בלי חמירות כלל' : יודע את ההפכיים' כמו שאור ולכן שבע' ב' ידיעות
הם : משנה וכו' : כמו שמפרש והולך : אלא בששכיהם גבוה' וכו' אלא שמתחלשים' ר"ל
ששכיהם גבוהים רק שזה גבוה מעט יותר מזה מזה לשי' שלעולם לא תוכל לעשות ערך כי אם
משכי דברי' שהם ממין א' ע"מ לא תוכל לומר זה הפלגל יותר מחמס ממה שמאה אמות
בגד ארוכים כי האריכות הוא ממין הכמות והחמוס הוא ממין האיכות אבל תוכל לומר
מאה אמות בגד יותר ארוכים מ' אמות שאלו שניהם ממין הכמות או תוכל לומר מי
שאכל מלא ספכיים פלגל שהוא מחמס אותו יותר ממי שלא אכל רק מלא יד אחת שאלו
שניהם ממין האיכות : שהאש יותר גבוה וכו' : שסוד אש יותר גבוה מיקוד האויר
שמיד אבל גלגל הירח עומד יסוד אש ואחריו יסוד האויר כמנא ששכיהם גבוה' רק שסוד'
האש גבוה יותר : בתכלית השפל בארץ' שהרי אין לך דבר שהוא יותר כמוך מן
הארץ וכו' כאיך אפשר לעשות ערך ביניהם השמים ממין הגבוה והארץ ממין הכמיכות
והשכלות ואיך יאמר הכתוב כי יאשר גבוה השמים מן הארץ וגו' : כדנה שאין ביניה
וכו' : ר"ל דעתיכו הוא לרמוז על הפרש הגדול שביניהם ולרמוז שאין ערך ביניה כלל
שזה ממין הגבוה וזה ממין הכמיכות : שלפעמים לא ינא אל הפועל' ר"ל שהרבה פעמים
שהאדם רונה לעשות איזה דבר ואינו עולה בידו אבל הקנה אינו כן כל מה שהוא רונה
ינא לפועל ולכן אחר כי אם עשה את אשר חפצתי :

פרק ד

על מציאות הפועל' ר"ל שהפועל בכמנא והוא הקנה : מציאות הדברים מן הכח
אל הפועל' ר"ל שהיום כברא דבר זה ומחר דבר זה : והלא במאמר אחד
יכול לתבארות' והרי היה יכול לברא הכל בבת אחת ולמה ברא בששה ימים : להפרע
מן הרשעים וכו' : פי' מאחר שכברא הכל בזמני' מתחלפים ובקשר א"כ יכול בל אדם
להשיג שזה בכוחות פועל בדנון ואין כל זה במקרה והם אע"כ כופרים ואומרים שהוא
במקרה על כן ראויים הן לעכש ולתפרע מן : הקדמה הטבעית וכו' שהרי הדומם
קודם

קודם בנצח לבנות והכל כבדא בעדר שם שהכל כרנון ולא במקרה : ומה שמעיד
וכו' מיניא וכו' יכול להביא וכו' : ר"ל הדבר שהחוש מעיד עליו והוא זה שהרי כל
אדם רואה שכל הדברים יונאין מן הכח אל הצועל כגון עד"מ היום לא היה הדשא בכמ"ל
ומחר הוא בכמנא מזה יש להביא ראיה על מניא השם : יהיו בכח וינאו אל הצועל.
עד"מ כגון האילן קודם שהפירות בגדולן היה הוא בכח שיגדל הפירות ואחר שהם בגדולן
יגדל הצועל : וכל מה שינא וכו' יש לו מניא חונה לו : פי' מאחר שהוא יגדל מן
הכח אל הצועל א"כ מן המחויב שיש מי בכמנא שיניא אותו מן הכח אל הצועל ואותו
המוניא בהכרח חונה לו ר"ל חוץ לאילן ואינו בתוך האילן שאילו היה זה המוניא
האילן מן הכח אל הצועל בו ר"ל בתוך גוף האילן ולא היה שום מניע פי' שאין לאותו
המוניא שום מניע רק ככלל מן שהוא רוצה להניא האילן מן הכח אל הצועל יכול להניא
ואין מי שמעכב ע"י לא היה כמנא וכו' אבל היה בפעל תמיד פי' מאחר שהמוניא הוא
בתוך גוף האילן ואין מי שמעכב עליו א"כ למה האילן פעם בכח פעם בצועל היה לו
לחיות תמיד בצועל כגון עד"מ בקץ האילן מגדל פירו' ובחורף אינו מגדל היה לו לגדל
תמיד מאחר שמוניאו בו ואין לו שום מניע : ואם היה מוניאו בו והיה לו מוכע
שלא ימנא תמיד בפועל והוסרי פי' ושמו תאמ' לעולם המוניא הוא בתוך האילן ומה
שלא היה עולמית בצועל הוא מפני שהיה לו מוכע ר"ל שהיה לו איזה מעכב והוסר ר"ל
הלך לו חיותו המעכב ואחר שהלך לו המעכב יגדל האילן לצועל : הכח אשר הסיר
שמוכע הוא אשר הוניה הדבר מן הכח אל הצועל : פי' מאחר שהיה לו מעכב ואח"כ
הוסר המעכב ע"י איזה כח אחר א"כ אותו הכח שהוסר המעכב הוא המוניא האילן מן
הכח אל הצועל כגון עד"מ לראובן הוא בתוך הבית ורוצה להפוך הבית ממטה למעלה
ואינו יכול מפני שהוא כשען על עמוד אחד וכא שמעון והסיר העמוד והפך לראובן אח"כ
הבית כמנא ששמעון הוא המוניא שאילו לא הסיר שמעון העמוד לא היה אפשר לראובן
להפכו ה"ה כגון דידן כמי כך : והמוניא ההוא : ר"ל מי שהסיר המעכב שהוא
מוניא לפי האמת שהיה מוניא בכח שב מוניא בפעל ר"ל אותו המסיר ענינו מאחר שלא
הסיר המעכב מיד שם שהיה בתחלה גב בכח ואח"כ יגדל בפעל ואח"כ יש להקשות עליו
ענינו גב למה לא היה עולמית בפעל ר"ל למה לא הסיר המעכב מיד : היה אם
למכוע מענינו או ליחס היה כעדר ר"ל מאחר שלא היה עולמית בצועל היה לאחד משני
טעמי' או אם למכוע ענינו ר"ל שהמניע' היה מגד ענינו כגון עד"מ מה שלא הסיר שמעון
העמוד מיד מפני שהיתה לו מניע' מגד ענינו כגון שהי' מולה או הי' חבוש בבית הקוהר
וכדומה לזה וזה טעם אחד או טעם שני והוא שליחם היה כעדר בין הצועל והמתפעל
פי' או שלא היתה המניע' מגד ענינו רק שהיה איזה דבר ססר ווס כקרא יחס כגון עד"מ
שמעון היה ססר גרן שאילו היה לו גרן היה מיד חובש העמוד לשנים אשר הבית כשען
גלו והיה הבית כופל מיד וכן גבי האילן מה שלא הסיר המעכב מיד היה גב לאחד מב
גמנים אלו : וכל אחד מאלו השנים יחויב המנא מסיר המוכע או מניא היחס :
פי' מאחר שהמניע מב' טעמי' אלו א"כ מאחר שיגדל אח"כ מהכח אל הצועל שם שמנא מה
שהי' ססר מסיר המוכע או מניא היחס אם היה המניע' מגד שהיה ססר היחס שמע
מינא מנאו ואם היה המניע' מב' שחלה ולא היה לו בריאות שם שמנא בריאות ווסו
שאמר D iii ג. ד

מאמר ב פרק ד

שאמר אחד מאלו השנים יתחייב המנא לל שאחד מאלו השנים טעמים שהיה חסד מהם ומכאן זה לא היה יכול לבא מזה אל הפועל א"כ מזה שישא א"כ שם שמכאן מסיר המוכע או מביא היחס לל הן שיהיה שהיה המסרון תנן המוכע הן שהיה מנן היחס : וכן יאמר במסיר או המביא ההוא השני : פי' וכן יש לשאול כל זה לתקן הדבר עתה ולא קודם לכן או למה נהיה לו זה היחס שהיה נעדר לו עתה ולא קודם לכן : וזה לא ילך אל כלתי תכלית : לל וזה לא ילך לבלי סוף לל שאם תשיב מה שהיה חסד היחס קוד' היה גב לאיו' מכיע כגון עלמ' לוי כהן הנרון לשמעון ומה שלא כתב' לו לוי מיד משגי טתיה לו גב מכיע כגון שהיתה ביד יהודה ויהודה היה גב חסד אותה עד שנתנה לו ישאכר עלמ' וכן עד לא תכלית אם כן אין לדבר סוף ולא יהיה אפשר שינא דבר בעולם מן הכס אל הפועל מאשר שהוא דבר שאין לו סוף ואכחשו דואים שכל הדברים שבועלם יונאין מן הכס אל הפועל ולזה לא וכו' : אין בו כחית כלל : פי' שאינו בכח לעולם רק שהוא עושה מה שרונה שאם היה בכח היה בו גב אפשרות כי כל דבר שהוא בכח ונריך אל מוניה אינו מן המחוייב שינא לפועל כי אפשר שלא ינא כי אילו לא ירנה המוניה להנאיו לא ינא לפועל : יכריח האחד משני האפשריים על האחד : פי' כי כל דבר הוא אפשר על שני פנים כגון על ל' הלוח אפשר שיהיה לכן אפשר שיהיה שחור והנה הקנה יכריח אורה על אופן אחד מ' האפשרים כגון עלמ' מלכנו או משחרו : ויהיה האחד וכו' : לל מאשר שהוא מן המחוייב שיש מי בכחנא שאין בו כחניות א"כ הוא המחוייב המניאות וכו' : כי כל בעל חומר יש בו אפשרות : כמו שמפורש בפרק ה' שהוא כדל' : לל כדל' מן החומר היינו שאין בו חמירות כלל : לא יושכל בו מכין כי המכין הוא מנן הכמות כמבואר במורה בהקדמותיו לתב' בהקדמתו וזה דבר שהוא כדל' אין בו כמות אם כן לא יושכל בו מכין רק כשזה עלה וזה עלול לל זה נכדל וזה בורל כדפריש' במאמר א' בפרק כג' : כתלה בולמו : פי' שהוא תלה במי שנכדל אותו שאילו לו יכדל אותו לא יהא עולמית : מנוי בזמן וולת זמן : ככר בארתי והיה בו אפשרות כל דבר שאינו עולמית הוא אפשרי המניאות לאשוקי דבר שמנא לזולם אין שייך לומר עלו שהוא אפשרי המניאות שהרי הוא בכחנא עולמית : כמו כן מופת הדביעי : פי' שהא המופת שתבאיו הדב בדביעי :

פרק ה

על מניאת תנועה תדירה נזחית : לל הנגלגלים וקראם כך לפי שמתנועעים תמיד וכל המופת הזה בנוי על הקדמות שמי שחאמין הקדמות מאמין שהנגלגלים ר' לעולם וכך היתה תנועה תדירה נזחית ולא שקמורה האמין הקדמות או עיין בדד' בראש א"כ רק שאמר לפי הפילוסוף ואמר אפילו לדידיה שהוא מאמין הקדמות אפשר יש מופת על מניאות השם כמו שתמנא בדבריו בפרק אחד לתב' דבשלתא לדידן ומיני הקדוש אין נריך מופת על מניאת השם דמאשר שהעולם מקודש יש לו מקד' להכרח אכל

אבל לפי מאמרי הקדמות הא' מאחר שכך היה העולם עולמית א"כ אין שום מנחת
לפיכך העמיד המוסדות על הקדמות ואע"כ הביא מוסדות על מניחות הש' : להעיד על
זה ר"ל שאין לך שיכול להעיד אם העולם מחודש א"כ לאו : מן מן הדבר ההוא המורכב
וכו' כמו שפרשם וקולך במש' : שאלו היתה מניחתם מחויב וכו' וכנורה הטבעי
וכו' פי' אלו היות מחויב שלא ימנא אלא דוקא יחד ולא האחד בלתי השני כמו שהסומד
והנורה כמנאים יחד : יהיה א"כ וכו' מורה על וכו' והנה ימנא האחד בהכרח
פי' ומאחר שנמנא הא' בפני עצמו שם שאינו מחויב שימנא ודוקא יחד וכמו שזה האחד
כמנא בשני עצמו ימנא האחר ג"כ בהכרח בפני עצמו : הסכנכים : מין מאכל או
משקה : שהם יביעו וכו' בעת שיביעו : פי' כל דבר שיש לו תנועה אין לו אותה תנועה
מעצמו כ"א מדבר אחר כמבואר במורה בהקדמותיו על"מ ראובן יתנועע על ידי שמעון
ושמעון יתנועע גם כן מאחר והוא לוי על"מ וכן לוי מיששכר וכן לעולם עד שיכלו כל
התנועות אל הגלגל ר"ל שכל התנועות יבואו מן הגלגלים וכן כל גלגל ינועע בגלגל
אחר והגלגל ע"ה מלאכים והמלאכים ע"ה הק"ה כמנא שכל אחד מאלו מורכב ממניע
ומתנועע ר"ל שהוא מניע לאחר והוא עצמו ג"כ ינוע ע"ה אחר על"מ שמעון מניע לראובן
ושמעון עצמו ינוע ע"ה לוי וכן לוי מניע לשמעון והוא ינוע ג"כ ע"ה יששכר : וכמנא
מניע לא יתנועע כלל והוא המניע האחרון : ר"ל כגון ראובן על"מ שהוא יתנועע ע"ה
שמעון וראובן עצמו לא יביע לאחר וא"כ מאחר שבינא מתנועע לא יביע כלל מחויב
לפי הקדמה והמשל שהבי' שימנא מניע לא יתנועע כלל והוא הק"ה כי הוא מניע כל
העולם ואין דבר למעלה ממנו שיביעהו : החי בוולת המדבר : כגון שהמה שהוא
חי נאיו מדבר : ולא ימנא הדבר בוולת החי : שהרי אין לך דבר בעולם שיחיה
מדבר ולא יהיה חי אלא אם באחר וכו' : פי' ואבל הוא דומק כי כמו שהמלאך אינו בגדר
החי לפי שהחי הוא גשם והמלאך אינו גשם כך אינו בגדר הדבור כי הדבור הוא ג"כ ע"ה
כלים גשמיים והם חסד ולשון ושאר דברים : ואע"פ שיש להשיב על זה : פי' ואע"פ
שיש לתרץ והולות' כי החי לא ימנא גם כן לבדו שהרי אין לך שום דבר חי בעולם שאין
מתחבר אליו נורה אחרת מיכית דבר הכמנא לכל המין כקרא נורה מיכית כגון על דרך
משל השחוק הכמנא לכל מין האדם יקרא שחוק מיכית לאשוקי על"מ יש לך שידע בטוב
לדקדק ולבואו ולכרכר זהו לא קרא מיכית שהרי אין כל מין האדם יודע בטוב לרדק :
אבל החיות המשוכלל לא ימנא לבדו : פירוש אבל חיות קטן בעולם שלא יהיה לו שום דבר אחר
גור' אחר' מיכ' לא ימנא שהרי לא תמנא שום חי בעולם שלא יהיה לו שום דבר אחר
עוד ושיהיה רק חי לבד וא"כ אינו מחויב גם כן לפי ההקדמ' הא' שימנא המדבר לבד
דבשלתא אי הוה החי כמנא לבד היה מן המחויב גם כן לפי ההקדמה הראשונה
שימנא המדבר גם כן לבד אבל מאחר שאין החי לבד כמנא א"כ גם כן אינו מן המחויב
גם כן שימנא המדבר לבדו אלא לאשוקי גבי מניע ומתנועע שכן המניע המתנועע
האחרון לבדו מחויב אם כן שימנא המניע גם כן לבדו : בעבור שאפשר
וכולי' : פירוש ואבל מכל מקום יש לחלוק על ההקדמה בגדר אחר והוא שהרי
ימנא ה"מ או הנומח שהוא מורכב מנוף וכפש שהרי לכל חיות נוף וכפש וכן אילן יש לו
נוף וכפש שנימחתו הוא כפשו ושהגמית' כקרא כפש תמנא בעדק ס' מזה המאמר יומנא

מאמר ב פרקה

לבדו שהרי כשהייתי מת ימנא נופו לבדו וכן האילן כשיתלוש ימנא בולת הנמוחה :
 הנמצאות' ר"ל כל דבר הכמנא וכן הש' : לא ימנע וכו' . פי' א"ל להי'
 כא על אופן א' מג' אל אופנים שמפרש והולך : אס שיהיו
 כלן בלתי הוות' . ר"ל בלתי כנרא רק היה כך עולמית ולא כפסדות' ר"ל שלא יעדרו
 זכ רק יהיה להם קיום עולמית וזהו אופן האחד או כלן הוות כפסדות פי' או זכ
 הכמנא הוא כנרא ויפסיד זכ ר"ל שלא יהיה לחן קיום עולמית וזהו אופן השני
 או קנתם הוה כפסד וקנתם בלתי הוה ולא כפסד פי' או קנת דברים הם כנראים
 ויפסידו זכ וקנתם לא כנראו כלל רק כך היו מעולם ולא יעסדו זכ רק יהיה להם
 קיום עולמית קיום עדי עד וזהו אופן הג' : וזאת החלוקה הכנרא' . ר"ל זאת החלוקה
 פשטה למעלה והוא אס שיהיו כלן בלתי הוות וכו' הוא מחויב להיות שהרי לא
 תוכל למנא עוד אופן יותר מאלו הג' אופנים : שאכסכו כשיג' לחוש כמנאות רבות
 סוות כפסדות פי' שהרי אנו רואין בעינינו הרבה דברים כנראים זכ ע"מ כנון שאנו
 רואין שהאילן סיוס נומח ואתמול לא היה נומח ולסוף האילן בלה מכל וכל שמוע
 מינא שלא היה כך עולמית שהרי אתמול לא היה ואין לו קיום עולמי שהרי כבר
 בלה והלך לו : כופל תחת ההווייה וההפסד . פי' בשעה שהדבר כנרא נקרא
 הווייה ובשעת העדרו נקרא הפסד וא"כ אס היה כל דבר שנעולם הוה וכפסד היה
 זכ כופל תחת ההווייה וההפסד ר"ל היה הכל בכלל ההווייה וההפסד : והיה כל
 דבר אפשרי המניאות' . ר"ל מאחר שהוא כנרא ולא היה עולמי אפשר שיכנרא ויהיה
 כמנא ואפשר זכ שלא יהיה כנרא ולא יהיה א"כ כמנא : והיה אפשר שיפסדו
 כלם וכו' . פי' א"ל שלא יבואו לידי הפסד מאחר שהוא אפשר כי אס לא יבואו
 עולמית לידי הפסד לא יקרא זה אפשרי ההפסד אבל יהיה זה כמנע ההפסד ואס
 כן מאחר שהן אפשרי ההפסד אי אפשר שלא יפסידו ואס כן מי מוניא מניאות כל
 הדברים הנמנאים בעולם על העדרם רונה לומר בשעה שהם ההעדר והוא קודם
 שנכנראו מי מוניא אותם שהרי אכסנו נראים כל הדברים כמנאים ואי הוה הכל
 כופל תחת ההפסד לא היה שום מנחיה בעולם שיוכיח שום דבר ואין לתקשות שמה
 יפסיד עוד לאחריו הרבה ומה שהיוס הכל כמנא לפי שעדין לא כפסד המנחיה
 ואכל שמה חס ושלוס יפסיד עוד יש לומר מאחר שהכל כופל תחת ההפסד אס כן
 ההפסד הוא דבר מיני והדבר מיני הוא עולמית כמו שהמיכים כמנאים תמיד עיין
 בפ"א לתב לפסד המורה בפי' רש"י ובמא' גורם בהדיא והאפשר בתין א"ל וכו' ולא
 היה א"כ דבר וכו' כדפרשתי וכמו שהולך ומפרש : יתחייב בהכרח שימנא וכו' פי'
 א"כ א"ל לך לומר רק על האופן הג' שקנת דברים בלתי הוה ולא כפסד וא"כ מחוייב
 שימנא אחד שאינו הוה ולא כפסד רק היה והוה ויהיה : והוא מחוייב המניאות
 בבחינת ענמו' . מנד ענמו' : בבחינת סבתו' . מנד סבתו' : כלנוף מורכב מל'
 עניינים מחומר ונורם הנה ההרכבה היא סבת מניאותו' . מאחר שכל נוף מורכב
 אס לא תהיה ההרכבה ממילא לא יהיה הנוף : במניאות חלקיו' . החלקי' שהנוף
 יעש' מהן : חיוב המניאות בשוה' . ר"ל שיהיה כל אחד מחוייב המניאות : עיין חיו'
 המניאות ועיין בו יוכדל מוולתו פי' שהרי כל אחד הוא אחד שוה אינו זה וזה אינו זה
 דא"כ

דאלכ היה הכל אחד ואחכ יש לכל אחד-גכ ענין חיוב המניאות והוא תוספה עליו ותדע לך שהוא תוספה אם היה לשכיים חיוב המניאות שאם היה ענמות אחד מהם לא היה אפשר שיהיה זה הענמות לשני עלה הראייה או השמיעה של ראובן אל שתהיה אותה הראייה או השמיעה בענמה של שמעון לאלכ לא יראה ולא ישמע ראובן ומאחר שהראייה והשמיעה כמנחת בכל אחד מהם שם שאינו ענמות של אחד מהם רק שהוא ענין תוספה וכענין זה תמצא בזה המאמר פי' והה' כן בכדון דידן: להיות כל נוסף תחת הזמן משתנה מבואר הוא בפרק ז' מזה המאמר: ולא יהיה הוא גכ וכו' פירשתי בפרק ב' מזה המאמר על פועל ומתפעל:

פרק ו

ולא דומה לו וכו' מבואר במאמר א' פרק כ': וזה הענין נותן הכנה נזירות למה שכתאמת בפרקים שעברו: רונה לומר על ידי זה שאמר שאין עלה ולא דומה לו וכו': תוכל להבין ענין מניאת השם יתכרך שנעשו עליו מופתים בפרקים שעברו: כי כמו הנדר או הרשום: לשון הרמבם אל בהניין שלו בשני עשירי וכשנזכור סוגו והכדלו כקראתו נדר ואם נבארהו בסוגו וסגולתו מסגולתיו כקראתו רושם או חק הדמיון אמרנו בגדר האדם חי מדבר הנה החי הוא סוגו והדבור הכדלו כוונתו אל שחי הוא סוגו מפני שחלת חי כוללת כל הבעלי חיים והחיות הוא הענמות להן א"כ הוא סוג כי הענין שכולל ענמות של כמה מינים כקרא' סוג כמבואר בפרק הנזכר והדבור הוא ההכדל כי בהדבור האדם נכדל משאר ב"א אינם מדברים (זה לשון הרמבם אל) ואם בארנו שם האדם שכתאמר שהוא חי רחב החזה או כי נכב הקומה או חי נוח כקראו אלו דשמים פי' אם תבדיל מין אחד ממין שני בדבר שהוא ענמות לו כגון שתאמר גבי אדם חי מדבר שהדבור ענמות לו כקרא זה הכדל ואם תבדיל בדבר שאין ענמות לו רק שהוא סגולה כגון הנחוק גבי אדם או שאר הדברים זה רושם וא"כ כמו שהנדר או הרושם נותן הכנה נזירות וכו' פי' שעי' הנדר או הרוש' תבין ההכדל שבין מין זה למין אחר כגון גבי אדם שתאמר חי מדבר הדבור תבדיל אותו משאר המינים כן מלת כמנא במקום הזה וכו' שכולל כל הכמנאים ר"ל מלת כמנא כולל הקבה וכל דבר שהוא כמנא ואמרנו שהוא מחויב המניאות וכו' פי' לכך אמרנו שהוא מחויב המניאות בענמו וכו' כדי להכדיל אותו משאר הכמנאים וא"כ ע"ה הפרק הזה יובן מלת כמנא הכאמרת בפרקים שעברו: והדברים הכמנאים לזה ר"ל הדברים השייכים לזה: אינם אלא ביאור חיוב המניאות בענמו וכו': פי' אינם ענין אחר רק שעי' יבאר מלת חיוב המניאות: שתאמר על כל כשאלו בהסכמה ר"ל שאינו באמר בשום ע"כ מה שתאמר עליו מלת כמנא ובהסכמה ר"ל בשום: פי' שדרך הסע שכולל הרבה מינים כולל את כולם בשום ע"כ כגון שתאמר חי כולל מלת חי כל ב"א שהרי כלם חיים בשום אבל מלת כמנא הכאמרת על הש' ועל וולתו לא יאמר בשום כי יש הפרש גדול ביניהם: ויכשאו עליו ר"ל כאמר עליו והוא לשון בעלי הניין:

מאמר ב פרק וזח

אין לו הכדל פי' מאחר שאין שום לו א"כ מחילא אין לו הכדל ר"ל אין צריך לו הכדל (שאין דומה לו ולא הפך לו) כן הוא במורה כי למה שלא תוכל לתת דמיון ענמי מחילא לא תוכל לתת לו ג"כ הפך ענמי: וישוב אל מופת אחדות: פי' המופת על שאינו נוף הוא כמו על האחדות: מנד מה שהוא גשם וכו': פי' שאין כל גשם מורכב מחומר וכורה: והוא אחד בנדר: פי' לאפוקי לפי האמת שאין אחד באמת רין הקב"ה במבואר בפרק עשירי מזה המאמר: והאמת: ר"ל וכן האמת: שגשם השמימי: ר"ל הנלגלים הם ג"כ גשם ואינכ אינם מורכבים: רק מנד הנורה וכו': ר"ל שאם לא היה כל נורת מין ומין חל על החומר לא היה החומר מורכב שהרי אז היה החומר לבד ובלתי מורכב עם הנורה ולא היה שנים רק היה אחד: שיהיה בעל תכלית בהכרח: מבואר בהקדמת המורה לח"ב: שכל גשם וכו' וישיה כמו וכו': פי' מאחר שהגשם הוא ב"ת מחילא שהכס שהוא בתוכו גם בעת כי א"ל שיהיה דבר ב"ת בתוך דבר שהוא בעתגם זה במורה במקום הנזכר: אלא כשיתנועע הוא ג"כ וכו' ר"ל בזמן שהוא מניע דבר אחר יבוע הוא ג"כ ע"י דבר אחר והמופת על זה ג"כ במורה במקום הנזכר: כופל תחת הזמן: ר"ל שלא יקרא עולמית: אחר שלא היה: כבר פרשתי: מנערך אל מוניא: פי' מאחר שלא היה עולמית א"כ צריך הוא אל אחד שיבראנו: ואם היה עם הזמן תמיד: ר"ל שכל זמן שהזמן היה בכמנא היה הוא ג"כ בכמנא וא"כ לא היה הזמן קודם לו: אלא שאם היה הזמן ההוא ההמשך הכלתי משוער: ר"ל שקודם שבכרא העולם היה ג"כ זמן בהכרח רק שהיה כלתי משוער שהנלגלים לא היו בכמנא עוד והיה אז אפשר לשער באותו הזמן שום מעור של יום ולילה או שאר העתים עם אותו הזמן היה הקב"ה שהרי א"ל וולתו רונה לאמר שלא יהיה עם אותו הזמן ובפרק י"ח יתבאר יותר: היה מנערך אל וולתו: רונה לומר שימלא חסדו:

פרק ז

תארים נוספים על העצמות: ר"ל כשכאמר שהוא חכם ונבון וגם נדיב א"כ מכח שהם דברים רבים יראה זה הוספה בחוקו: לא תארים ענמיים ולא מקריים ר"ל הן שהיו תארים שהם ענמיים לו הן שהיו תארי' שהן מקרי' לו לפי שכלם מחייבים הרבוי וכו' ובפרק שאמר זה יבאר באיזה נד ואופן אינו מיחסים לו שהוא חכם וכן יתר הדברים ואינם מחייבין רבוי והוספה: (השווי ולא הפך) בשורש הארבע: רונה לומר בשורש הרבעי משתנה ובעל תכלית יבאר בפרק שמונה עשר מזה המאמר: (אין לא דומה ולא הפך) כי אמת: רונה לומר ענין האמת איבנו דבר אחר רק שמניאיתו תולה בעצמו:

פרק ח

שהתואר שימאר בו הדבר: על דרך משל כגון ראובן חכם מלת חכם הוא התואר וראובן הוא קמתואר: (ובשני מיני הפועלים) כי הוא התיך וכולי: כגון

כגון שאם תכית שעה אצל האש יותך מן האש : ותקפא : ומיכש כגון דבר לא מתיבש
על האש : כי ימנא בו עכין וכו' . פי' שימנא בו איזה כח שבו ומשלו ואיזה כח שבו
ישרוף וכו' : מזה התחלק המקבלים וכו' . ל"ל הדברים המוכחים אצל האש כי עכש
האש הוא אחד ושואל השמוס ועי' האש פועל כל הפעולות והחלוק הוא אחד המקבל כי
השעה יותך מכח שמוס האש והמים יבשלו על ידו וכן שאר הדברים : כהנה וכו' .
שהרי ימנא לאדם כח הון וכח המנדל שהוא כח הנמיחה וכח הקדש וכל זה בעכש
לא בכונה ורמז כמבואר ברוח מן פרק ב' : והכח המתעדרר : ל"ל הכח שאדם
יתעדרר עי' לעשות איזה דבר : כנחמ' כל דבר הנומח כגון אילנות ועשבים :
המנא הראיות וכו' . שעי' האור ינא הראייה מן הכח אל הפועל שאילו לא היה הוא לא
היה יכול לראות בחושך : ושם מאור : ל"ל מלת אור : כאמר על אור הכר וכל אור
הירח ועל השמש בהשכמה : בשום ל"ל שייך לומר אור על אור הכר כמו שהוא שייך על
אור הירח : קדימה ואחור : ל"ל ע"ל כגון רגל הכאמר על רגל כח מפני היות התנועה
והעמיד' עליו ואחור כך נעתק שם רגל על רגל הכאמר מפני שדומ' זה לזה בענין העמיד'
שם הכאמר עומד עליו ל"ל על רגלו והוא קדימה ואחור שיעקר שם רגל הוא מוכח קודם
על רגל האדם ואחור כך נעתק על רגל הכאמר לאפוקי כאן גבי אור אין קדימה
ואחור כי כמו ששייך לומר אור על אור הכר כן שייך לומר אור על אור הלכנה או אור
החמה ואינו שייך לומר על האחד יותר ממה שהוא שייך לומר על השני מה שאין כן גבי
רגל שהרי עקר שם רגל יאמר על רגל אדם ולא רגל הכאמר : שאין סבותיהן שוות .
שהרי יש ג' סבות האחת אור הכר והשנייה אור הירח וכו' : אבל מכש האדם יתשכו
ממנו הפעולות ההן וכו' . ל"ל כמו שגבי אור הכר ואור הירח שהכל אור אלעפי כן
הן סבות מתחלשות הן כמי גבי אדם אלעפי שתראה בו כח הון אינו כח הון שהוא
בממור או בכשר כי כח הון שבאדם סבתו הוא כפש האדם וכח הון שבממור סבתו
כפש הממור וכן כח הנומח שבאדם סבתו כפש האדם וכח הנומח של העשבים
והאילנות סבתם הוא כפש הנומחת של העשבים או האילנות ואם כן אין כפש אדם
מורכבת שתאמר שיש בו כח הנמיחה של הנמיחים וכח הקדש של בעל חי כזה אינו
שאין באדם שום דבר אחר רק אנושית כמו שהוא מבואר על ידי משל האור :
שאין ענין יקבנם אלא שמוק השם : ל"ל שאינם שום אלא בשם אור ל"ל שכו' שתאמר על
אור הכר אור כך תאמר על אור הירח אור אבל בהענין אינם שום שבאין סבתו
הירח ובאין הכר וכן גבי כח הון' שבאדם ובבעלי חיים אין שום דמיון רק שהם
שום כשם של הקדש שכו' שתאמר על הקדש האדם הקדש כך תאמר על הקדש
הבממור הקדש אבל בהענין אינם שום שום הקדש אנושי וזה הקדש כחמי :
המוקפים : דונק לומר שהם כדאיש בחוש : בפסוקת הפועל תחמך מיתנו :
דונה לומר מפני שאנו רואים ומגמלים שפעולות החיות בא ממנו שהוא הוא
החומר חיים לכל חי : כששטע שעתו מקור חיים : דונה לומר כשמוק הדון
שעתו מקור חיים : קדוב אל האדם : עתה מפרש היסודים : יגד ופועל : עתה מפרש
ההנערים ולא זה רק נקל' יקס וזה הנערים' אין לי להאריך בפאן עיין בעניניו הקטנים :

מאמר ב פרק ח

שיש בו תואר אחד בוצר הסיכודות וכו' . פי' שיש בו כח אחד שבו ברא הסיכודות וכו'
 אחד שבו ברא הנגלים וכו' : המתחלפות בענם . ר"ל שהיה חנוך ורחם פעם ומוקם
 וכוטר פעם והכל לאיש אחד וזכה אחר שידעתי . בפרק יד מתאמר א' ופרק ב' מזה
 המתאמר להעמיד בזה הערך משלים בדי שכל ידם וזמן אחדות הש' שאין בו לא שנוי
 רגון ולא רבוי ידיעות ולא שום רבוי כלל אומר איני שהרבו אינו כלום ומכאור כמעט
 התכונות הנזה האש שאין לו שכל כלל יבואו ממנו מבח האחד במה פעולות מתחלפות
 והאדם שהוא בעל שכל יפעל כמה וכמה פעולות ויותר אע"פ שאין בו רבוי בחות
 מתחלפות שיפעל בהן כמו שכתבתי בזה הערך והנה במין האדם יש נכח חלק שכל
 אדם שהוא בעל שכל חזק פועל פעולות ומחלפות יותר כמה פעמים ממי שאינו כל כך
 בעל שכל חזק וה' השכל הפועל שהוא שכל כדל יפעל עוד פעולות ויותר שהרי הוא
 פועל כל הדברים שבעולם השכל ואין לך אדם בעולם שיאמר שהשכל הפועל הוא מורכב
 מכחות רבות עד שיפעל בהן פעולות מתחלפות וא"כ מאמר שהכל תולה בשכל שכל
 אשר יהיה יותר מושכל יפעל פעולות מתחלפות יותר כדפירשתי קודם של קו שהקנה
 יפעל פעולות מתחלפות שהרי הוא שכל פשוט ואין בו חמירות כלל רק כולו מושכל וא"כ
 כש יפעל פעולות רבות מתחלפות מכלי שחיי זה רבוי בענמו השלוק בארתי לך שאין
 שום נד רבוי מחויב מנד רבוי פעולות מתחלפות ושאין בו רבוי ידיעות הוא מכאור
 כמעט התכונות כמכאור ברוח חן פרק ט' הדמיון בזה הבגד האדום שוודע אחד כל
 מהותו אין ספק שבידיעת מהות הבגד עלתה בידו מהות הנמר ומהות המטוה ומהות
 האריגה ומהות הנכבד אמנם מי שוודע מהות הנמר אפשר שלא ידע מהות המטוה ומי
 שוודע מהות המטוה אפשר שלא ידע מהות האריגה וכו' כן שכל הפועל אשר נאמרו בו
 כל הנורות הטבעיות אשר מתחת לגלגל הירח בהשיגו את ענמו ושיג בלם ואין זה הרכב
 בחוקו וכו' והוא ית' בעבור שאין מושכל למעלה ממנו אינו מורכב שבידיעתו ענמו
 ישיג את בלם שכלם כשנבחים גהוייתו ע"כ א"כ שם שאין בו רבוי ידיעות כי בידיעה
 אחת וקייא ידיעת ענמו ידע את הכל שהרי הכל תלוי בו ית' ושאין בו שנוי ידיעות מאמר
 שוודע את הספכים אומר איני שאין זה לא רבוי ולא שנוי כי ידיעת הספכים אחת היא
 שאם לא יודע אכלו עד למ שזה שמור מהיכן יודע שזה לכן או להפך א"כ ידיעת הספכים
 הכל ידיעת אחת שאין לה היה יודע את שניהם לא היה ידיעתו ידיעת כלל וזה שהביא
 הרב למעלה פרק ג' שידע' הש' את משה קודם היותו ואמר היותו חס ידיעתו מתחלפת
 זה אינו . כתב המורה פרק כ"ג לו משל נאח ולא אחר כך להביא לשונו כדי שלא יכבד על
 המצי' רק אביא תוכן בוכתי הנזה אומן עשה כלי כאח שיו' על שעות היום כמה עבדו
 וכמה שעות יש עוד ביום וה' כל אחד בא ורוא' את המעשה הגדול הזה וכל אשר ווסתו
 לראו' ווסתו להשיג דבר חדש מה שלא ידעו קודם ויתחדשו . להם שנוי ידיעתו מתחלפת
 אבל האומן אינו כך שהבלי נעשה עי' תכמתו ואינו מדוש אכלו ושום שנוי ושום רבוי
 ידיעות ולא מתחלפות שהרי הכלי נעשה עי' והיה ידוע אכלו כבר הכל דבשאלא מי
 שלא ידע כבר כלום שייך בו ידיעות מתחלפות אבל מי שהידיעות יבואו ממנו שאינו
 לא היה האומן עד למ לא היו אלו הידיעות באות לעולם והנה מקור הידיעות באות ממנו
 והיאך שייך לומר עליו שיש לו ידיעת עי' זה הכלי כך הקנה העולם היה מנוי בתכמתו ית'

אם כן אין שום רבוי ידיעות בולא שום שכו' ולא שום רבון חדש ולא ידיעות מתחלפות
ושאין בו שכו' רבון ג' דע כי השפע היורד מלמעלה הוא אחרי עולמיות ואינו משתנה
כלל וסמך אין דבר דע יורד מלמעלה ואין השכו' רק מנד המקבל כמבואר בזה הפרק
עו' משל האש שיתך השעוה ויקפא המלח כן השפע הזה הרשע כידון בו והנדיק מקבל
בו שכו' ולדעתי שלום רמזו חבמינו אל במסכת עו' ב'ק' דאמר ריש לקיש אין גיהנם
לעיתיד לבא אלא הקנה מוניא חמה מנרתקה ומקדירה רשעים בידונים בה ונדקיים
מתרפאין בה ש' כי הכה היום בא בוער בתור והיו כל זדים וכל עושי רשעה קש
ולקט אותם היום הבא אחר ה' גבאות אשר לא יעווב להם שורש וענף שורש בעולם
הזה ולא ענף ל'ה' ונדקיים מתרפאים בה ש' וזרקה לבס יראי שמי שמש נדק' ומרפא
בכפיה ולא עוד אלא מתערבין בה ש' ויבאם ופשתם כענבי מרבץ עב' הגמרא
אם כן אין שום שכו' אלא הקנה בי אף אם כגור על הרשע שימות אם יסוור מרצתו
ימיה כי השפע אחרי עולמיות אין אגלו' ית' שום שכו' רבון כי הגורה נעשה על השפע
שימית לרשע וימיה לנדיק ולכך נוח הכתוב ואמ' כי לא אחפון מות נשע וכו' הלל' בשומו
מדרבוי וימיה וכן הרבה כתובים המורים על זה הענין וכן כל הכסים שנעשו אינם נעשי'
במידות רבון רק השי' שם בס' בלמות השפע הכבד להטיב לנדיק' לעשות להם כסים
לנוכחם לכל א' לפי שעתו ולפי דברו וכן עו' אותו השפע התחדש העולם בעת התחדשו
מכלי שיתחדש מזה חדש רבון לשי' שם בס' אותו השפע להתחדש עו' כל בעת הראוי
ובשעה שהחומר ראוי לכך יסול הנורה עלי' בי הכה אף לפי הפילוסופי' המאמינים
הקדמות ואף לפי דעתנו תאמיני החדש כל אשר נעש' בזה בעולם השפל נעשה עו' שכל
הפועל מכלי שיסייב מזה שכו' במקו' בי מה שלא היה האילן נומח אחריו ונומח היום
לא היה זה השכו' מנד שכל הפעל כי השפע מוכן תמיד רק שהיה השכו' מנד מומד
האילן שלא היה ראוי עדיין לכך א"כ מה המוכן להיות כן אלא הקנה ית' שיתחדש ית'
מאין מאותו השפע כומן הראוי מכלי שיסיי' מזה שכו' במקו' ית' ומה שהשיב הרב למעלה
בפרק ג' אם יש בידול אחר הכס מאותו הזמן אומר אי שיש בידו לאחר כגון שיבטל זה
השפע בלו ואין להקשות א"כ כתבטל הרבון הקדום אל כי כך היה רבנו שלא ירנה
לכטל דבר כל זמן שזה השפע הקיים נמצא שאם היה רוכ' לכטל דבר היה רבנו הקדום
בטל שרבונו הקדום היה שלא ירנה לכטל אבל אי שיש היכולת בידו לכטל מלמד לאדם
שעושה כריכות מים לתוך שדהו ונדעתו שלא לשתום המים תוך ג' ימים כי כך שיער
בכפשו שתוך ג' ימים יסקו המים בל' שדותיו נמצא שאם ישתום המים תוך ג' ימי' כתבטל
רבנו וכל מחבולותיו אבל ית' יש יכולת בידו לשתו' רק אינו רוכ' לכטל דברו ומחבולותיו
כן הענין כמי אלא השפע שיש יכולת בידו ית' לכטל אותו רק שהיה רבנו ית' שלא לכטל
שום דבר כל זמן שזה השפע קיים נמצא שאם היה מכתל דבר מזה כתבטל רבנו א'
ולא איש אלו יבונ' בן אדם ויתכנס :

פרק ט

אבל: הוא ענין מגיע לענסי' כל אכל הוא ענין אף הכוסף על הענסי': אינו אלא
י. ג. E. נון ביאור

מאמר ב פרק ט

ביאור שם • ר"ל שהדיבור אינו דק שצ"י בואר שם אדם ר"ל מלת אדם : כי התואר
הוא ענש המתואר • כי החיות והדבור הוא ענמות האדם : כי רבוי המלות • כמו
האדם הוא מי מדבר : ולא בדבר אחר על שהוא בוחלק ענש • ר"ל וגם לא באחד מב'
חלקים ע"מ באורך האדם הוא מי מדבר והחיות והדבור הם ב' חלקים וא"כ לצעמים
מתארים אותו בדבורו לבד בלי החיות אבל גבי הקבה א"ל לך לתארו בחלק אחד ממנו
והענש הוא כיון שמתרש והולך : כי המקרה איננו עומד בענמו שהמקרה נריך שיכוח
על דבר אחר כגון ע"מ השמרות הוא מקרה ממין המראה השמרות נריך שיכוח על ר"ל
כי א"ל לשמרות לעמוד בפני ענמו שהרי השמרות נכנע על ד"ל או נכ על איוה מקום:
הנה המקרה אפשר שימנא וכו' פ' שהרי אינו מחוייב המציאות שהרי הוא נריך לדבר
אחר שיכוח עליו : עם היותו ענש עומד בענמו • ר"ל והרי חקכת מחוייב המציאות בענמו
ומהד המקרה לא יהא מחוייב המציאות בענמו והיאך אפשר • זה חלק בלתי אפשר
כלומר והרי זה בחלוק האמת ומן הדברים הבלתי אפשרים כלל : שאלכ לא יהיה
מחוייב המציאות • כמו שמתרש למעלה במאמרים : שאז היה ראובן אחד במה שהוא
אדם • ר"ל שאז היה ראובן מתואר באחד מפני שהאחדות הוא המהות האנושי א"כ לא
היה אפשר שכא' על א מן הסופ' שהוא סוס אחד אחר שהאחד' הוא הוא מהות ראובן
וכו' אבל מאחר שהאחדות באמר על סוס אחד וכן על אדם אחד וכן על יותר דברים
שהן אחד שם שהאחדות הוא ענין נוסף מאחר שהוא באמר על כל הדברים א"כ ואמר
שהאחדות הוא דבר נוסף בו :

פרק י

יחוד והבדלה לנמש' מוולתו • ר"ל כ"ד שהוא מיוחד נבדל מכל שאר הדברי :
על אישים רבים • חף על פי שהם רבים מכל מקום נקראו אחד להיותם
כולם עם אחד : ויחדוש מוולת יותר • פ' כל אשר יהיה היחוד יותר יהיה יותר
אמתי בשם האחד : עם היותו מורכב מאברי רבים מתחלפים • פ' אע"פ שגם הוא
מורכב אע"פ יותר שייך עליו שם האחד ממה שהוא שייך על עם אחד שהם אנשים
רבים : המתדמה החלקים • פ' שאם תחתוך הבשר לכמה חלקי יהיו כל החתיכו' שוות
שהרי כלם בשר לאפוקי איש שלם ההבדל כיכר בו שהרי הענמות ככרים בפני ענמן
וכן הגידים בפני ענמן וכן תבשר : אע"פ שהוא מורכב מיסודות וכו' • ר"ל אע"פ
שיש בו ג' קצת הרכבה ע"ל מקום אין ההרכבה כיכרת בו כל כך כיון גבי איש שלם :
היסוד הפשוט • ר"ל כל אחד מן ארבעה יסודות בפני ענמו : אלא בשכל • ר"ל
שהרי בידיים א"ל לחלוק כלל רק אפשר הוא במחשבה לאפוקי גבי הבשר או הענש אע"פ
שקשה לפרוד היסודות זה מזה יתמיד כשמת האדם יסוד הרוח ויבוד האש ויבאין ממנו
ולא נשאר כי אם גופו שהוא יבוד עפר וא"כ ע"כ ההרכבה כיכרת דבר מה : השטח •
כל דבר שיש לו אורך ורוחב ואין לו גובה כזה נקרא שטח : אורך
הקו שהוא מרחק אחד לבד • ר"ל שהקו אינו כי אם אורך ואין לו
אש"ל רוחב כזה }
(ויתר אליהם • ר"ל מרמז אליהם) וכן בזה הפרק ענמו ויחלוק
כל קו שתרמזו אליו • אל קשתי כזה — ואל ישר כזה } ר"ל שמוכל
לעשות

לעשות ולכיר הקו עקום או קו ישר ואם כן אינו אחד שהרי אפשר על כמה פנים :
 לא בשעל ולא במחשבה : לפי שהנקודה אינה כלום לשון הרב ד' ינחם ישראל בפרק
 יסוד עולם שלו מאמר א' פרק ב' שער ו' דע כי הנקודה היא דבר שאינה מתחלקת כלל
 ואפילו במחשבה ולא מפני דקותה לבד אלא מפני שאינה ראויה לכך הואיל ואין לה שום
 מדה ולא שיעור ולא שום התפשטות בעולם ולא ממש והמופת על שהנקודה אינה כלום
 עשה הרב בפרק הכוזב יעיינו מהם המעיין : אלא שהיא בעלת מנב' ר"ל שהאדם
 מנייר בדמיונו שהיא עומדת על איזה דבר : אלא שאין מניאמו : פי' אלא לפי שאין
 מניאמו מניאות אמיתי וכו' : ענין שוללי' : ר"ל ענין שלום שבו הוא מקולק וכבדל
 מן הרבוי : ולא ענין מחבוי' : ר"ל שא"ל לך לומר שזה הענין יש בו שכל יד זה היה
 כשמע איזה הוספה רק הם ענין שוללי' שבו הוא משולל ומקולק ומובדל מן הרבוי
 ואין כאמר עליו שם האחד רק להבין ולסלק ממנו הרבוי : ודמו אל המופת השכי
 שכתבנו : ר"ל כי אחד שבעשה מופת על חיוב מניאמו נעשה זכ' אלא המופת על
 אחדותו שאלו לא היה אחד לא היה מחוייב המניאות בעצמו כמו שמבאר במופתים
 וזה אמרו במופת השני כי מן מופת מניאמו השם משתעף וכובע אלא מופת האחדות :

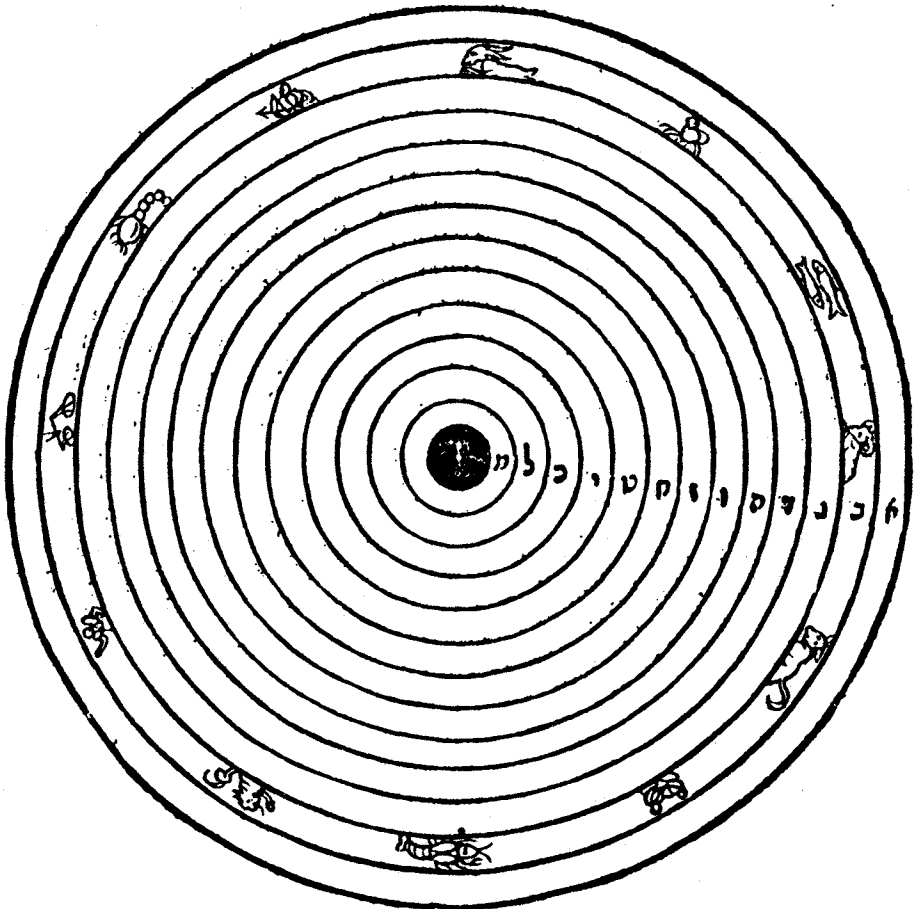
פרקי יא

חלוקה ראשונה : לפי שהחלק הא' בעצמו יחלוק זכ' לכמה חלקים לכך נקרא
 חלוקה זו חלוקה ראשונה : ועומדים בעצמן : ר"ל שיש להם קיום ועמידה
 ע' עצמן : עומדין בזולתם : שאין להם קיום רק ע' דא' : הגשמיים : ר"ל הנגלגלים :
 שאין להן התלות בגשמיים : ר"ל שאין להם אפי' כח בגשם לאפוקי הכחמה אינה זכ' גשם
 ח' היא כח' בגשם וא"כ היא כח בגשם : מין מה מן ההתל' : ר"ל דבר מה מן ההתל' :
 כי הן תקבלנה רושם וכו' : ר"ל שהם מקבלים שפע וכו' : ותפעלנה ותעשה רושם וכו' :
 ר"ל ואחר שהכששות קבלו השפע מן השכליים כותכים אותו השפע לגשמיים : ואחר
 שהרבוי וכו' : אחר שביאר הרב למעלה אופן המנא פעולות מתחלפות מבין אחד בעצמו
 בהיות החיתים מנואים וביאר זכ' בפרק שלבי זה שהש' אחד בתכלית הפשיטות יבאר
 עתה ל' המנא רבוי הפעולות ממנו דבר ד' לא ביאר בג' המנא רבוי פעולות
 מתחלפות בהיות החמרים מנויים על דרך משל השמש תתיך לשעור ותיבש לדבר למ
 בכח האחד שיש לה והוא החמום בהיות השעור והלחלוטית בכח האחד אכל אין
 כח בידה שחונף לשעור ולחלוטית כשאיכס כמנאים כבר כדי שתתיך אלא לשעור
 ותיבש ולחלוטית וכן הש' יכול לשעור פעולות הצביות בהיות החמרים מנויי' כבר כאילו
 תאמר שעי' השעור האחד בעצמו ימית לרשע וימית לנדיק בהיות הנדיק מנא כבר זה
 מנא בפרק א' אכל אופן המנא הרבוי ממנו לבתחילה ביארו תאמר הרשע והנדיק וכן
 שאר הרבויים אחר שהוא א' גמור זה יבאר עתה בפרקים הבאים : והט' מהם שממיי' : ר"ל
 שט' רקיעים הם : אשר בתוך מקוער גלגל הירח : ר"ל שמתחת גלגל הירח : גרמי' : ר"ל
 גשמי' : ולא יסדר ענייני כוכב' : ר"ל אחר שכותכים השפע ומתקני' החיות שם שהם
 ענמן חיים כי לולי ענמן מי היאך יכולי' לתקן ענייני ז' וליתן כח לכלי' : המסודרי'
 מהן ע' כגון החיים או דא' שהוא בא על ידן : ולא מוטבע בגשם : ולא כח בגשם :
 שהוא פשוט' : ר"ל שהתקלקו שכל פשוט : שהוא אפשרי המניאות ונשפע ממנו וכו' :

החלק

מאמר ב' פרק יא

החלק ר"ל שאין בו ככבים כלל : ומשגלגל הככבים הקיימים אביד לך קדרי הנגלים לזמן
והא בנקל להבין :

ו	גלגל חמח מסבב בטסה יום ורביע :	א	גלגל יומי והוא חלק ואין בו ככבים כלל
ז	גלגל כונה מסבב כמו השמש :		ומסבב העולם בכל שעות :
ח	גלגל כוכב מסבב גם הוא כמו השמש :	ב	גלגל ככבים הקיימים ובו כל הככבים
ט	גלגל לבנה ככא יום וס' שעות בקרוב :		הקטנים והוא גלגל חמולות ומסבב את
י	אש :		העולם כל ארבעים שנה :
כ	אור :	ג	גלגל שמי מסבב העולם בשלשים שנה :
ל	מים :	ד	גלגל דק מסבב ביב שנה :
מ	ארץ :	ה	גלגל מאדים מסבב בשנתיים :

שכל העולם נקרא כך לפי שהוא פועל כל הדברים שבו העולם השפל : מתחלפים במין
בהפך

בהקדמה: לל' צירי שלכל אחד תנועה המיוחדת שתנועת גלגל זה למזרח וזה למערב: להיות עלותיהם מתחלפות שלכל גלגל מלאך מיוחד המביא אותו וזה מכניעו לנד זה וזה מכניעו לנד זה: אלא בתנועה כדודיית וכו'. שכל גלגל הוא עגול ומתנועה תמיד בקבוצ: ובאשר: לל' ומצוי: כוסף וחסר: של ציממין מלאך ולצממין חסר:

שהוא מושפע ואינו משפיע שהרי לא היה יכול להשפיע עוד שכל אחד ואחד כן הוא בקבוצה שאינה יכולה להשפיע כל לקבל הזרע מן הזכר: באמרם אמרת: לל' שהסכמי:

אמרם אמרת שבת לשון סקבה ולא אמרו שבת לשון זכר:	בקר
לפי שהכמו הקבלה וכו': בעל עבודת הקדש חשיב	יכבדת
בכאן על הרוב לא בפרק שמיני ועיונו משם המשיג:	סכר
שאנו בתש: פי' שאין אדם יכול לדבר מהם: מן	חשארית
מן הפעירה השלישית שהיא בינה ואם כן למה כתרעמה	כנק
יסוד שהיה לו לבינה וסרי היא השפיעה גב ספירה	יסוד
אחת שהיא מלכות שהרי מלכות למטה מיסוד: ולמען	מלכות
תכין העב ארשום לך הספירות: יהיה התרעומת: לל'	ומשם יפרד והיה לארבע
התרעומת של יסוד: (שהוא עלול מיסוד) זו היא	ראשים:
הכשמה היתרה ע' מדת זו יהיה קיום לכשמה:	

פרק יב

במצאיתם: לל' שהן בכמה: האחדות ככד מן השניות: לל' שהאחדות

הוא טוב מן השניות: כחסר הגלגלים המתנועים: אע"פ

שכפ' שלפני זה היתה רק ט' גלגלים וא"כ אין כאן כל ט' תנועות היינו אס' כחשוב כלל

הגלגל אבל ידוע תדע שכל גלגל כחלק לכמה גלגלים וכל א' ההם תנועה מיוחדת

ולפי זה יסו התנועות יותר כידוע לבטל תכונה: מעט מאלהים: ע' תלית כוח מ"ט

וא"כ הוא חט: ענינים מדומים: לל' שאם אין מלאכים יותר רק כחסר התנועות

וידוע שהמלאכים הם מתנועים לגלגלים א"כ יהיה א"ל שיחלק מלאך לכן אדם שהרי

א"ל להם לבטל מהמלאכים שהרי הם מכניעים לגלגלים וא"כ יהיה המלאך הנראה לאדם

רק דמיון לל' שדמה לכן אדם שנראה המלאך ואינו כן באמת: מולת שיסיה אחד עלה

וא"עלול: לל' אף בלי אותו העצם יש גניור הרבוי והחלוק בין המלאכים וזוהי הפך איך

רעון הרב לבאר רק שינייר רבוי וחלוק אף בלי עצם עלתו עלול וא"כ דעת הפילוסופים

אינו מחוייב ואפשר למצא מלאכים הרבה מבלי שיחיה רבוי אכל הקבוצ: שם שכל: מלאך

שכל: ואין זה ממש שיחייב רבוי וכו': ע' אע"פ שהוא מורכב מאגו והבדל ומשיג חסנות

רבות אין זה ממש שיחייב רבוי וכו': כמציאות כן במציאות: לל' שהן הוא באמת ששם שני

פנינים: במאמר לבד: לל' בדבור הוא מורכב ולא במציאות לל' אבל לטי קאמת אינו

מורכב: שהוא מראה מקבץ הראות: לל' שאין לך שום גבע מראה בעולם שמושהעין

יכול לראותו ולהכירו יותר מן השמרות וסימנך שמורה אפי וכו': והמראה הוא כוג:

לל' שהוא כולל כל הנכעים וכל המראות והשמרות גב בעלל ומקבץ הראות הוא הסבדל

מאגרב פרק יג

ר"ל שבות השפדות נגדל משאר המראות כי החוש יותר שולט על השפדות ממה שהיא שולט על יתר המראות כדפירשתי: ממה שיחייב רבוי וכו'. פי' תעמי שהוא בעל שני עניינים שהרי הוא קונן והגדל: על דרך שנכאר וכו'. אבל בכוף הפרק הבא אחרת: בעור הנור וישועה:

פרק יג

מתחלפות

הפעולות וכו'. בפרק הזה יבאר הרב שלא לנייר המנא דבר ממרי מן אף הפשוט עד החיוב וא"כ מבואר הוא שבהים העולם אחר שלא היה בכוח ודנון וכל הדעות שהרב מביא על אופן המנא הרבוי הוא כדי להראות שאע"פ שאפשר לנייר אופן המנא הרבוי מאחד הפשוט אף לפי דעת מאחיבי הקדמות מ"מ לא לנייר המנא דבר ממרי מהבשל הפשוט אלא אם כאמר שהיה הכל בדרך נמור: ולא יבאר שום אופן. כלומר שיהיה הרבוי במשך זכו: ואמרו: ר"ל השלמות: מאחר יהיה למעלה ממנו שהוא עלה: ר"ל וכל אחד מושפע מעלתו שהיא למעלה ממנו: ואין מניחת אחד מהן סבה לאחר: אין הנשם סבה לנפש ואין הנפש סבה לנשם שאם כן פי' שאם היה האחד סבה לאחר לא היה במנא אחד בלתי אחר כמו השמש והאור שהשמש סבה לאור ובמנאים שניהם ביחד וכן היה הכה היה לא להמנא הנשם מבלתי נפש והרי בשאדם מת במנא גופו מבלתי כשמתו א"כ שם שאינו על זה הדרך: מעלה אחרת וזאת: ר"ל שהנפש והנשם אין אחד סבה לאחר רק שניהם ביחד כמנאי ומושפעי מעלה אחרת: זולת השכלתו. כלומר אינו השכלתו וכו' רק היא השכלה אחרת: אינם אלא בחינות שכליות לא עניינים בגדלי. פי' שזה אינו רק השגת שכלית אבל אינו עניין ממשי שיהא בו ממש והיאך סייד שישפיע מן ההשגה שהוא דבר שאין בו ממש דבר מה ואם הוא אפשר א"כ אין צריך לעלולו כמו שפירש והולך: והיותר מיוחד ויותר מבואר שבהם: פי' והדעת היותר אחת שעה ויכול דעת המינים האומרים שההתחלפות הם שמים הוא שכאשר יענינו וכו': באופן מתאחר: פי' באופן שההתחלפות מתחשבת אחת על ידי הקדור שהוא: כוונה הראשונה: פי' מניחת הרע אינו בעבור גנמו רק שהוא במקרה: לא על כוונה ראשונה: פי' שאינו מוסרו כדי להרע לו רק שהוא מוסרו כדי להטיב לו באחריותו למען יסור מרע ויעשה טוב: מטוב הרב: ר"ל יצר טוב: רע מעט: היצר הרע: יותר כבחר: ר"ל שיותר טוב שימנא האדם ואף שיש בו מעט רע והוא היצר הרע מאחר שהטוב הוא הרב ר"ל מאחר שיצר טוב במנא שהוא הרבה רב מן היצר הרע כי זהו יותר כבחר מהעדר הטוב הרב ר"ל משלא ימנא הטוב הרב כלל מפני שמעט רע מעורב בו: מפני שכבר החומר אי אפשר וולתם: רובם לומר אבל מכל מקום מאשר: הוא אומר אדם אם כן אי אפשר וולתם: אף אם מוסיקין לגוף: שאלו הדברים באים מהכרח האומר ואי אפשר וולתם: היא כנחית: ר"ל אחת: המעוין: ר"ל הפועל הפדתי שאתה רואה אותו: לא ייחוד בפועל וולת פועל: פי' שלא תוכל לומר שיכול לפעול פעולה זו ולא פעולה זו: כי יספיקו אל כל הפעולות שיהיה ר"ל שהוא יכול כל הפעולות בשום: סבה קנתם לקנתם וכו': ר"ל שאחד מושפע מן האחר עד שהראשון מהם הוא מושפע מהסבה האחרת בדרך הוא: הים המניחות פסק: ולא הים מה שהוא עתה כמו שהולך ומבאר: התחלפות התכונות

סתמעות' ר"ל שזה מתכוונת למורס וזה למערב או זה מסבב בחודש אחד וזה בשנה :
 סתמעות סיומית' שכל יום וילת מסבבין סבוב שלם ר"ל שכל יום מסבבין כל העולם
 ע"י גלגל היומיו' ממיני האכשים' ר"ל ועל כל אחד ממיני האכשים : וכאילו טבע האמת
 סכריו להודות זה' מפני זה הדבר הביא הרב זה הפרק כלו להודות שאפי' לשי דעתם
 א"א מבלי שיבאו להודות שדו' יש מאין וא"כ ה' המלאכים וכל הרבנים אינו דבר רחוק
 שימנא מהסבה הראשונה שהיא באחדות העשיטות מאחר שהיא ע"י הנווי ויש מאין ולא
 ע"י החיוב וזה שאמר הרב בסוף הפרק שעבר חיוב שימנא רבו גדול מהשכלי' הנבדלים
 וכו' ועד שנבאר בפרק הבא אחר זה כוונתו שהוא ע"ד נווי ולא ע"ד חסיו' שבפרק הזה הוא
 מבואר שאף לפי דבריהם א"א מבלי כוונה ורגון וזה ע"ד הנווי וא"כ אין לתקשות והרי
 לפי דברי הרב הוא גם כן אינו כ"א השגות שכליות כמבואר בפרק שלפני זה והיאך
 טיף שיתחדש מזה דבר מה לכך אחר הרב שהוא על דרך הנווי :

פרק יד

לשום שלם : ר"ל אצילו לאיש חסיד ושלם בשלימות חמידות : הפועל הכמשך
 ממנו' ר"ל הפעולה הבאה נמנו היא פעולת נקימה וכו' : כשהביאו ההכרח
 וכו' : פי' כשאי אפשר בעניין אחר רק שיהיו מעשה ידיהם נשחתים או הם עניים :
 על שהא' רונה בקיומו מאחר שהוא משגיח עליו ש"מ שרונה בקיומו : ולמשך מטעם
 להרנ' : שמונע המיתה ממי שהוא כוטה למות : כהשתנות המלאכים ובהחיותם : ר"ל
 כשתמעט הכבוד הנעשה למלאכים יתמעט וישתנה נכ מלכותם : והוא יושב מלך
 לעולם' ר"ל שהיה מלך א"כ כמו קודם לכן : כי תואר הישיבה הוא יותר קיים' כמו
 שמשמש והולך בזה הפרק : יחקה אליו' ר"ל יחסו אליו תאר הישיבה אעפי שאין למעלה
 לא עמידה ולא ישיבה :

פרק טו

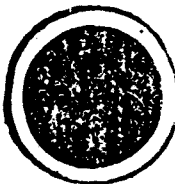
השגות עריבות וכו' : ר"ל כשהוא מקבל או משגיח עניין ערכו ועוב או משמח בו :
 הנעשה הסך הרגון' כשיעשה לאדם דבר שהוא נגד רצונו : שיעקר
 סקיוס הוא בעליונים' וזהו ר"ל במעונו פי' בדירתו שהמלאכים הם נכ למעלה ע"ל' :
 מנזר התמדה והקיום' שהוא רמו להתחדות וקיום המין : למה שהשגותו כ"ת ר"ל
 שהרי לא יוכל להשיג דבר בכ"ת : ולזה תתמיד השמח' לפי שהעניין שהוא רנ' להשיגו
 לא יושג עולמית על שלימותו שהרי הוא רונה להשיג הש' וזה א"א שיושג : בלתי מושג :
 ר"ל שלא היה מושג כבר ע"ד שאמרו סבמים ז"ל במסכת ערובין בפרק כינר מעברין דדיה
 ירווך בכל עת למה נמשלה התורה לרד' מה דד זה כל זמן שהמיוק ממשמש בה מן יא
 חלב אף ל"ת כל זמן שהאדם קונה בו מניח בהם טעם : הרמוז אליהן' ר"ל כמורה כמו
 שמשמש והולך או ר"ל בעסוק דשן ביתך : עדכין' לשון רבים שהיה לו לכבוד עדכך
 בלי יוד : ומנזר שהתארים' ר"ל והמניע הראויה להיות מנזר שהתארים וכו' : כי עמך
 מקור חיים' ר"ל לכך אמר כי עמך מקור חיי' וכו' : שהוא אורך' עד בגלגל אלהי' עשה
 את האדם : והם המלאכים' ר"ל רק ע"ש הקבלה אבל אינם יודעי' ע"ש המופת : אעפי
 שלא יסעי' להשי' וכו' אעפי שאינן יודעי' ע"ש המופ' ח"מ כאמא' הנבי' ונדיק באמונתו וכו' :

מאמר ב פרק טו

פרק טו

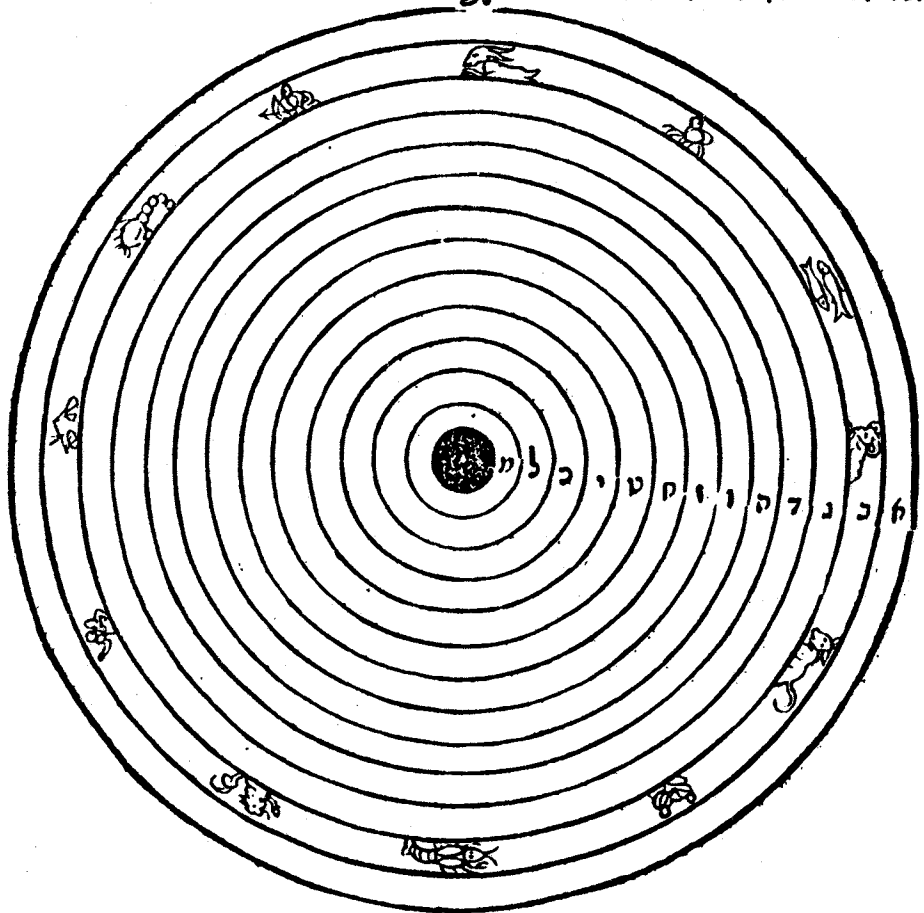
שם משותף. ר' שם אחד שיאמר על כמה עניינים: השמות הכרדפים ב' מלות
ש' להם פירוש אחד כקראים שמות הרדפים לפי ששניהם רודפים על ענין
אחד כמו עת וזמן שעניינם עניין אחד: סבות התכונות. ר' שהאדם פותח פיו
ומכענע ענינו בשעת השחק: וכניעתו כו'. ר' למה שחק האדם כשנוגעין אותו תחת
אביליו ולמה אינו שחק כשנוגעין אותו על חוטמו או על ברכיו:

פרק י

שם באמר על וכו' ומגביל אותם. פי' מקום היא מלה האמרת
על דבר הסובב איזה גשם בקו הזה המסבב הגשם השחור
ונקרא קו הסובב מקום: המתמלא מגשם. כן הוא שכתמלא מהגשם
השחור: והוא מוקף ממנו. ר' הגשם מוקף מן מקומו. כשחזרת
הוא שהוא מוקף מהקו הסובב שהוא מקומו: יהיה באמצעות גשם
הכראה למוש. שהרי השכינה לא שתרצה עד כי לא יראי האדם ופי' על כן אין
השפיכה ככרת לא עז איזה גשם הכראה למוש כמו אש או עמוד ענן כי כשהאש או עמוד
הענן היה כראה פתאום היה סתיון ורמו שהשכינה שם כמו שמפרש והולך: במקום
מיוחד. עד וה' כבוד הכראה בענן וכדומה: ענן הדבר. ר' ענמות של כל דבר:
ממקומו הוא מוכרת. ר' ממנו ענינו הוא מוכרת ושהוא כן: כי אחד שאינו חונס
פי' שהרי חכמה אינה מן לגוף ואם כן היא כד מיוחד והוא הגוף ולא כודע מקומה
אחי היא כמו שפירש הרב במאמר ג' פרק ב' א"כ שם אצפי שאינה גשם א"מ היא כד
מיוחד: במקום מוגבל. ר' בגוף: שתהא במקום. פי' אצפי שפש רשע אינה
גשם שתהא נריכה למקום. א"מ מגביל אותה מקום מיוחד והוא הגיהנם שהרי נידוכיה
שם: עד שמנחת וכו'. כמו שהיתה כמנחת בגוף והיתה מוטאת כך כמנחת בגיהנם
לקבל עונש: כי קיום הד' יחייב המקום בהכרח. פי' אם באמר שהוא כד א"כ הוא
במקום ממילא כמו שמפרש והולך: ויש להשיב על זה. ר' ויש לתרץ: הגובה
במחלט. פי' הגובה העליונה אינה מקום שהרי וכו': הוא המעלה במחלט. ר' שהרי
אין לך דבר שהוא למעלה מן הגלגל העליון: וכתבאר שאינו מקום כי אין סוף לו גשם
אחר יקוף. פי' שהרי הגלגל העליון בעב אינו מקום כי אין חונה לו ר' שאין למעלה ין
הגלגל גשם אחר שיקוף הגלגל אותו הגשם ועל אחר שהמקיף נקרא מקום ולמעלה מן
הגלגל אין שום גשם שיקוף אותו הגלגל א"כ אין הגלגל נקרא מקום וא"כ יהיה אפשר
וכו': הוא התכלית המקיף בגשם מחוץ. פי' המקום נקרא הענין המקיף איזה גשם
כמו הקו המקיף גשם השחור הקו הוא המקו כד פירש: כי כלל העולם. ר' כל
העולם בכללו והוא הגלגל עם מה שבתוכו: מבואר ההפסד. מבואר הכינוי: כי
יתחייבו לו לומר שמקום החלק והכל מתלפשים ר' כי לפי דבריו יהיה לענין אח' כמה
ימקומות כי לכולן מקום אחד ולחלק ממנו יהיה מקום אחד כמו שמבאר וסולק:

כי חלקי האש וכו' אייר לך סדר הגלגלים והיסודות למען תבין סעב דע שסיקודות סאלו
וגם הגלגלי מסבכים זה את זה כזו

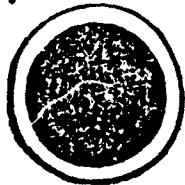

א. גלגל יומא והוא חלק ואין בו ככבים כלל
ומסבב העולם בכל שעות:
ב. גלגל ככבים הקיימים ובו כל הככבים
הקטנים והוא גלגל המולות ומסבב את
העולם בל' אלמים שנה:
ג. גלגל שבתי מסבב העולם בשלשים שנה:
ד. גלגל נדק מסבב בזב שנה:
ה. גלגל מאדים מסבב בשנתיים:
ו. גלגל חמה מסבב בשסעה יום ורביעי:
ז. גלגל כוכב מסבב גס הוא כמו השמש:
ח. גלגל לכתב כב' יום וס' שעות בקרוב:
י. אש:
כ. אויר:
ל. מים:
מ. ארץ:
בתחלה הוא יסוד הארץ עגול מכל נד כתפוס אלה מסבב ומקיף אותו מכל נד יסוד המים
אלה יסוד האויר מקיף מכל נד ואלה יסוד אש מקיף מכל נד ואלה גלגל הירח מקיף מכל נד
ו. ג. F iiij אלה

מאמר ב פרק טז

אֵלֶּכָּה תַּגְלִילִים כִּאֲשֶׁר מַצְוִיר מַעֲבֵר לְדָף • וְאַחֵר שֶׁהוֹדַעְתִּיךָ זֶה אֲדוֹעֵךְ חֲמִידוֹשׁ עַל
דְּבָרֵי הַרֵב כִּי חֲלָקֵי הָאֵשׁ אֵין לָהֶם תְּכֵלֶת מִקִּיף מִחוּץ אֶלָּא חֲלָקִים אַחֲרִים אֲשֵׁיִם פִּירוֹשׁ
עַל מִיּוֹד הָאֵשׁ הוּא כְּעוֹבֵי אִמָּה עַל אִמָּה וְהִנֵּה הַנְּקוּדָה הָאֲמֻנָּעִית • רַל חֲלָק הָאֲמֻנָּעִי
שֶׁל יִסּוּד הָאֵשׁ אֵשׁ מִסְבָּב בּוֹ שֶׁהִי יִסּוּד הָאֵשׁ הוּא כְּעוֹבֵי אִמָּה עַל אִמָּה וְאֵכ אֵין לַנְּקוּדָה
אֲמֻנָּעִית שֶׁל יִסּוּד אֵשׁ שׁוֹם-מִקּוֹם אַחֵר כִּאֲשֶׁר שֶׁהִי אֵשׁ הַיִּסּוּדִי מִקִּיפָה • אִו אֲוִירִים פִּי
וּבְמִקּוֹם שִׁיכּוּד הָאֵשׁ סָמוּךְ לִיּוֹד הָאֲוִיר דִּהְיִינוּ מִנּוּ שֶׁהִי נִדּוּ אַחֵר אֲנִל גִּלְגַּל
הִירֵם וְנִדּוּ שֶׁנִּי אֲנִל יִסּוּד הָאֲוִיר שֶׁהִי הוּא בֵּין גִּלְגַּל הִירֵם וְיִסּוּד הָאֲוִיר אֲוִתוֹ הָאֵשׁ
שֶׁהוּא סָמוּךְ לִיּוֹד הָאֲוִיר יִהְיֶה קוֹד הָאֲוִיר מִקּוֹמוֹ שֶׁהִי יִסּוּד אֲוִיר מִקִּיפּוֹ • וְהַמִּקּוֹם
הַטֹּעֲנִי לִיּוֹד אֵשׁ הוּא מִקּוֹעֵר גִּלְגַּל הִירֵם רֹנָה לְמֵאֵר קַעְדוּרִית גִּלְגַּל הִירֵם פְּנִימוֹת שֶׁל
כָּל גִּלְגַּל כְּקִרָא קַעְדוּרִית וְנִדּוּ הַמִּינּוֹן כְּקִרָא גִּבְכוּכִית זֶה § קַעְדוּרִית וְזֶה § גִּבְכוּכִית
וְאֵכ טַעַם שֶׁל יִסּוּד הָאֵשׁ פְּנִימִית גִּלְגַּל שֶׁהִי מוֹד אֲנִל

גלגל הירח נדריך להיות שם יסוד האש קיים וגלגל הירח מקיף אותו כמו שהוא מנוויל
לפניך בצורה שעברה: והוא מתחלף למקום חלקי האש. רוצה לומר המקום
שהוא טבעי של יסוד אש הוא מקועד גלגל הירח ויהיה מחולף למקום של חלקי
האש כי לקצתם של יסוד האש והוא נדו האחד הסמוך ליסוד האויר יהיה מקומו יסוד
האויר שהרי הוא סמוך לו ויתחייבו וכקודה אמנע' של יסוד האש יהיה מקומם אש אחר
שמסבכה ונדו השני הקרוב לגלגל הירח יהיה גלגל הירח מקומו וזה דבר דחוק שיהא
לדבר אחד בעצמו ג' מקומות כדפרישית: מוכרחים במקומם כך שאיכו עומד במקום
טבעו נקרא מוכרח: עומדים מוכרחים וולתו העומדים אבל שטח הגלגל פי' אש כאחד
שהמקיף הוא המק' י' כ' יהי' כמעט כל יסוד האש עומד שלא במקומו שהרי מנד א' אויר
מקיף בו טבע של יסוד האש הוא גלגל הירח כמנא אותו חלק העומד אבל יסוד האויר
עומד שלא במקומו כי טבע של יסוד האש הוא אבל גלג' הירח: וכן יתחייב זה אבל שאר
היסודות פי' וכן כוכל להקשות כל הקושיות האלו על שאר היסודות שמקום הכל יהיה
מתחלף למקום סלקו ולא יעמוד גכ היסוד במקום טבעו כי יסוד האויר מקום טבעו
הוא יסוד אש וכמנא הנקודה האמנעית וכן סנד שהוא סמוך ליסוד המים יעמוד שלא
במקום טבעו שמקום טבעו הוא יסוד אש והנד הסמוך ליסוד המים יהיה יסוד המים
מקומו ואמנעית יסוד אויר יהיה אויר מקומו ונדו הסמוך ליסוד האש יהיה אש מקומו
וכן יש לשאל בשאר היסודות: ואם מקום יסוד הארץ הוא שטח יסוד המים המקיף
בה מבחוץ וכו'. ואם הדבר המקיף נקרא מקום כמנא שמקום הארץ יהיה מים שהרי
המי' מקיפין אותה וא"כ לא יהיה מקום הארץ הכוטה במחלט כמו שהכית הוא פי' וא"כ
יהיו דרכי עצמו סותרין זה את זה לפי שהוא עצמו הכית שהכוטה במחלט כל' הדבר
סתחמון הוא הארץ כל' אש מחשוב מלמעלה למטה כל' מן הגלגל עד למט' יהיה הארץ
בסתחמון ולפי' דבריו אלו שאמר גכ שמקום הארץ הוא המטה במחלט אש הדבר המקיף

בקר' מקום איך יהיה יסוד המים מקו' הארץ וא"כ אין מקו' הארץ הכוט' במחלע שהרי הארץ עוד למטה מיסוד המים ויהיו דבריו קומתיו זה את זה : שמקום החלק יהיה גדול ממקום הכל . פי' כשיש לך חיזה עניין שלם לא יגיערך לו מקו' גדול כ"כ כמו שיגיערך לו אם אינו שלם : כי גשם אחד בדוכייתו וכו' . פי' שהרי כשהגשם השקוד שלם כזה כזה

מאמר ב' דרבי

של יסוד וכן עולמות דבש למאכלי ארסו שחיו יחשוב שהמקום הוא המקיף אליו אף שאלו
 לו בלי דקות א"ל אין הרקות מקומו לפי סברתו אבל לפי הרב ז"ל שהוא סובר שאין המקום
 נקרא רק הרקות שיהיה בו הנשם אליו כדרך מקומו לילך עמו לשיטתו לא יבלי דקות
 ומאחר שאלו הנשם בלי דקות א"ל ע"כ שלא ילך מקומו עמו וינטרף למקום שניזכר לו
 וכן לעולם: ושיהיה המקום שהוא הסגל לחים מנטרף למקום פי' מאחר שהמקום
 מתנועע ממקום למקום א"כ הוא נשם כי כל מתנועע הוא נשם וכל נשם מנטרף למקום
 ואצירה לי שם עדים באמנים שכל מתנועע הוא נשם אתה לך ינחם: בעל עקדה שער ו'
 אחר שם בענין הנשמה ואם נכניח על ענין הנשם הכה ישיגנו בה ספיקות ענומות מתש
 שזכרנו שיאמרו שאלו לענש נכדל אשר כזה שיעתק א' החומר מחוץ שכבר התבאר שכל
 מתנועע הוא נשם ואת הרב חמורה נדק בהקדמותיו לראש א"כ בהקדמה חכה שאלו שם
 כי הזמן מקרה כמשך אחר מתנועה ודבק עמה ולא ימא אחד משיניהם בלתי האחר
 לא תזנא תנועה כל בזמן ולא יושכל זמן אלא עם השעה וכל מה שלא תמנא לו תנועה
 אינו כופל תחת הזמן ע"כ לידוע שכל נשם כופל תחת הזמן א"כ כל מתנועע הוא נשם
 ומה לי לקבוצ ראיות ועל פי שנים עדים כאלו יקום דבר ואם לא תרצה גם בזה הנה
 סודית בעל דין ענמו יעיד לנו שהרב ז"ל ענמו אשר כפיט מזה המאמר וכל תנוע' בזמן
 כו' א"כ מאחר שהמקום מתנועע יתיה הוא נשם וינטרף אל מקום כי כל נשם נדך אל
 מקום וזה דבר זר שהמקום ינטרף למקום דבש למאכלי ארסו לא יקשה מידי כי לדידי'
 שמקו' אינו הולך עמו ומאחר שאינו הולך עמו אינו מתנועע ומאחר שאינו מתנועע אינו
 נשם ומאחר שאינו נשם אינו נדך למקום פי' מה שאינו נשם א"כ למקו' ומה שאמר הרב ז"ל
 שהוא הסגל למים לאו דוקא שהרי לפי דעת הרב אין הסגל המקום למים שהרי הסגל
 הוא המקיף ולפי הכח ז"ל אין המקיף המקום רק ארסו מוכיח מקום לדידה ויש גורסין
 מפני זה בספ' למים ובתנ"כ הוא וללא נורד: אם היו הרחקים מתנועעים פי' אם היה
 המקום ג"כ מתנועע: כי הספ' והמים פי' הן לפי ארסו שהספ' על"מ הוא המקום
 שהרי הוא המקיף למים וכל האויר המקיף רק שמיניר על הספ' לפי שהוא מקיף למים
 והן לדידי' שהמים ענינו הוא המקום לל האויר הבא תחת המים כל א' עומד במרחקים
 מיוקדים לא יומרו אותן המרחקות בהתנועעם יחד לל שאף אם תקח הנשם ממקומו לא
 ילך המקום עמו כי האויר הוא ספוגי פיינו שהוא דומה לספוג מה ספוג וזו מציאות
 ומכ' כיסה לל בשעה שהיא מלאה מים אז היא גדולה ובשעה שהמים נוולים ונחש חוזרת
 לקדמותה ומתקטט כך האויר בזמן שהנשם במורס האויר שבמורס נעשה כספוג ומכנים
 הנשם ובשחית הנשם ממורס למערב חוזר האויר אשר במורס לקדמותו ומוציא הנשם
 ומיד כשהנשם חלף הלך לו האויר ממלא מקומו ובא תחתיו ואויר שבמערב קולט אותו
 וא"כ לפי זה אין רק מקום אחד עולמית כי אין מקומו הראשון הולך עמו כי כל נקודה
 ונקוד' מהאויר אשר ממורס למערב מכני' הנשם ומוציא ומיד כשאת לוקח הנשם מנקוד'
 זו שם נדס קולטת אותו והראשונה חוזרת לקדמותה על"מ וממורס למערב תשע אמות
 והנשם אמה מיד כשאתה לוקח הנשם מאמה ראשונה לשנייה האמה ראשונה חוזרת
 לקדמותה ושנייה קולטת וכן אם תקח מאמה שנייה לשלישית שנייה חוזרת לקדמותה
 ושלשית קולטת וכן לעולם וכן הקושיא ה' שהמקום ינטרף למקום סובל לא יקשה מאחר
 שאין

שאין המקום מתבועע א"כ אינו נשע ומאחר שזיכו נשע לא ינטרף המקום למקום ותדע
 לך שהאור פשוטי שהרי כתבאר במופת שאין רקות בעולם ומקום שאנו שוכניו בעולם
 הוא אורכי וא"א אין אור פשוטי היאך אנו יכולין לילך שהרי העולם מלא אור ואין רקות
 בעולם אלא שם שהוא פשוטי וא"ל והרי זה נכ תכועה שהרי בשעה שהנשם בתוך האור
 או הוא בקבץ וכשנלקטין הנשם ממנו או הוא מתפשט וחוזר לקדמותו א"כ הוא תכועה
 כי זל ח"א אין הרקות מתבועע שהוא המקום לפי דעת הרב כי מיד שהנשם חלף הלך לו
 האור ממלא מקומו וזה שאמרתי שהאור דומה לסבוב לאו דוקא דא"כ הוי רקות בעולם
 שהרי השפוט מלא בקבים ורקות אלא אמרתי בל"מ שהאור הולך ממקום זה למקו' שהיה
 זה הנשם שם בתחלה : יהיה גלגל העליון וכל העולם במקום : ר"ל שאם תקח בל"מ כלל
 העולם מתקוותו הפכו והרקות תבא תחתיו הוא מקומו וזה שהזכרתי לך בדברי הרב
 כמה פעמים האור תבא תחתיו או כיוצא בזה והרב סובר שהמקום הוא הרקות ולא
 האור עשיתי ופ' ל"ז ש"א לדבר ולנייר הרקות לפי שהוא דבר שאין בו ממש : יראה
 יותר : ל"ל יותר ניכר : כן פירוש זה הפרק לפי דעת הרב במקום הזה :

פרק יח

בי יהיה הזמן לפי זה מנציל מניחתו פי' שאם תאמר שהוא קודם זמן מה לדבר
 אחר א"כ יתלה בזמן מאחר שהוא קודם זמן מה לדבר אחר : ע"ס שהכתוב אומר :
 ר' וגם הכתוב אומר בפירושו מי הקדימתי וגו' : מנח התכלית : ר"ל מנח הסוף : וזה
 א"כ אם יהיה הזמן המשך הכלתי משוער וכו' : פי' ואף אם יהיה פירושו של זמן בדעת
 קצת שקוראים המשך זמן נכ זמן מ"ל לא יקדם לו הזמן מנח ההתחלה ולא יתאחר אליו
 מנח הסוף : לא זמן סתם : ר"ל שהמשך הזמן יקרא זמן ולא סדר ומכ"ס וזה הזמן קוראין
 אותו סדר ומכ"ס : ממנו כסדר ואשוער : פי' מין אחד מהזמן הוא כסדר וכו' : הקודם
 והמתאחר : ע"מ שתאמר שאדם הראשון היה קודם לכל וזהו קודם : ונח היה אחר אדם
 הראשון וזה המתאחר : והשני וכלתי שיהיה : ע"מ שתאמר ראובן ושמעון הם שנים בוקרה
 שכל אחד מהם הוא בעל עשרים שנה : או שתאמר ג' ימים אלו שנים לג' ימים אלו :
 ונמנו כלתי וכו' : ומין אחד מן הזמן הוא הכלתי כסדר וכו' והוא המשך שהיה קודם וכו' :
 לא הזמן : ר"ל לא זמן סתם : אם הוא היה בזמן אם לאו : פי' אם הזמן הוא כנראה
 בתוך זמן אחר שהיה קודם לו שהרי א"ל שלא היה זמן עולמית וא"כ זמן זה כנראה בזמן
 שהיה קודם לו וא"כ למה ברא הש' הזמן כלל מאחר שכבר היה הזמן כנמנא נכ שהרי
 זה כנראה בתוכו : לא יתהוה ולא יתחדש : שהרי המשך זמן : היה עולמית : יהיה בזמן
 ר"ל בזמן סתם שהוא המשך והנכרא הוא הסדר זמן : ולא זמן סתם : מה שאפקוד על
 העתה : ד"ל שהיו מסופקים מכה מלת עתה כי העתה הוא אשר יחלל בין הקודם והמתאחר
 פי' שאם תאמר עתה מחוייב מיד שהיה זמן קודם לו וכן אחריו ע"מ כגון שתאמר עתה
 ירד הנשע שם שקודם לכן לא ירד וא"כ עכ"ה היה זמן מאחר שהוא נשמע שקודם לעת
 הו"א לא ירד הנשע וכן אחריו על זה סדר : וכבר יסיה הזמן קודם לעתה הראשון
 ויחייב שהיה הזמן והגלגל כנמי פי' מאחר שמעתה נשמע שהיה זמן קודם לו א"כ בתוך
 אותו זמן שהיה קודם לעתה היה נכ אפשר לומר עתה ויהיה מחוייב שהיה נכ זמן קודם

מאמר ב פרק יט כ כא

לו וכן עוד באותו הזמן שהיה קודם לאותו העתה היה גב אפסר לומר בו עתה והיה גב מחוייב שהיה זמן קודם לו וכן לעולם : ואיכו זמן משוער וכו' : ואם יש שם סוף בהכרח ששם דקות או מלוי פי' מאחר שאמר שזין סוף לעולם וכו' : שם שיש לעולם סוף ומאחר שיש לו סוף איך שלא יהיה בסוף העולם או דקות או מלוי : אם שהמשך הכלתי משוער וכו' : פי' או שהמשך הכלתי משוער יקרא גב סדר ומכאן ולא זמן סתם : ומראה הערב והבקר וכו' : פי' ומה שכתבתי וזהו ערב וזהו בקר יום אחד אמת הוא : בכתובו מתחלפו רונה לומר שעד יום ד' היה לכלם תנועה אחת תנועה שזה ומיום ד' ואילך התנועה כל אחד תנועתו המיוחדת לו : בהתחלף מנב. כיצוניהם : רונה לומר לפי סוף עמידתם שאם השמש עומדת בגלגל למעלה מן הארץ תזרח : כיצוניה על הארץ וסימנך והארץ האירה מכבודו ואם השמש מתחת לארץ יהיה חושך על פני הארץ : ואולם אם הזמן וכו' : פי' ואם אבל אין שום זמן בקרא זמן רק המשוער אבל ההמשך לא יקרא זמן כלל ואי' סתם זמן לא יקרא : או תפסד בתנועת הגלגל כדעת ארסטו : פי' הן שהיה פירושו של זמן כדעת רזל שקוראין להמשך גב זמן או יהיה פירושו כדעת ארסטו שההמשך לא יקרא זמן יהיה שורש שאין לו התלות בזמן כדי לכלול הקדמות והכנחות ולא קאי הרב במה שאמר כדעת ארסטו על הקדמות או רק קאי על פירושו של זמן :

פרק יט

מחובר מן העמודים : שהרי לפי זה לא היה התאחד עולמית רק בא לו אחר כך אם כן הוא מחודש : שאם בן היה משתכח : פי' שקודם לכן לא היה ועתה הוא נכמא ואם כן זה שבו מכמות שהיה קודם לכן : לפי שהפכים סבת השכוי : ר' אפסי שסבת כל שכוי הכמא בעולם הוא מנד הספכים עלמ שהאדם הוא מורכב מן הספכים שאם איש ומים ופעמים גובר וסוד האחד על השני וזהו סבת השתנות האדם ואכל המלאכים מאחר שאינם מורכבים מן הספכים קאי שאין בהם שכוי אעפ"כ כבר ינוייר וכו' : ולא ישנוהו : הומכים : פי' מאחר שאיכו נופל תחת הזמן איך לא ישנהו הזמן : הקדמה כוללת וכו' : ר' שהרי ימי דוד לא היו פי' אם שבעים שנה ומה חדוש הוא שלא ראה נדיק נעוב שמי מי שמי עלמ אלף שנים ראה נדיק נעוב : מנד הסווק והסולשה : פי' אף שאין סולשה בו עולמית כדרך שהוא בנפכים אעפ"כ ינוייר בו וקנה כי בהכרח ימכו עליו וכו' :

פרק כ

על כללות הדבר : ר' על כלל הענין : מאדני : לשון מאד : על רוב הדבר כמו שכתבתי וכו' : כל ימי חיי : שכלי ספק לא ישכשם כל ימי חיי : וכן יוכנו קנת כנאות אם היו בעבר או הם עתידות בהכרח : פירוש שאם הכנאות היתה כללית ולא כתיימה ודאי היא עתידית ויש לפרש גם כן וכן יוכנו קנת כנאות אם היו בעבר וכו' : פי' הן שהיה כנאות עברית או עתידית יוכנו ע"ז והפירוש אם היא כללית או לאו :

פרק כא

החיוב והשלילה קולקין האמת והשקר בכלל החומרים : עלמ כנון שתאמר סוף וז

זה לכן והוא לכן באמת נקרא זה חיוב אמתו ר"מ זה שסיבת לו והוא הלבנות הוא אמת
ואם תאמר שאינו לכן וזה הוא שלילה שהרי שללת הלבנות ממנו נקרא זאת השלילה
שלילת שקר ואם הקום אינו לכן ואמת אומר שאינו לכן והוא שלילת
אמתית והסיוע שקר : בהכרח ובנמנע ובאשר : בהכרח כגון כל ב"ח הוא חי שבהכרח
כן הוא ובנמנע כגון כל בעל חיים הוא אכן שזה דבר נמנע ובאפשרות כגון שתאמר האדם
לכן או אינו לכן מהלבנות ככל אדם הוא אפשרות וכל אחד מאלו הסיוע והשלילה חולקין
האמת והשקר : מאין פנות אל השעול הכתובות ממנו : ר"ל כלי אותו טעם : שדמם
בו חיותו שלמות : כלומר שאנו מושגין מאחר שהם שלמות אליו ה"ה הם שלמות אליו גם
כן : בכלים נשמיים : כגון הראייה שהיא בכו ע"י העינים שהם נשמיים וכן השמיעה
ע"י האזניים שהם נשמיים וכן שאר החושים כל אחד ע"י הכלי הנושא אותו : הדרכה
שכלית : ר"ל מורכב הוא בשכל : מזה ענמה היא שלמות : שהרי השכמה היא מעלת
גדולה : המולדות המונחות מן ההקדמות : כד פירשתי במאמר א' פרק י"ז : טעם
והמשגש : ר"ל חוש טעם וחוש המשגש והטעם שלא יחסו אליו מפני שהם חושים גסים
עד מאד ואין בהם שום שלמות כלל :

פרק כב

(עד) שהלמכס כתב שהאומר וכו') כאילו קצץ בין הקיום והקיום : פי' כאילו רוצה
לקצץ הן ולא שום שני הפכים על מקום אחד שזה איך שהרי איך לשני הפכים
פנושא אחד וכן בבאין מאחר שיש לו תארים ענמיים ממילא שהם מקויים רבוי : ישלם
בשני דברים : ר"ל שהוא מושלם ע"י שני דברים : מנערך אל פעל הכדירות וכו' : ר"ל
בגון ראובן שנתן מנה לשמעון מפני שיש לשמעון שדה באה והוא רוצה בו על"מ אין זה
כדירות מאחר שהוא נריך לשמעון : כפל שויו : ר"ל שהשדה אינו שוה כי אם חמשים
זהובים והוא נתן לשמעון מאה זהובים : כמדרגת הראשון : שהרי הראשון קבל כסף
או שוה כסף וזה אינו עקל כי אם תלול ושבת : שב אל השם : ר"ל חוזר למעלה על מלת
השם : זו היא גבורתו : פי' שהראשונים לא רנו לומר האל הגדול הנבחר והנורא שאמר
סיאך גבורתו מאחר שאינו מניל אותנו וכו' ואכשי כנסת הגדולה ואמרנו אדרבה זו היא
גבורתו וכו' :

פרק כג

מצד הפחות והיתר : רוצה לומר שהיה לשכחו ביותר מזה :

פרק כד

בי עשיית הדבר לבעל שכל יודע על חיותו רוצה וכו' : ר"ל מי שהוא בעל שכל
ועשה איזה עניין שם שרצה באותו העניין שאינו לא חס רוצה לא חס עושה
אותו : במקום חס : ר"ל במה שאמר רבינו : יצר הדבור בו : כלומר שקשה לדבר
ולגייס זם העניין :

פרק כה סכלתי ב"ת בשלמות אם לא כידיעה ב"ת : פי' מאחר שהוא יודע דבר
שהוא ב"ת אם כן ממילא נריך להיות ידיעתו ב"ת : כי ה"ב לא יוכל
להקיף הכל : ר"ל כי ידיע' ב"ת איך לידע דבר שהוא ב"ת : סייתתיכו לכולהו שכתבתי :

מאמר ב פרק בו כז כח כט ל רא

דמריך כמו שהביא בפרק כג מזה המאמר שאחד היה מרבה בתארים ואמר לו ר' חנינא סיימתיכו וכו': כמו כלל כלומר כמו כלל שאר האנשים כי במלת רעיו וכו' ור"ל שהוא מלשון אהבה ואחות ורעות:

פרק בו שהוא מקור מן הקל פי' שעם המקור נוכל לשמש במקום כל השעולות כידוע לבעלי מלאכת הדקדוק:

פרק כז עם מה שהוא בנפש ר"ל עם מחשבות הלב: מן לנפש שיסכימו דבריו לאותו העניין שהוא מדבר ממנו:

פרק כח בשתוף גמור כגון ע"מ ב' חייטים שכל אחד נקרא חייט בעבור שהם משותפים באותו האומנות וקדימה ואיחוד הוא כמו שמות המושאלים כגון רגל הכאמר מתחלת על רגל האדם ואח"כ הושאל מלת רגל וכאמר גב על רגל כסא ורגל ספסל: בהוראת הכלי את בעל כלי ע"מ כמו הנדון שהיא הוראה על המוכר בו כמו היתפאר הנדון על המוכר בו: אלא לנפש ר"ל שעקר הראייה והשמיעה בא על ידי הכשמה שהרי כשאדם מת אינו רואה כלום בעיניו ולא שומע באוזניו והרי פה להם ולפי ידברו עינים להם ולא יראו ואזנים להם ולא ישמעו: יפול שם הכבוד ר"ל ששם הכבוד יאמר גב על כמנאים מתחלפים: על פני השם ר"ל על השם ית' ענמו: וכן למשה בתחלת כבודו אמר הכתוב וירא מלאך ה' וכו' תמיהה גדולה בעיני כאן מדיוק הרב שהוא מלאך ובפרק שלפניו פירש הרב על אהיה אשר אהיה ודקדק ממנו שהיה הש' ענמו ושם ר"ל כי דעת הרב שהשיבו המלאך בזה הלשון כדי שישוב שהוא הש' ענמו למען יאמין לדבריו: במלאכת ה' ר"ל בשליחות ה':

פרק כט מכבודו ר"ל משכיתו והיא כבדלת מחומר: מהתערכות האידים המתחלפים פי' כשהאידים הם לחים והשמש שופעת עליהם יתחדשו

אותן המראות ועיין בעקידת יצחק פרשת כח שער יד ותמצא מפורש היטב: שהליחות אשר בעינים ר"ל מי שהוא שלוש הראות שעיניו כוונתם גם שם בשער הכוכב: והשפיע מן חמניא ר"ל שהש' ברא תחלה המלאכי ואח"כ עי' ברגו הש' נעש' כל העולם כלו:

פרק ל ככר ייחודו ר"ל ככר יבדיל תקנה מכל הכמנאים וזלתי: שאינו לא דומם וכו' ר"ל מה לי שידוע דרך כלל שאינו דבר מכל הכמנאים רק

שהוא שכל פשוט ומה לי שידוע דרך פרט שאינו לא דומם ולא נומח ולא שאר הדברים רק שהוא שכל פשוט: שלילת התיבה לבד ר"ל מה בכך אם אינו אומרים שאינו שכל אם

אין האמת כן הו' מאחר שכבר אמרנו שאינו חכם שקרי מלת חכמה הוא שם השתוף וכשניסח להש' משמע סבלות הו': בשתוף גמור ר"ל בשתוף השם הגמור: עדניך ר"ל כלי יוד שהוא לשון יחיד: ידעתיו היותו פי' אילו קיימתי יודע אותו קיימתי אלהים ענמו מאחר שאין חי שישיג עצמותו וכו': שאף להשיגו כלומר כל מה שאנו משיגין ממנו יתברך הוא שאנו יודעים שלא נוכל להשיגו יתברך:

פרק לא המכניס מניי המתכות נקרא כך: ובפאה האחת וכו' ר"ל שזה למערב ענמו וזה כוטה רק קנת מעלות למערב ע"מ: יתהפך המון

וכו' ר"ל ששם בא האוכל ושם כפסד: שאינם גשמיים וכו' ר"ל כמו השכל: מאחד מקשר האדם ועושה אותו על עניין אחד: על גז הכדינות שהרי העליונים אינם

מקבלים

מקבלים שום שפע מהתחתונים : המכהיג את העולם וכו' . ר"ל שהוא אינו המנהיג כי
הש" המנהיג על ידו כנדרון ביד המונכ בו :
נשלם מאמר ב' בעזרת בורא העולם יתברך :

מאמר ג

פרק א להסכים עם טבע האפשר . ר"ל שיחיה האפשרות בטבע וביד
האדם הן להרעה הן להטיב כמפורש במאמר ד' פרק א' :
שזה המונ' . ר"ל שכל אחד מן ד' היסודות בו בשוה : אס שזה מונ' . ר"ל שהוא שזה המונ' :
יראה ימחה שה' מתפעל וכו' . פרשתי במאמ' א' פרק חמישי : כמו כן . ר"ל מוומן מבלי
שום תקון שהרי הם אוכלים דשא וכל עשב השדה : לקפוד בלא אילן : בעבור החלק
הבא אחריו . ר"ל שכל חלק מתנועה ממקום זה למקום אחר בעבור שחלק העומד אגלו
דוחה אותו ממקום זה למען יבא הוא שסוכן כל חלק וחלק תכלה אל תכלית מה שהרי
לא יתנועע לעולם רק אס תבא למקום תכליתה שם תעמוד התנועה ולא תתנועע עוד :
אלמונ' בלא קורעאין . שה' כמו אומני לפי שי' לו קנת נמיח' שהרי גדולו בתוך קרקעו'
הים אבל אינו נומח עד למעלה מן הים עד שיראה כשאר אילכו' : האספנו הימי' ספנו
הגדלת בים : מקום מורי עפר וכו' . ר"ל תחת שי' לבח' מורי עפר כתן הקבה מקום זה
לאדם חכמה ותבונה לבנות בנייני' וכו' : הקניה והנפכו' . ר"ל הדבור פי' שאין בוונתם
לומר פרק שירה רק בוונתם על מחשבות הלכ' : ואומרים הכוכב שם . ר"ל ומה שאמרו
שמים מה הם אומרים אינם רונים שהשמים אומרים דבר מה וכן בל האומרים הכוכבים
שם רק ר"ל שהם מורים על דבר מה כי הרבה פעמים שהוניאו הסכמים הוראת דבר מה
בלאון אמירה באמרם זל זאת אומרת : גופים כוכבים . פי' שהשמי' הם בתכלי' הגודל :

פרק ב

בה יוכל משאר הכמנאים כאילו תאמר שהאדם כדל' משאר ז' בדבור והזכ' מן
הנומח בהרנס וכן כול' : במין מין . ר"ל בכל יתין ומין : היות ככד' ממ' שלפני
התכלית כאילו תאמר הכוכב בית לדור בו קדיר' היא התכלית והנכנין הוא לפני התכלי'
יותר ככד' מהעיונית שהרי תחלה נריך לעיין בעיונו היאך יעשה המלאכה וכוונא
שהוא לפני התכלית : ויהיו א"כ המלאכות העיונות וכו' . פי' ועוד אותו החלק העיוני
שאין לו שום עניין ועסק במלאכה והוא החלק המעיין באלהי' ית' ובמלאכיו יהיה לפי
זה בעל' לגמרי : חלוק מה שמונכו עליו . ר"ל שהוא התך טבע היצירה שהרי זה החלק
הוא : כקרא כלם אלהים : יותר קיים בנפש . ר"ל הדבר שהאדם שומע ומקבל מרבותיו
הוא יותר קיים בנפשו מאשר הוא לומר מעצמו ע' עיונו שבא ע' ראיית עיונו שרואה
ב' זרים ולומר מהן וא"כ יש לחוש השתיע' מעלה יתירה על חוש הראות : שני מראים .
ר' שמראין לשון רבים ומעט רוב שנים שה' לו לומר מראך בלי יוד : ומרא' המוחשות
זל ומרא' המושכלות . ר"ל על יד ראיית אותיות אשר בנספר וע' ראיית השכל שהוא
משכיל

מאמר ג מרק ג

תשכיל ומהין דבר מתוך דבר כמו שאמר הכתוב ולכי ראה הרבה חכמה ודעת: ומאריך באות: ר' אברהם שקבלת מענמך ע'י מראה רק באות: כאילו הוא ממוצע: פי' שהוא אמיתי: שולל גמור: ר' שאין לו מותר כלל: כשאלת איזה הוא וכו'. ר' מנד התשובה בשאלת איזה הוא גדריו תדברים כי יש ארבע שאלות על כל דבר הכמא בעולם והוא מה ומהו ומי ולמה ר' מה החומר ומה נורתו ומי הפועל אשר פעלו ולמה הוא כמא ר' מה הכליתו וכן כלשון מ"ל איזהו נכור איזהו עשיר איזהו חכם וכו' שנתשובת אל השאלות כריך להשיב גדר הדבר שהוא הודעת מהות הענין ועצמותו והידוע להשיב בזה בכל הכמאות הרי הניע כבר אל ההכמה ואל הכינה וינא כבר שכלו מתכם אל הפועל מאשר שידוע קצת ונורת כל הכמאות:

פּרָק ג

באמצעותם • ר"ע חמושכלות: השכל והמשיכל והמושכל • המשיכל הוא האדם המשיכל בשכלו והשכל הוא כחשמו והמושכל הוא הענין שאדם משיג כחנא ששלשתן דבר אחד כי האדם אינו משיכל רק ע"י שכלו כחנא שהמשיכל והשכל הם דבר אחד וההשגה אינה ג"כ כ"א ענין שכלי עד"מ אדם השיג נורח האילן ואם כן אינו השיג כ"א ע"י שכלו כחנא שאין ידיעתו נורח האילן רק השגה שכלית כחנא ששלשתן דבר אחד וע"ז הוא כאנא בשכל הפועל כי השכל הפועל הוא המניא שכל האדם מכה אל הפועל ועיין במורה חלק א' פרק כ"ח וממנא דבר של שכל ומשיכל ומושכל מבורר העיב: מה שאין ראוי וכו' • ע"י מניא דבר מה לבעלה:

ולפי זה המציא השם יתברך מין האדם' או לבעלה (כי
איוה שלימות הגיע) שזוית המושלש שזה לשתי נזכות כבר
פירשתי במאמר ראשון פרק שבעה עשר : ושזוית

היוצאות מן המושלם וכו'. פירוש שזויות היוצאות היא גדולה כל כך כמו שבי וזויות מן הג' הפעמויות כזה והמופת על זה שהרי חובל לבנות על היוצאת פ

פ פ פ סכימית סכימית סכימית

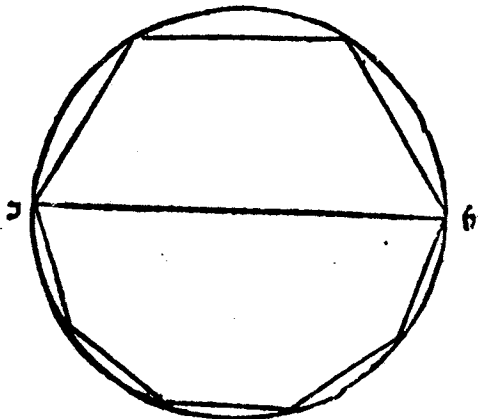

שמי וזיות כזה

ז ז ז ווית זווית

אז כאלו ידבק בלע המעושר עם בלע המשושה שהיו חתוף כחלק על יחס בעל
אמנעי ושני קנאות עיכך לכח הנורה אשר בראש הדף יביעו לזמן תבין דע לך
כאשר יהיה לך שני עגולים שוים ותחלקו אחד לשני חלקים והשני לעשר חלקים
או אם חסר עגול אחד ותחלקו לשנים ותחלקו חלק אחד לשלושה חלקים והשני
לחמשה

חני משושה

זבזאאאא

לחמשה חלקים כאשר הוא בנורה
הואת של זכך יהיו יחס רל ערך
חלק המעושר כנגד חלק המשושה
ביחס חלק המשושה כנגד כל הקו
לל כנגד המעושר והמשושה יחד
וכל קו הכחלק על שני חלקי בלתי
שוה ויהיה יחס חלק הקטן כנגד
חלק הגדול ביחס הגדול כנגד כל
הקו נקרא זאת החלקה יחס בעל
אמצעי ובקנו כמבואר באקלידס
ספר שני בלמוד ל ממו פירוש
על דרך משל עגול והוא שלשים
באמה וחלקו אותו לשני חלקים
יבא לכל חלק ען אמות אחד כך

חלקו החלק האחד לשלשה חלקים דהיינו לחמשה יבא לכל חלק חמש אמות והחמשה
שכייה חלקו לחמש קנוות יבא לכל חלק שלשה אמות כמא שחלק הקטן כנגד הגדול
הוא כמו הגדול כנגד כולו פירוש שהקטן הוא שלש אמות והגדול חמש אמות כמא
שהגדול יותר מן הקטן חני קטן וחני אמה יותר שהרי הקטן שלש אמות וזה שתי
אמות יותר כמא שהוא חני הקטן שהוא אמה וחני ועוד חני אמה יותר וכן הוא ערך
הגדול שהוא חמש אמות כנגד כל הקו כלו דהיינו המשושה והמעושר יחד פירוש
ששכייה יחד המשושה והמעושר ח אמות והמשושה ענמו חמש אמות כמא שהקו כולו
יותר מן המשושה שלש אמות דהיינו חני המשושה וחני אמה יותר וכן לעולם כל קו
הכחלק לשני חלקים שאינם שוים ויחס הקטן אל הגדול פיחס הגדול אל הקו כלל
נקרא זה יחס בעל אמצעי ושתי קנוות ויש לפרש בענין אחר אבל הראשון עקר

בעל אמצעי הוא קו א ב לשי שהוא עובר באמצע העגול וחלקו לשנים ויחס בעל
אמצעי כנגד הקו כלו דהיינו המעושר והמשושה ביחס הקטן אל הגדול לל המעושר
זהו הקטן והמשושה זהו הגדול והגדול יותר מן הקטן ב אמות וכיחס זה הוא גם כן
המעושר והמשושה שכייה ביחד כנגד הקו בעל אמצעי לל קו א ב החולק המשושה
המעושר לל בעל אמצעי יותר גדול מן שכייה גכ ב אמות וקס מחוגה בידך ומדוד
הקנוות והקו החולק ותמא שכן הוא : מנד שהם מאב : לל מתדין השכל : שהוא
משתנה : לל שממקום שזרחת השמש היום איכה וזרחת מחר : מנד הגלגל היומי : פי
כי תזעזע השמש עננה היא שמסבבת העולם בשכה ועז הגלגל היומי מזרחת להכב
אותו בכל יום טבעי שהוא לל שעות : בחלוק מה שהוא לל בהפך האמת : כחוק
ובתלשה לל שלוש רוע מונע עד מאד וכמא שלא יכול לרפא אותו כמו לשי שרוע מונע
חלש אבל מכל מקום הוא מועיל לשכייה לכל אחד לפי עקנו :

פרק ד

מסתבך : רונה לומר מעורב בהם חוק מאד : איזה פועל : רונה לומר רפואה :

פרק ה

מאמר פרק ה ו ז י יא

פרק ה

הוא בפועל תמיד וכו' ואם כן תיארך שיך שיעשו זה כדי שישינו יותר
 רונה לומר כדי שיהיה להם שלימות יותר והדי שלימותם עמם עולמית
 ואינם יונאים מכאן לפועל דק הסתמך בפועל: בחלק המהמנים וכו'. רונה לומר
 שלשעים הוא עומד כוכב מורח ואחר כך מתנועע ועומד כוכב מערב. והקבלה
 לנואותם: רונה לומר שהגלגלים מקבלים הנווי מן המלאכים: לא ישאר אופן וכו'.
 שהרי אין שיך לומר שהמלאך פוגש וכונע בגלגל ומתענע אחר שהרי אין שיך לומר
 נגיעה בדבר הנבדל: ואם ישובח מחד הגיון: רונה לומר ואף על פי שלפעמים ישובח
 גם כן מחד הגיון: רונה לומר שיש לו נבע כאח: אל תספק: רונה לומר מה שנאמר
 בי אלהים עושה חסד משפט ודקדק חוזר על חנ' הזכרים אל יתקלל סכס בחכמתו וכו'.

פרק ו

וחסד קאי אהבמה וכמו שפירש והולך:
 כדרא חלדס יחידיו וכו' שלא כלך אחר הרוכ: וינעער בהפך: רונה
 לומר כשנעשה לו דבר בהפך טבעו ינעער מאד ויחלה: והעולות
 שנתענע מלבב: רונה לומר מחזק לבו:

פרק ז

ולא הוכח לו: רונה לומר לאיש שזה המונ הוכח להגביל הנאה והמנוחה
 ויש גורסין ולא באלף: חכה בהגבלות וכו'. פירוש מאמר שאי אפשר
 להגביל דק על ידי איש שזה המונ אם כן הנה כמנא שהוא דבר קשה מאד מפני שהוא
 גלתי אפשר שימנא: בשמירתן: דנוכו לומר שכשחזר מן הגולומן העול ומתמיד
 חיושר בין האישים וכו':

פרק ח

מן התעלות האמתיים וכו'. ב' מיני מולות יש כמבואר בספר יסוד
 עולם לחרב ר' יצחק ישאל: כפל האם דכתיב תמים תהיה עשה לקיך
 והיה יכול לומר תם: הכח דמיוני: ר' הכח המדמה: שאין כל מדומה אפשר: ר' ל
 שהמדמה מדמה הרבה דברים שקרים כמו ספינה פורחת באויר וכדומה: ולא שכאל
 מנרים: ר' לא קאי למעלה על מנרים אצתי שהוא לשון יסוד ר' לו לשון יסוד ומנרים
 רבים הם ותיארך שיך שיהא קאי על מנרים שמינו דוגמת זה הרבה כמו ויאמר מנרים
 וכו'. (מדריגותם כה):

פרק ט

מנלי הדגש: ר' שאין הדגש בעצמות: בולת כלים נשמיים: ר' ל
 שאין לשמוע בלי אזנים אפשר הוא שומע בחלוף בלי אזנים לכך אמר
 הכתוב בחלום אדבר בו:

פרק י

והלכנים בפרש' שמיני בספר רבינו בחיי גס השיר שהיו על הקדבנות
 היו שמה לחנין למצנח על כניית על מחלת: על עלמות על הצחלות
 על שושנים על הגיית על השמיניות ופירש בביאורי הבחי לחנין כל זמר וזל הרר
 חזא קשעיל כי הוא לשון זמר וכן תמנא בספר עקרים במאמר ג' פרק' עכ"ל: ולא
 יעבור מהן: ר' שלא יעלה עוד למעלה גדולה מזו: ישג העכיינים שיוור עליהן אותן
 הנורות ר' שמרמזין עליהן הנורות כי הנשים והקוסים הכל היה רמו לענין מה: כמו
 שאמר ר' וכו'. ר' שמנו מדות כנגד אלוה' חכיו: ר' שיכו:
 על ההדרנות: ר' לפי המדרגות: כמו שמהבאת כינון השמש וכו'.

פרק יא

פי' כשהשמש זורחת נכח על איוה ענין קשה הכח שהיא ארחת נכח
 יתחזק

פרק יא יב יג יד טו טז יז יח יט כ כא כב כג כד כה כז כח כט

יחזור הכינוח לאחוריו וזוהי גם כן באותו מקום שחר הכינוח לשם עדלם כמו הורק בכס
פדור אחר על הארץ או הכדור חוזר ורוקד למעלה מן הארץ כך השמש גב כשורקת
על הארץ חוזרת גב דבר מה למעלה מן הארץ כמבואר ברוח חן פרק ו' :

פרק יב

שהתכלית קודם וכו' : ר"ל ידיעת התכלית קודם שאילו לא ידע התכלית
לא יעשה המעשה ע"ב מוכרח ידיעת התכלית לביצוע קודם המעשה :

פרק יג

(בחק הרופא) על טבע המניאות : ר"ל שהטבע בעולם שהיה החיוואל
המדבר ולא כולם מדברים כי הטבע נריכה להיות מדרגות מדרגות :
שירנו כל הדברים וכו' : ר"ל שהיה הכל ע"י חכם :

פרק יד

(ואומר עוד) השווי ההקשי : ר"ל הבא לפי ההקש השכלי הנריך להיות
לפי קבלת המקבל :

פרק טו

(יולד אכילת וכו') מה שאמר בזה ממונות כל-הים וכו' : פי' שאמר
לבהמות ממונות באותם כשיחד אל האדם וכו' : ולא הביא קרבן :

פרק טז

(לא באו אלו הלשונות) (כי אפשר לומר) אבל יודע שהכתב הקטן וכו' :
ר"ל לא שרבי חולק ויאמר שלא כשתנה הכתב רק חולק על טעם קריאת
שמו אשורית : הכינוח להם : ר"ל ישראל לענמן הכינוח כתב עברית ולשון ארמית : בכס היו
עומדין : איך שח הוא הכתב שהיום בידינו עוד :

פרק יז

וכפי פשוטן : ר"ל כדרך שראה ובריה איש רוכב על סוס וכו' שפשוטו לא
היה כלום רק נורת האיש הרוכב שהיה נדחה לזכרית שהוא נראה היה
דמו אשר שלחו להחליק בארץ כמבואר בזכרית א' :

פרק יח

מפי השם ר"ל מפי הש' ענמו : ומי שידעו שזה : ר"ל כל דבר הנודע על
פי המופת כל הידיעות שוות בו הן כביא הן איש אחר כי המופת הוא מופת
לכל : שהתכלית בדברים הנרועים וכו' : ר"ל שיותר טוב הוא שלא ידע דברים הנרועים
משידעם : וזהו לשון אלהיך : ר"ל שאלהיך הוא לשון חוכם כמו אל תמנע טוב מבעליו
בהיות לאל ידך : עם האמנת השגחתי : ר"ל אעפ"י שאתה מאמין אותי רק שאתה מוסיף
אמנתי : מדבר בעדו : כגון עדלם אדם המדבר בעד ענמו אומר אנכי : בלשון נסתח
ר"ל עדלם כמי שמדבר ומנוה מנד המלך או מושל אחר : ולא אחר מפי הקב"ה : ר"ל שלכך
אמר בלשון מפי הגבורה שמענוה להורות שיש לאלו השנים כס וגבורה שאי אפשר
לשום נביא לנטלם :

פרק כ פרק כא

פרק כ (לא של יקום כמה לעולם) : פרק כא שלא יוכן כפשוטו : ר"ל רק בהכרח
יוכן כפשוטו : יתיו אמת כפשוטו : וזולתם שהם דומים :

פרק כב

כי אי אפשר שימנאו גשמיים בלתי במשגל : מבואר בהקדמת המורה
לחלק שני בהקדמה כ' : ושחן אלק ושמיים וכו' : עיין במסד נדה לדרך
מאמר א' כלל א' ותמנא מבואר הטב : לבעל הוראתם : ר"ל כמו עדלם מי שנוכל בשעת
מאדים שהוא שומך דס והקב"ה בטל זה ע"י מעשים טובים :

פרק כג

תכונה טובה : ר"ל מדה טובה : קהורג במיד : פטור והקורג בשונג כהרג :

ח א H i רל

מאמר פ' כה כו כז כח כט ל לא לב

ל' שהרונת שהרג כשגנה והוא שנג כהרג עי' גואל הדם וגואל הדם שהרג במחיד ל' שהרונת אינו כהרג שהרי אין לגואל הדם משפט מות : כמנא וכלתי כמנא : ל' עלמ כנון שתאמר ראובן כמנא ואינו כמנא שזה אי אפשר : ונו וכפד : מהפד ונו הוא המפד היונא כשני כנון ד' או ו' או ח' או י' וכיוצא בהם והפד הוא שאינו עולה כשני כנון א' או ג' או ה' או ו' או ט' וכל כיונא בזה ואי אפשר שיהיה הפד אחד ונו וכפד : פירושים דברים וכו' כי זה מפרש בכך ואומר שכך כוונת הענין ואמר מפרש בענין אחר ואומר שכך כוונת הענין ופעמים הרבה הם שני הענינים ואי אפשר שיהיו שניהם נודקים ואין אנו יודעים איזה מהם נקבל : (כמעשה שנה) שני הסותרין : ל' שני חלקי הסותר : על זה אנו דנין : ל' חולקין : לכתן בן דוד : ואע"פ שכתן היה נכ בן דוד מ' אינו מורע המלכה מאחר שלא מלך בתו בכתר מלכה רק שלמה היה מלך : שאף אף לא יסוד וכו' : דנונו לומר ואף אף לא ידעת : (כמו תר שנה קודם וכו') (איתו האפיפיור נוח) :

פרק כו פעם אחת בשנה : ל' בלאתו יום שקבלוהו עליהם למלך : כאלו הוא גופו : שהרי הוא כעשית מלכו : שלמות האדם ונד עכמו : ל' שיהיה לו חלק לעולם הבא וזה אי אפשר אלא כשיעבוד השם כראוי : חלק מדינה : ל' הדברים הסותרים אל האדם בבחינת חיותו באשר הוא מוכרח להשתתף עם וולתו כנו שכובר בפרק כד מהאמר הראשון :

פרק כז מהכמה המתדבק : עיין ברוח חן פרק עשירי : יחס הנקודה אל הקו : ל' שאין ערך הנקודה נגד הקו כלום כי הנקודה אינה דבר לגמרי כמו שפרשתי במאמר שני פד' : מנד היותן דברים בלתי במנאים : ל' מנד שהם אינם בעשים :

פרק כח מה יוכה יגוד אשה : ל' לפי שאינו דק תיקון ישוב קצון המדיני ולא שום נד עכדות קש' :

פרק כט (שיראה מזה שאפילו וכו') (עוד תדע פירוש המאמר הזה וכו') : שוות במספר : ל' עלמ שראובן עשה נ' מנות ושמעון נכ לא כשה דק' מנות או תהיה המנות האחת בעינה ל' עלמ שראובן היה כזה בכבוד אבואם וכן שמעון היה כזה בזה : שזה בכמות ל' בגודל שזה כתן אלף וזו וזה גם כן כתן אלף וזו : (אשר בפעולות ההן יותר טוב) ולא למנות : ל' לא שמנאם לענות דוקא : (שלא יספיק שלא יחטא באחת מכל אלו וכו') :

פרק לא שלא יטבותו ממלאכות הידיעות : ל' שלא יבעלו : כדי לתת קיום באיש אל הכנסת הממלכת וכו' : שיראו מלשכיו וכו' : פי' הקיום שעשה הקב"ה אל הכנסת הממלכת היא שיראה : כלומר סדר שיראו מלשכיו ל' הקב"ה תיקון ואשר כל טבעי העולם שיראו מלשכיו :

פרק לב ססן שבעש אחר והמקבץ כמותיה : רונה לומר על דרך משל כאלם שהוא כחמד מפני איזה דבר וכן וכן וכן לאחוריו וכל כמותיו כקבצים : ל' כמרדמים וכאלם שהוא מסתיר ומקבץ ענינו לאיזה מקום נסתר מפני קיראה : ושייח פועל קבצים קבצים אכל קש' :

פרק ל

פרק לג

ערכוב שכלו: רל שיגעון: פועל יונא: רל יונא לאחד שישים לאחר אכל
חז ענמו לא ישתחבזה: פועל עומד: רל שקוף ענמו יאמח ואינו יונא
לאחר:

פרק לה

ויחלצו בצחות ויתר וכו': רל שפעמים יהיה קבלת הערכות או התועלת
תרבה ויהיה האהבה גב תרבה ופעמים יהיה קבלת הערכות או התועלת
מעט ויהיה האהבה גב מעוטה: ואפשר שיפסדו: פירוש כשיפסקו הערכות או התועלת
יפסד ויפסק האהבה גב: שהוא טוב אליו וכו': רל לא מנד שקבל איזה טובה ממנו:
והאהוב הוא הידוע אכל האהוב: רל שאין אכל האהוב שום טעם וידיעה באהבה זו רק
שהוא אהוב אכלו לא מנד שקבל טובה או ערכות או תועלת ממנו: והוא התצנוג: שאם
הידיעה כלכל: רל רק שידע האהוב היה: וזה כי אף לאדם לאהוב וכו': שירכב על
הסצינות עין שחוק הוא:

פרק לו

(אין זה פועל בסירוי שינוכח וכו')

פרק לו

יתכן שיאהב האחד לאחר והאחר אליו: רל שיש בהן קנת דמיון ולזה
יאהבה לזה וזה לזה מנד שהיא דומה לו ומקבל איזה תועלת ממנו:
הן שיאהב רב מ'נע: רל הגדול לקטן תמ הוא מנד הדמיון והתועלת שכולל לקבל ממנו:
אלא בדומים: רל שכל אחד דומה לחבירו: שלא יבססו העונות למכריהם: רל עלמ
ראובן ושמעון הם חברים ואוסכים ואעפ"כ רע בעיני שמעון שיעבי ה' לראובן עד
שיעלה למעלה ראובן וכן ההפך: (כי לא ישער) מכין ענמו איה: רל לאהבה והדבוק:
(שהיותר טוב או יותר גדול מאהבת וכו') על סיוס וערך: רל שאין האהב שזה ביניהם
וזהו על היחס וערך: ולא השווי בכמות: לא שתהיה האהבה שזה בגודלה ביניהם:
ששולטו במאמר: עד בדבר ה' שמים נעז: שיאהבו המעוררים וכו': רל מנד הטורח:
(ומורא כדרך תעבד) (ככה הכתוב וכו') כגון הסגולות: עלמ כגון השחוק באדם שהוא
סגולה לו ואינו לו מנד הכמות ולא מנד האיכות: תכלית כל התורה: רל שתכלית קיוס
כל התורה כולה אינו כי אם אהבת השם:
בליק מאמר ג'.

הקדמה למאמר ד

אם לא יקדים לנו הידיעה וכו': כמו שמעשה והולך: ידיעה מיבית: רונה לומר
ידיעה כוללת:

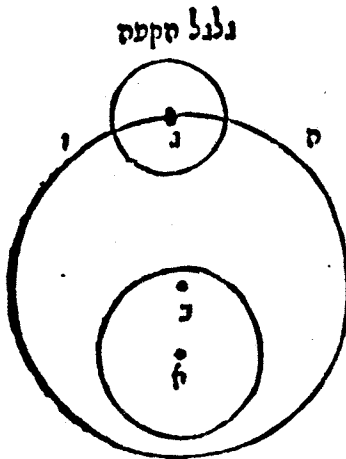
פרק א

שעליהן אנו דנין: רל שעליהן אנו דנוכין: מכרעת אחד משני חלקי
האפשר: כגון נדיק ורשע שכל אחד חלק האפשר שאפשר שיהיה נדיק
ואפשר שיהיה רשע: ורנונו לומר אם ידיעת הקדוש ברוך הוא שהוא יודע עלמ שראובן
יהיה נדיק אם ראובן מוכרח להיות נדיק מבט ידיעת השם או לא וכמו שמעשה והולך:
מכלי מעיק: רל מכלי מכריח: הנה אפשר שיבא להצטל וכו': אם עלמ ידיעה שראובן
יהיה נדיק וידיעה שאינה מכרעת שיהיה ראובן נדיק אם מאמר שאינ מכרעת יכול להיות
ס כ H ii שראובן

מאמר ד פרק א

שראובן יהיה רשע ויהיה ל' ידיעת הש' שאל וכזב שהש' יודע שיהיה נדון והנה נעשה
 רשע: שיהיה טבע אפשר כמנא' ר'ל שיהיה הבחירה ביד האדם והאפשרות בידו הן
 להרע הן להטיב: ומשעט מי שיסתכל שלא וכו' ר'ל אחר שאין האפשרות בידו וז'כ יהיה
 כל השתדלותו בטלן: והפך מה שזכרנו יליו' ר'ל שיגרת האדם היא ב' מדבר ר'ל
 בעל שכל להשכיל ולעשות הראוי ולברוח מהכללי ראוי ואחר שלא יהיה היכולת בידו
 יהיה ז'כ הפך היגרה: מניחת טבע האפשר ר'ל שהאפשרות הוא בטבע האדם: הן
 מהשם אליכו והן מקנתיכו לקנתיכו' ר'ל הן העונש המגיע מהש' והן העונש המגיע
 מהבריות כגון אדם שרגש בהרגוזה היה עול גמור אחר שהרגוזה היה מוכרח על מנ' שם
 שהרגוזה ולא היה האפשרות בידו שלא יחרוג אותו: שתי אלו הידיעות' רוגס לומר
 ידיעת השם יתברך וטבע האפשר: מה שהיא סבת היותו יהיה איזה ידיעה שמה ש
 אינה סבת ההויה' רוגס לומר על דרך משל הקדוש ברוך הוא יודע הנמסים מקמי ידי' ש
 זו לא יהיה הנמיתה שאילו היו נומסין מנד הידיעה היו נומסין עולמית שהרי הקדוש
 ברוך הוא יודע אותו עולמית שאין שייך קדוש ידיעה אכל הקדוש ברוך הוא: בחלוף
 היונא אל המניאות' רוגס לומר בהפך ידיעתו רוגס לומר מאחר שאין תולה בידיעתו
 בל' יכול לראות אל המניאות הפך ידיעתו כמו שפירשתי למעלה: האידים' רוגס
 לומר העבדים: מן הנד שינא מהן אל המניאות שהוא מנד הסבות' רוגס לומר ע' לי
 שיהיו מחוייבים מנד ענשם ומ' לי שיהיו מחוייבין מנד סבותיהן: אחר שגין כך וכן
 כך הוא מחוייב ואם כן מה לי שידע השם יתברך הסבות או עגמן מאחר שהוא מחוייב
 מנד הידיעה שידע הסבות או ידע אותן עגמן: אלא בבחינה שכלית' פירוש אפשר אין
 שייך לומר אלא על דבר שיכול להיות על שכי הפכים בשום רוגס לומר על צרך משל
 כגון שיכול להיות שחור או לבן אבל כשהוא מחוייב מנד סבותיו אין שייך לומר על זה
 שם האפשר על דרך משל אם הוא מחוייב מנד סיבותיו להיות שחור אם כן אי אפשר לו
 להיות לבן ואם כן אין זה אפשר אבל הוא אי אפשר ואין שייך לומר על זה שם האפשר
 רק בבחינה שכלית רוגס לומר בשכל יכול האדם לנייר גיור אפשרות מה אבל אינו כן
 באמת והאפשרות שינוייר בשכל הוא שהיה אפשר שימנאו הסבות בהפך והיה ההפך
 ינא' המניאות כגון על דרך משל אם היו הסבות בכמנא שיהיה לבן היה לבן אבל מנד
 מקום אינו אחר שהסבות שיהיה שחור כבר היו כמנא ואי אפשר לו להיות לבן ואם כן
 אין זה אפשר מנד הענין רוגס לומר לשי האמת כמו שפירשתי והולך רק בבחינה
 השכלית: על השווי' רוגס לומר שיהיה על דרך משל אפשר לו להיות לבן או שחור
 בשום: מי הוא שמכריח וכו' הנד האחד על האחר' רוגס לומר מאחר שהוא יכול לסתת
 לבן והיה יכול להיות גם כן שחור וקראו כמ' שחור מי שמכריח האחד שהוא השמרות
 על האחר שהוא סלכנות רוגס לומר מי הכריח שיהיה שחור ולא לבן וקרי'
 סיה לו אפשרות על סלכנות כמו על השמרות: לדעת הראשון'
 רוגס לומר לדעת רבסעדיא גאון ומהיה הידיעה בעלת
 כמו שפירשתי למעלה: לדעת השני' ר'ל לדעת
 האחרוני' שהיה למעלה ויהיה הכל מחוייב
 מנד סבותיו כמו שפירשתי למעלה:

פרק ב

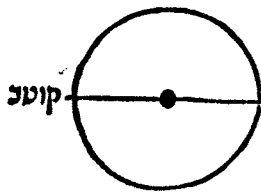

- א מרכז העולם והוא הארץ
- ב מרכז היונא
- ג מרכז הקפה
- ד ה ו עגולת גלגל היונא

גלגל יונא מרכז גלגל הקפה בזה (א) והוא בקרא יונא מרכז לבי הארץ אינה באמצעיתה ואם כן אין הארץ מרכזו רק מרכזו יונא למרחוק מנד הארץ והוא נקודת ב כאשר הוא בבור' הזאת לשניך. כי לעולם הנקודה האמצעית מן הגלגל או העגולה היא המרכז: מן האמצע וכו' פי' תכונות טבעיות הן בעולם הא' היא מן האמצע והאמצע הוא הארץ שהיא (ד) באמצע הגלגלים והתכונה שהיא מן האמצע היא יסוד האש ויסוד האויר ששני לו היסודות המנוענים למעלה ולא למטה אל הארץ והראיה כשתדליק הנר יעלה השלהבת למעלה ואף אם תטה הנר למטה לנד הארץ אעפ"כ יעלה השלהבת למעלה לנד הידום וכן האויר עולה למעלה מן הארץ בראייה שהעשן עולה למעלה ויסוד המים ויסוד הארץ תנועתם אל האמצע כאשר תראה שהמים יורדים לעולם ממקום גבוה למקום נמוך ואינם עולים ממקום נמוך למקום גבוה וכן כאשר תקח גוש עפר ותזרקנו למעלה ירד ויפול על הארץ וסביב האמצע הם הגלגלים המתנועעים תמיד סביב הארץ: סביב גשם כח קיים. ר"ל ע"מ כגון הרכב והדמים הם סובבים סביב הבורל שהוא כח קיים שלגולם תהיה הסבוב סביב איזה דבר כח: לא מן האמצע וכו'. שהרי גלגל הקפה תנועתו לא למעלה ולא למטה ולא סביב הארץ רק סביב נקודה שהיא בגלגל היונא שהיא נקודת ג שהוא מרכז הקפה כי לעולם המרכז באמצע הגלגל וכל תנועה היא עולמית סביב המרכז: אלא אם כאמר וכו'. ר"ל א"כ לא לתרץ קושיא זו רק על ידי תירוצ שגר כמו שמפרש והולך: המוכנים לכבכים הכבוכים וכו' שתי נדק מאדים כמה נגה כבב לבנה נקראים כבכים הכבוכים וכל אחד מהם הוא יסוד גלגל הקפה וגלגל יונא מרכז ג' כ כמו שהוא מנוויר בגורה שבערה: ולהנחות גלגל יונא מרכז וכו'. ר"ל קושיא שבייה יתחייב גם כן על גלגל יונא יורכו שהתכוכי מכיס: מרכז גלגל יונא המרכז של כבכים הכבוכים וכו'. רונה לומר המרכז של גלגל שהוא יונא מרכז שהוא על דרך משל עגולת ד ה ו ומרכזו נקודת ב כמנוויר בגורה שלפניך כי לכל אחד מהכבכים הכבוכים יש גלגל יונא מרכז יש מהן מאותן המרכזים שהיו למעלה מן הארבע יסודות עיין בפרק כ"ד לחלק שני בספר המורה ותמצא איזה מהן יהיה למעלה מן היסודות ואיזה מהן עוד למעלה מזה ויש כן לא תהיה סבוב סביב גשם כח שהרי המרכז שהוא למעלה מן היסודות בא בגלגל הירק וגלגל הירק ענינו יתנועע גם כן תמיד שהרי גלגל הירק

מאמר ד פרק ב ג

אינו כח שהרי הוא מסבב הארץ עולמית סבוב אחר סבוב וכן בכל הגלגלים וכמנא תהיה התנועה סביב גשם שאינו כח קיים: הוריות: רונה לומר הזרים שהם כנגד הטבע: מהלקיות וכו'. פירוש שהתכוני יחשוב הלקיות לשי הניזורים האלו ויונא החשבון לפי דבריו מכון ואומר הוא שהניזורים האלו הם אמת בראיה שהוא יחשוב על פי לו הניזורים הלקיות ולא כפל מכל דבריו ארנה רק דבריו הן אמת: ביוכטים: כל שהוא יחשוב החכמים ומכני יבואר בפרק רביעי מזה המאמר: מנד שרשי' אחרים: רנוכו לומר מנד טעמים ועקרים אחרים ולא מפני ההתחלות שהוא מכני שהרי הן כמכונות רק שיש בדלים ושרשים אחרים שאין לנו יודעים אותן: אלא בגשם כח: רונה לומר כשהגשם

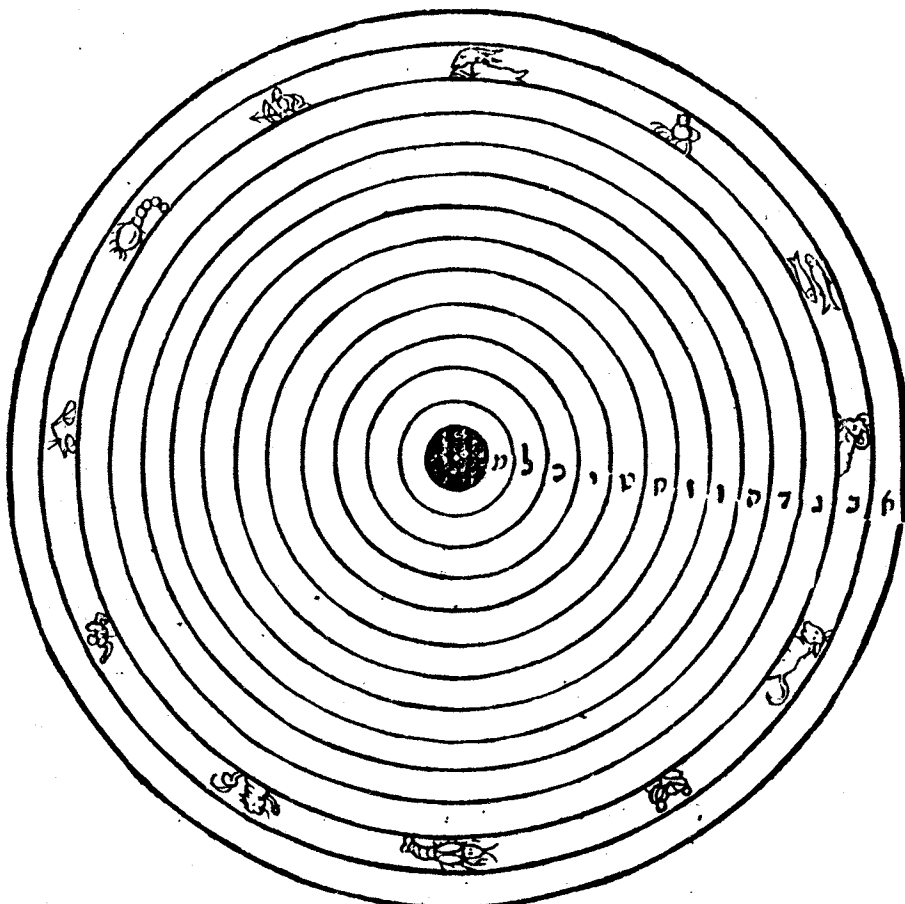
כולו מתנועע אי אפשר שתהיה איוה נקוד' מיוכו כמה והלמודי כל בעל חכמה לימודית מנייר בגשם כדורי שהוא ענמו מתנועע ואף על פי כן מנייר בו שתי

נקודות שהן כמות כזה כקודות האמנעיות נקראות קוטבים: אבל יש בו סבות אחרות: רונה לומר כן באמר אכחנו גם כן

שידיעת הש' וטבע האפשרות שניהם אמתיים אחר שהמוש מציד עליהן רק שאין לנו יודעים הטעם והקנה:

פרק ב

אף על פי { שהטבעי מנד עיונו יכחיש זה } התנועה היומית וכו'. פירוש שהגלגל היומי מכריח כל שאר הגלגלים ומסבב אותן עמו סביב הארץ בכל יום טבעי שהוא כל שעות: לשער תנועתם: רונה לומר שכל אפשר לנייר הסבה והטעם ואי אפשר לידע באיוה נד ההכרחיות ההוא: גשם תשיעי: כל גלגל תשיעי על נד הסגיש: רונה לומר שהוא פוגש ודוחה אותם ומניע אותם עמו: שפנישת גלגל מאדים וכו'. כדי שתבין הטעם עיין בנורה זו שבעמוד הבא ורנוכו לומר היאך איך שמנד שפוגש גלגל מאדים את גלגל חמה שהוא למטה ממנו יתנועע גלגל חמה התנועה היומית וגלגל מאדים ענמו יש לו התנועה היומית רק במקרה שקבלה מגלגל נדק שהוא למעלה ממנו וגם גלגל נדק קבל התנועה היומית משבתאי שהוא למעלה ממנו ושבתאי קבלה מגלגל ככבים הקיימים וגלגל ככבים הקיימים קבלה מגלגל היומי שהוא למעלה ממנו והכלל העולה למה יכריח גלגל מאדים את גלגל חמה להתנועע התנועה היומית והתנועה היומית לגלגל מאדים ענמו רק במקרה שקבלה מכמה וכמה גלגלים שהם למעלה הימנו עד גלגל היומי ולמה לא מכריח גלגל מאדים את גלגל חמה שיתנועע התנועה שהיא ענמית לו דהיינו תנועתו המיוחדת ולמה מכריח אותן התנועה שהיא לו במקרה ובא לו ממרחק ואינו מכריח תנועתו ענמית

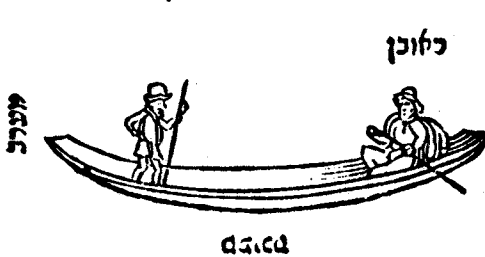

א	גלגל יומי והוא חלק ואין בו ככבים כלל	ו	גלגל חמה מסבב בשקט יום ורביעי :
	ומסבב העולם בכל שעות :	ז	גלגל כונה מסבב כמו השמש :
ב	גלגל ככבים הקיימים ובו כל הככבים	ח	גלגל כוכב מסבב גם הוא כמו השמש :
	הקטנים והוא גלגל המולות ומסבב את	ט	גלגל לבנה בכז' יום וס' שעות בקרוב :
	העולם בל' אלפים שנה :	י	אש :
ג	גלגל שתי מסבב העולם בשלשים שנה :	כ	אור :
ד	גלגל נדק מסבב ביכ שנה :	ל	מים :
ה	גלגל מאדים מסבב בשנתיים :	מ	ארץ :

העניינות ואינה באה למרחוק שהרי גלגל חמה מיד אכלו וכן איך יתנועע גלגל חירח סתומה

מאמר פרק ג

היומית מנד שפוגש אותו גלגל ככב וככב קבלה מאשר הגלגלים שקבלו מנד פגישת גלגל התשיעי שהוא גלגל היומי ולמה לא מכריח ככב את גלגל הירח להכב את תכונותיו רונה לומר תכונות גלגל ככב הענמיות ולא המקרית וזה שכי דברים שהם ככבד הטבע האחד שמכריח אותו המקרית ולא הענמית והשני שהמקרית באה מרחוק והענמית איכה באה מרחוק רק הוא אבל מיד : גוף תשיעי : רונה לומר גלגל תשיעי : התכונה המתאחרת : רונה לומר שגלגל הככבים נסבב הארץ בשלשים ושש אלפים שנה פעם אחת ממערב למזרח ואם כן היאך שייך שיהיה לו שתי תכונות בשלמה גלגל התשיעי אין לו רק תכונה אחת אבל גלגל הככבים יש לו תכונה מיוחדת גם כן שהיא בשלשים ושש אלפים שנה פעם אחת ממערב למזרח ויתנועע התכונה היומית גם כן ממזרח למערב ואם כן היאך שייך שיתנועע שתי התכונות כאחת : בשלמה אם תהיה האחת ענמית והשנית במקרה כגון שהוא בשאר הגלגלים שהשנית להם במקרה מנד גלגל היומי אפשר זה אבל שיתנועע אחד שתי תכונות מנד ענמו אי אפשר ולמען תבין הנה

אמשול לך משל הכה ראובן הולך בספינה מראש הא' שהוא ממזרח לראש השני שה' למערב והספינה הולכת ממערב למזרח כזה אף על פי שילך ראובן בספינה ובא ממזרח למערב הפה עלידי הספינה בא ממערב למזרח

גב שהדי הוא בספינה והספינה הולכת ממערב למזרח אבל התכונה האחת היא לו מנד ענמו והשנית במקרה מנד הספינה אבל כשיתנועע שתי תכונות מתחלפות כגון ממערב למזרח וממזרח למערב מנד ענמו אי אפשר : אלא אם כן הוא בעל הכפש ועל כד חניור : רונה לומר שהשכל הכבדל אי אפשר שיהיה פוגש בגלגל ומכיוע אותו שהדי הכבדל אינו נשם שיפגוש אותו אם כן אי אפשר לומר רק שהגלגל הוא בעל כפש ושכל ומנייר בניירו לעשות כגון הכבדל ורגון הכבדל הוא שיתנועע הגלגל והגלגל מתנועע מנד ענמו ולא על ידי פגישת הכבדל וזה נכבן אינו יכול להיות שהדי יש לו תכונה מיוחדת גם כן והיאך שייך שיתנועע על ידי ניור שתי תכונות מתחלפות כמו שמפרש והולך : בלתי בעל כפש : רונה לומר שהם גופים מתים ואין להם שכל וניור כלל : המתרחמים ביסוד האש : הכראים ביסוד האש : אלא על כד הפגשה לגלגל הירח : רונה לומר שגלגל הירח כגוש יסוד האש ומכיוע התכונה היומית : ולא יתנועע התכונה היומית וכולי : רונה לומר למה יכריח התכונה היומית הבאה לו במקרה ולא תכונותו הענמית כאשר פירשתי למעלה : ואין להם הקשר וכולי : רונה לומר שאינם מתנועעים תכונות גלגל הירח : יסמור היות התכונה היומית בפגשה : ל' שהדי גלגל היומי רחוק מהם ואם הוא ע' גלגל הירח יקשה למה יתנועע המקרית ולא הענמית כד פירשתי : אלא אם כאמר : ל' איך לתרץ זה רק

רק עי שקר שכאמר שנלגל היומי למטה מנלגל הירח וכו' נלגל יומי למטה ממנו :
 סארגיים : רל הדברים שהן על הארץ : לקבץ בין בהסברות וכו' : רל היאך שיין שיח
 שכיחם אחתים : שבה א המקירה : רל היא כמו המקירה מעגמותו וכו' : בהיות יודע
 הדבר הכבד : רל שהקבץ יודע כל הדברים שהם בעולם והרי אין תכלית להם מנד
 פרטוי והיאך שיין שישיג דבר שהוא בכח : ממין ידיעתו : רל אס תקיש ידיעתו
 לידיעתו : ואם כן איפה היאמין בקדמות ומכחיש הידיעה וכו' : פירוש הם מודים
 בקדמותו שלא ליחס לשו שכוונתו אס כן יח הרווחות שחרי אף לשו דכריהם
 יחיה שכוונתו : כי היאך שיין שיכא מהנדל דבר חמרי בדפירשתי במאמר א פ' כג :
 ואי אפשר שידענו השו : או בהפך : רל בו אס בסכלות וכנו על הידיעה שזה הענין שמוק
 גמור אינו כן : שמנד הוראה שוללית : פירוש בשאכו אומרים כמא כרנה כזה שלא יהיה
 סהך והוא ההעדר הן כשאמר כמא על הקבץ יתעלה סן על האדם דעתו לשלול
 ההעדר כמו שכתבאר בפרק ל מהמאמר הכ' : בקדימה ואיסור : רל שממנו שושאל שם
 סידיעה עלינו שחרי הוא היס עולמית וקודם לכל דבר :

פרק ד

בחוראת המערכת רל : בהוראה הככבים : בתנועותיהן המתחלפות וכו' : ככר
 ביארהי בפרק ב' : ויגבירו יסוד המים בראייה שכשהירח במלואו או
 המים הם מתגדלים וכשהוא מתחסר או המים הולכין וחוסרין : שדרך זה מתקיים
 ידיעת ה' : רל שיודע הכנור מפאת המערכת כמבואר בפרק שלפני זה : לפועל בפועל
 מה שיחבא למתפעל בכח ע"מ האש יחמם המים נמצא שהחמום הוא בפועל אבל האש
 שהוא הצועל ובמים החימום רק בכח שכשימנא האש מוכן לחמם המים או הם מקבלים
 החמום מן האש והמים הוא המתפעל : בפועל כעבד כמו באש : לענין כהתרי : רל
 שהטעם בלתי יודע לנו : על המוכן : רל על התלמיד שהוא חריף : והס דושמים
 במחשבתם קוים וכו' : רל שהם מניירים בדמיונם ומחשבתם כאילו קו נמשך מוכב
 לכוכב עד שנגשה מהקוים האלו נורת שור וכן שאר המולות עד שכל הנורות עולין
 למנין אח : מה נורות הדומיות : שאלו האח נורות קנתן בגפון וקנתן בדרום : היאך
 יודע זה ב' הככבים ההם : רל למה יקרא זה נורת כלב ולא נורת שור או טלה או דבר
 אחר והלא אינם רק ב' ככבים דבשלמא אילו היו ככבים הרבה היה אפשר לגייר מכב
 לכב דרך הקוים אבל משני ככבים לבד לא יעשה שום ניור : יותר מהרגשת האדם
 שהרי אדם רוכב על הסוס באישון לילה והסוס רואה והולך בדרך והאדם אינו רואה
 כלום אס כן גם אנו היה לנו להשיג יותר ממה שהשיגו הקדמונים : בפנים השלישים
 משור : פי הנלגל כולו כחלק לשם חלקים וכקראים מעלת ונלגל לצ מולות נחוי עולה
 לכל מולל מעלות ימגלות הראשונים כקראים פכים הראשונים ומיעד כקרא פכים
 שניים ומיעד ל קרא פכים שלישים : שכל מדווח אששר : רל כל מה שיוכל לגייר
 ידמיונו הוא אחת וזה שקר מפורסם : מבט כוכב : טלה ויואז' קרא כך מפני שזה נגד
 : וכן כל הככבים שזה כנגד זה קרא מנע נוכח והככבים שהם למין בקראים חכמים
 ק ה H v ימיניים

באמר פרק ג ח

ימיכיים ושחם נגד שחאל בקראים שחאליים וא"כ כשנדק תחת מול טלה ומאדים עדות
 תחת מול מאזכיר ור"ל שח למעלה מן הארץ וזה למטה מן הארץ מכון נגדו בקרא זה
 מנע כוכב : מנע רביעי ר"ל כששני כוכבים הם זה מזה ג' מולות שזה רביעית המולות
 שחרי כך הכל יב ומנע שלישי כשהם זה מזה ד' מולות שזה שלישי של יבוא"כ לפי זה היה
 ראוי שיהיה למנע שלישי יותר איבה שחרי זה מזה ק"ך מעלות שכל חגגלגל יעלה לכל
 מול ל' אם כן כשהם זה מזה ד' מולות הוא ק"ך מעלות וכשהם כמנע רביעי ר"ל כשהם זה
 מזה ג' מולות סך הכל ביניהם כ' מעלות ולמה יהיה שם חצי איבה וכמנע שלישי איבה וקרי
 כמנע שלישי יותר רמקום זה מזה שהוא ק"ך מעלות מכמנע רביעי שהוא רק ג' מעלות :
 האותיות יותר : ר"ל אהבה ומתאווים זה לזה : בעלי גורלות החלי : חכמת הנקודות בקרא
 כך לפי שלוקח יד מלא חיל ועושה בו נקודות כמו שאמרש בפרק זה : שבהיות נשוא ראש
 יונאת ר"ל שדרך חכמת הנקודות שלוקח מול
 ועושה בו נקודות שורות מכלי כוכב כזה §
 וא"כ מוכה שנים שנים או מושך מזה לזה
 כמו שהוא מנוייר ואם יותר לו אחת כמו
 שהוא בשורה העליונה כותבו במקום מיוחד
 ואם יעלה הכל בשנים שנים ולא יותר לו
 כלום כותב אלו שנים תחת האחד הנשאר
 וכן לעולם עד שתי השורות האלו יעלה נורת נשוא ראש כזה §
 ונקרא נשוא ראש מפני שנקודת אחת למעלה :

..... ושב"ל ראש יקרא כשישאר בשורה התחתונה
 בקודה אחת כמו שהוא בנורה הזאת §
 ויעלה ממנה הנורה שתחת הנקודות שהן
 מדובקות יחד ונקראת שכל ראש מפני
 שנקודה אחת במקום שכל שהוא למטה :
 מנידין עמידות בכחף : שלוקחין ענש רחב
 שבכחף ומושחין אותו ורואין כנגד אויר
 השמים אם יהיה קור או חם : וכן דברים
 אחרים שמעתי ול' כראה שהוא חכמת אוב
 וידעו כי שמנים ענש תחת כתיפיו : הוראת הכלל : ר"ל שנגזר על העיר כוללת שימותו
 כל אכשית בדבר :

פרק ה אינה שזה אל הידיעה בדבר אחר שינאו אל תפועל : פי' שקודם לכן דיתה
 הידיעה ידיעה עמידית שידע מה שיהיה ואחר שינאו נעשה הידיעה
 ידיעה עברית שעתה יודע שכבר עבר הענין וינא א' השועל : שטבע האפשר שחור בהן
 ר"ל שהם אשכרי : אחר שהתחלת השעולות וכו' : למדי קודם לו : ר"ל שכבר חטא ומרד
 בהקנה ומפני אותו החטא נגזר עליו שלא יוכל לבטל הכנור מציאת המערכת :
 (והפעולות המעורבות) וכו' : שלא ישתנו : ר"ל שלא יקטעאו :

פרק ח

ואין שם דנון דוגה וכו'. ר"ל אין מי במחנה שיעשה בדנונו ויה שרונק ומכריח כל הדברים לפי חשנו ודנונו: הארץ מכוסה ביעוד המים: ר"ל שהריסדר היסודות הוא עפר מים אויר אש וכל אחד מקיף את הדבר וכולל אותו וכל ד: על היגירה הכוללת: ר"ל שמביא ראיה מן החלקים על הכוללים: ראוי שימנא בפועל בעת מן העתים: ר"ל שכל דבר שיש לו טבע אפשרות על דבר מה א"א שלא יהיה פעם ע"מ בטבע האדם לילך א"א שלא ילך איוה פעם שאילו לא ילך עולמית לא יהיה אפשרות ההליכה בידו רק יהיה כמנוע בחקו וא"כ ה"כ מאחר שטבע המים לכסות הארץ א"א שלא יכסו פעם וא"כ למה אינם מכסים אלא שם שהקנה מכריחן בדנונו שלא יכסו ושלא יקדשו מנכס: מוכרח בזולת מקומו: ר"ל מאחר שאינו במקום טבעו שהרי טבעו שיכסה הארץ: שהשנחה בהן מינית וכו':

פרקי

פרק יא

שנית דעושות שורש וכו': לגמול אותו דדיק טוב וכו': כדי שישלם האיש הסוף וכו': ולדקדקו: ר"ל להגין המאכל דק דק: מתחב לאורך שוקיו: ר"ל שנארו מניע עד למטה משוקיו כדי שיוכל להגיע המזון:

עד כאן ראיתי לפרש והשאר אינו צריך לשום פירוש:

סליק סליק

סליק
בה:

